Princino *di* Marso

Edgar Rice Burroughs

Sur la kovrilo: "MEA DORSO AN L'ORA TRONO, ME ITERE KOMBATIS POR DEJA TORIS."

(videz pagino 299)

Tradukita del unesma libro-publiso di 1917.
La romano esis unesme publikigita, sub la titulo *Sub la luni di Marso,* en la jurnalo *All-Story Magazine,* februaro – julio 1912.

The Oxford Rationalist
56 Albany Street
Oxford, NY 13830 USA
(607) 843-2636
brian.eric.drake@gmail.com

PRINCINO DI MARSO

Edgar Rice Burroughs

Ilustruri da Frank E. Schoonover

Tradukita da Brian E. Drake

PREFACO

A la lektanto di ca verko:

Prizentante la stranja manuskripto di kapitano Karter a vu kom libro, me supozas, ke kelka vorti pri ta remarkinda persono interesos.

Mea unesma memorajo di kapitano Karter esas di la kelka monati dum qui lu vizitis la domo di mea patro en Virginia, jus ante la komenco di la interna milito. Lore me esis puero evanta nur kin yari, ma me bone rimemoras la altstatura, obskura, glat-vizaja, atleta viro quan me nomis onklulo Jak.

Lu semblis sempre ridar; e lu partoprenis la sporti di la pueri per la sama afabla sociemeso quan il donis a ta amuzi quin

ilua sam-evozi juis; od il sidis dum tota horo por amuzar mea olda avino per naraci pri sua stranja, extravaganta vivo en omna parti di la mondo. Ni omna amis il, e nia sklavi quaze adoris la sulo sur qua il marchis.

Il esis splendida tipo di vireso, alta de 1,9 metri, la shultri larja, la hanchi streta, havante la marcho-maniero di instruktita militisto. Ilua traiti esis reguloza e forte skultit, ilua hararo esis nigra e kurte razit, ilua okuli esis stal-griza e reflektis forta e loyala karaktero plena de fairo ed iniciemeso. Ilua konduto esis perfekta, ed ilua galanteso esis to di tipala alt-ranga jentilulo di sud-Usa.

Ilua kavalk-arto, precipue chasante kun hundi, esis marvelo e joyo mem en ta regiono di splendida kavalkanti. Me ofte audis mea patro avertar il pri ilua nedomtita neprudenteso, ma il nur ridis, e dicis, ke la falo qua mortigos il esos de la dorso di kavalo ne ja parturit.

Kande la milito komencis, il livis ni, e me ne vidis il dum dek-e-kin o dek-e-sis yari. Kande il rivenis, il rivenis sen averto, e me multe surprizesis remarkar, ke il ne evabis mem per un instanto, segun semblo, nek chanjabis per irga altra extera signo. Il esis,

kande altri esis kun il, la sama bonhumora, felica kerlo quan ni olim konocis, ma kande il supozis su solitara, me vidis ke il sidas dum hori regardante la fora cielo, la vizajo havante mieno di revema dezirego e senespera mizero; e nokte il tale sidis regardante la cielo, regardante ulo quon me ne savis, til ke me lektis ilua manuskripto multa yari plu tarde.

Il dicis a ni, ke il ulfoye explorabis e minabis en Arizona pos la milito; e ke lu grande sucesabis esis evidenta pro la senlimita quanto de pekunio posedat. Pri la detali di ilua vivo dum ta yari il esis tre tacema, fakte tote ne parolis pri li.

Il restis kun ni dum un yaro, cirkume, e pose voyajis a New York, ube il kompris domeneto an la Hudson-rivero, ube me vizitis il unfoye singlayare voyajante a la merkato di New York — mea patro e me tatempe proprietis e direktis kateno de generala butiki tra Virginia. Kapitano Karter havis mikra ma bela dometo situita sur klifo super la rivero, e dum un de mea lasta viziti, en la vintro di la yaro 1885, me remarkis ke il esis tre okupata per skribar, me nun supozas, ica manuskripto.

Il dicis a me tatempe ke, se irgo eventus ad il, il deziras ke me direktez ilua heredajo,

ed il donis a me klefo por fako en la seifo, qua esis en ilua studieyo, e dicis, ke me ibe trovos ilua testamento e personal instruciono quin il koaktis ke me jurez exekutar per absoluta fideleso.

Irinte por dormor, de mea fenestro me vidis ke il stacas en la lunlumo, ye la bordo di la klifo super la Hudson-rivero, la brakii extensata vers la cielo quaze suplikante. Me tatempe opinionis ke il pregas, quankam me nultempe supozabis ke il esas religiozo segun defino.

Plura monati pos ke me rivenabis a mea hemo de ta vizito, la unesma dio di marto 1886, me opinionas, me recevis telegramo de il demandante ke me quik venez ad il. Me esis sempre ilua favorato inter la yuna generaciono di le Karter, do me hastis por obediar ilua demando.

Me arivis ye la staciono, cirkume 1,6 kilometri for ilua domo, dum la matino di la quaresma dio di marto 1886, e kande me demandis ke la stablisto vehigez me a la domo di kapitano Karter, lu respondis ke, se me esas amiko di la kapitano, il havas tre mala novajo por me; la kapitano esabis trovita mortinta jus pos jornesko tamatine da la gardisto di la vicina domeno.

Ulmaniere ta novajo ne surprizis me, ma me hastis ad ilua domeno tam rapide kam posible por ke me responsez pri la kadavro ed ilua aferi.

Me trovis la gardisto qua deskovrabis il, anke la lokala policestro e plura vilajani kunvenanta en la studieyo. La gardisto naracis la kelka detali pri trovar la kadavro, quan lu dicis esir ankore varma kande trovit. Ol jacis, lu dicis, sternita en la nivo, la brakii extensita adsuper la kapo vers la bordo di la klifo, e kande lu montris la loko a me, me rimemoris ke ol esas la sama loko ube me vidis il dum ta altra nokti, la brakii pregantatre extensita vers la cielo.

Esis nula marko di violenteso an la kadavro, e kun la helpo di lokala mediko, la jurio di la mort-inquesto rapide decidis ke la kauzo esis morto pro kordio-falio. Sole en la studieyo, me apertis la seifo ed ektiris la kontenaji di la tirkesto en qua il dicabis ke me trovos mea instrucioni. Olti esis partale ya stranja, ma me exekutis oli segun omna detali tam fidele kam posible.

Il direktis, ke me transportez ilua kadavro a Virginia sen balzamizar ol, e ke il esez pozita en apertita sarko en mauzoleo quan il antee konstruktabis e qua, me plu tarde saveskis, esas bone aerizit. La

instrucioni insistis ke me mustas personale ed exakte exekutar to quon il direktas, mem sekrete se necese.

Ilua domeno esis heredita per tala maniero ke me recevez la tota revenuo dum duadek-e-kin yari, kande la chefa sumo divenos la mea. Ilua plusa instrucioni relatis ica manuskripto, quan me devas retenar siglizita e nelektit, exakte quale me trovis ol, dum dek-e-un yari; nek me divulgez olua kontenajo til duadek-e-un yari pos ilua morto.

Stranja traito di la mauzoleo, ube la kadavro ankore jacas, esas la masiva pordo provizita per un grandega, orizita seruro qua povas esar apertita *nur de interne.*

Tre sincere a vi,
EDGAR RICE BURROUGHS.

AD
MEA FILIULO JAK

Kontenaji

CHAPITRO I.

Inter la kolini di Arizona

Me nun esas tre evoza viro; quante evoza me ne savas. Forsan me evas cent yari, forsan plu multa; me ne povas dicar pro ke me nultempe evis quale altri evas, nek rimemoras puereso. Segun mea memoro me sempre esis adulta viro, evante cirkume triadek yari. Hodie me same aspektas kam me aspektis quaradek yari ante nun, ma opinionas, ke me ne duros vivar por sempre; me opinionas, ke uldie me mortos la vera morto de qua esas nula rivivigo. Me ne savas pro quo me devas timar mortar, qua dufoye mortis ed ankore vivas; ma me havas la sama hororo pri ol kam tu qua

nultempe mortis, ed esas pro ca timo pri morto, me supozas, ke me konvinkesas pri mea mortiveso.

E pro ca konvinko me rezolvis skribar la historio di la interesanta periodi di mea vivo e di mea morto. Me ne povas explikar la fenomeno; me nur povas hike skribar, per la vorti di ordinara soldato aventurema, kroniko di la stranj eventi quin me subisis dum la dek yari dum qui mea kadavro jacis nedeskovrite en kaverno en Arizona.

Me til nun nultempe naracis ca historio, nek mortivo vidos ca manuskripto til ke me pasabos aden eterneso. Me savas ke la ordinara homala mento ne kredos to quon ol ne povas komprenar, do me ne volas esar tormentata da la publiko, da la katedro, da la jurnalaro, o montrata kom kolosala mentianto kande me nur parolas la simpla veraji quin cienco uldie konfirmos. Forsan la sugesti quin me ganis sur Marso, e la savo quan me povas skribar en ca kroniko, helpos homi plu frue komprenar nia planeto fratal; misterii por tu, ma ne plus misterii por me.

Mea nomo esas Jon Karter; me esas plu bone konocata kom kapitano Jak Karter de Virginia. Ye la fino dil Interna Milito me trovis, ke me proprietas plura centi de mili

de dolari (Federural) e komiso kom kapitano en la kavalrio di armeo ne plus existant, servisto di stato qua desaparabis kun la espero di sud-Usa. Sen mastro, sen pekunio, sen mea unik existo-moyeno, militar, me rezolvis laborante irar a la sudwesto ed esforcar rekuperar fortuno per serchar oro.

Me spensis preske un yaro explorante kun altra oficiro dil Federuro, kapitano James K. Powell de Richmond. Ni esis grande fortunoza, nam tarde dum la vintro di 1865, pos multa privaci e desfacilaji, ni deskovris la maxim remarkinda veino di orhavanta quarco imaginita da nia febroza revi. Powell, qua esis edukita kom mininjenioro, dicis ke ni deskovrabis plu kam milion dolari di oro pos nur tri monati.

Pro ke nia equipajo esis tre kruda, ni decidis ke un de ni retroirez a civilizita loko, komprez la necesa mashinaro, e retrovenez kun sat multa laboristi por apte explotar la mineyo.

Pro ke Powell konocis la regiono, anke la necesa mashini por minar, ni decidis ke il devas voyajar. Ni konkordis ke me gardez la loko kontre la neprobabla posibleso ke ula vagant exploranto trovas ol.

Ye la triesma dio di marto 1866, Powell e me pakigis ilua provizuri adsur du de nia asni, ed adiante il acensis sua kavalo e decensis la monto vers la valo, trans qua esis l'unesma etapeyo di la voyajo.

La matino di ilua departo esis, quale preske omna matini en Arizona, klara e belega; me povis vidar il ed ilua kargo-bestieti decensanta la monto vers la valo, e dum la tota matino me plurfoye vidis li kande li acensis protuberanco od atingis alta planajo. Me laste vidis Powell ye tri kloki posdimeze, cirkume, kande il eniris l'ombri di la monti an l'altra latero dil valo.

Un mi-horo plu tarde me hazarde sensucie regardetis trans la valo e multe surprizesis remarkar tri mikra punti en la sama loko ube me lastfoye vidabis mea amiko e la du kargo-bestii. Kustumale me ne sucias sen kauzo, ma quante multe me esforcis konvinkar me ke Powell standas bone, e ke la vidita punti esas antilopi o sovaja kavali, tante min multe me kredis lo.

De pos enirar ta teritorio ni ne vidabis indijeno enemikal, do ni divenabis tre sensucia e kustumis mokar l'audita rumori pri la granda nombro de ta feroca maroderi qui, on supozas, frequentas la voyeti e

mortigas e tormentas omna civilizito qua venas aden lia senkompata manui.

Me savis ke Powell esas bone armizit ed anke experiencoza pri luktar kontre indijeni; ma me anke dum yari vidabis e luktabis inter le Sioux en la Nordo, e me savis ke ilua chanci esas mala kontre bando di ruzoza trakant Apachi. Tandem me ne plus povis tolerar la necerteso ed, armizinte me per mea du Colt-revolveri e karabino, me buklagis du municion-zoni cirkum me, kaptis mea kavalo, ed hastis alonge la voyeto tamatine sequata da Powell.

Tam balde kam me atingis preske plana tereno, me incitis mea kavalo galopetar e tale duris, segun la tereno, til preske krepuskulo, kande me trovis la loko ube altra traci adjuntesis ad olti di Powell. Li esis la traci di senshua kavaleti, tri kavaleti, e ta kavaleti galopabis.

Me rapide sequis til ke, pro obskureso, me koaktesis vartar l'acenso di la luno, ed havis oportunajo por meditar la sajeso di ca persequo. Me forsan inventabis neposibla danjeri, quale dommastrino nervoz ed evoza, e kande me rajuntabos Powell ni juos bona ridado pro mea peni. Tamen, me ne tendencas a sentemeso, e sequar devo-sento ad irga loko ube ol duktas esis sempre

fetisho por me dum mea tota vivo; to forsan explikas la premii donita a me da tri republiki e la medalii ed amikeso di evoza e potent imperiestro e plura min granda rejuli, en la servo di qui mea espado esis ofte redizit.

Ye non kloki, cirkume, la luno sat brilis por ke me povis avanirar, e ne esis desfacila sequar la voyeto per rapida marcho, ed en ula loki per rapida troto, til ke, ye noktomezo, me atingis la fonto ube Powell expektabis kampar. Me ne-expektite atingis ol, trovis ol tote dezertita kun nula signi ke ol esabis recente okupata kom kampeyo.

Me interesesis remarkar ke la traci di la persequanta kavalkanti, nam me lore konvinkesis ke li ya persequas, duris persequar Powell pos nur kurta halto por aquo; ed iris sempre tam rapide kam il.

Me lore esis certa ke la persequanti esas Apachi e ke li volas kaptar Powell vivanta por havar la diablatra plezuro di tormentar lu, do me incitis mea kavalo avancar, senespere esperis ke me rajuntez l'indijena raskali ante ke li atakabos.

Me avancabis per un kilometro o plu fore sen audar altra soni kande la voyeto subite debushis aden mikra, expozita planajo proxim la somito dil defileo. Me pasabis tra

la streta, inkluzita ravino jus ante subite enirar ta alta planajo, e la vidajo qua frapis me konsternis e terorigis me.

La mikra planajo esis blankigita per la tendi dil indijeni, ed esis forsan kinacent indijena militisti asemblita cirkum ulo proxim la centro dil kampeyo. Li tante forte atencis ta interesant ulo, ke li ne remarkis me, e me facile povus retroturnar me al obskura profundaji dil ravino e tote sekure eskapar. Tamen, la fakto ke ca nociono ne venis aden mea mento til la sequanta dio forigas irga posibla reklamaco esir heroo quan la sequanta naraco ofrus a me.

Me ne opinionas ke me esas heroatra pro ke, dum centi de foyi kande mea voluntant agi pozis me koram morto, me ne rimemoras mem un kande la posibleso di altra ago venis aden mea mento til pos multa hori. Mea mento evidente esas tale facit, ke me esas nekonciante koaktita a la devo-voyo sen tedanta pensado. Omnakaze, me nultempe regretis ke poltroneso ne esas posibla por me.

Takaze komprenende me esis certa ke Powell esas ta interesant ulo, ma ne savas ka me komence agis o pensis; un instanto de pos ke me vidis ta vidajo, me rapide ektiris mea revolveri ed asaltis la tot armeo

de militisti, rapide pafis ed ululis tam laute kam posible. Esante sola, me ne povabus uzar plu bona taktiko, nam l'indijeni, konvinkita dal subita surprizo ke ne min kam regimento de militisti atakas, turnis su e fugis omnadirecione por lia armarki, flechi, e fusili.

La vidajo revelata da lia hastoza disperso plenigis me per timo e furio. Sub la klara radii di la luno di Arizona jacis Powell, ilua korpo herisita dal enemikala flechi dil indijeni. Me ya konvinkesis ke il esas ja mortint, ma me tam rapide salvus ilua kadavro de mutilo dal Apachi kam me salvus la viro ipsa de morto.

Kavalkante adproxime il, me extensis me del selo, e sizinte ilua municion-zono me tiris il trans la skapuli di mea kavalo. Retroe regardante, me komprenis ke retroirar per l'olima voyeto esas plu danjeroza kam durar trans l'alta planajo, do, spornagante mea kompatinda bestio, me hastis vers la defileo quan me dicernis ye la fora parto dil plana lando.

L'indijeni lore deskovrabis ke me esas sola e me persequesis per maledikaji, flechi, e kugli. La fakti ke on desfacile akurate apuntas irgo ecepte maledikaji en lunlumo, ke li esis konsternata dal subita e ne-

expektita maniero di mea veno, e ke me esis rapide movanta skopo, omna ta fakti salvis me del diversa mortigiva projektili dil enemiki e permisis me atingar l'ombri dil cirkondanta monti ante ke ordinita persequo povus esar organizit.

Mea kavalo iris preske senguide, nam me savis, ke me min bone konocus la voyo al defileo kam lu, do eventis ke lu eniris altra defileo qua duktas al somito dil monto-kateno e ne to quo duktas al valo e sekureso. Probable a ta eroro, tamen, me debas mea vivo e la remarkind experienci ed aventuri qui eventis dum la sequanta dek yari.

Me unesme komprenis ke me esas sur la nejusta voyeto kande me audis ke la klamado dil persequant indijeni subite minlauteskas fore sinistre.

Me tatempe komprenis ke li pasabis adsinistre de dentoza rok-amaso an la bordo dil planajo, addextre de qua mea kavalo portabis me e la korpo di Powell.

Me bridagis sur mikra promontorio super la sinistra voyo e vidis la bando di persequant indijeni desaparar cirkum vicina monto.

Me savis ke l'indijeni balde deskovros lia eroro e serchos per la justa direciono tam balde kam li trovos mea traci.

Me irabis nur kurta disto kande to quo semblis esar ecelanta voyeto revelis su adcirkum l'eskarpa vizajo di alta klifo. La voyo esis plana e tre larja ed iris adsupre en la direciono a qua me deziris irar. La klifo acensis centi de metri dextre, e sinistre esis egala e preske perpendikla pento al bazo di rokoza ravino.

Me sequabis ca voyo cirkume cent metri kande akuta kudo addextre revelis la boko di granda kaverno. L'aperturo esis alta de cirkum 1,3 metri e same larja, ed avan ta aperturo finis la voyeto.

Nun esis jornesko, e kun la kustumala manko di auroro qua esas surprizanta traito di Arizona, plena jorno venis preske sen averto.

Decensante de la kavalo, me sternis Powell adsur la tero, ma la maxim penoz exploro faliis revelar la maxim febla traco di vivo. Me forsis aquo de mea bidono adinter ilua mortinta labii, lavis ilua vizajo e fricionis ilua manui, kontinue laboris dum preske un tota horo, quankam me komprenis, ke il esas mortint.

Me multe afecionis Powell; il esis tota viro omnarelate; eleganta sudala jentilulo; ferme loyal amiko; e per la maxim profunda tristeso me tandem cesis mea krud esforci rivivigar il.

Livante la kadavro di Powell ube ol sternesis sur la rok-tabulo, me reptis aden la kaverno por pensar. Me trovis granda chambro havanta diametro de forsan triadek metri ed alteso de dek o dek-e-tri metri; glat ed uzita sulo, e multa altra pruvi ke la kaverno esabis habitata dum ula fora periodo. La dopajo dil kaverno esis tante celita da dens ombri ke me ne povis dicernar kad esas aperturi ad altra chambri.

Dum ke me duris explorar, me senteskis agreabla dormemeso venar a me, quan me atribuis a la fatigo di mea longa e peniganta kavalkado, e la reakto pro l'eciteso di la lukto e persequo. Me sentis me esar sat sekur en ca loko, nam me savis ke un viro povas defensar la voyeto al kaverno kontre armeo.

Me balde divenis tante dormema, ke me apene rezistis la forta deziro sternar me sur la sulo dil kaverno por repozar dum kelk instanti, ma savis, ke lo esas neposibla, nam ol certigos mea morto da mea indijen amiki, qui forsan atakos irginstante. Per peno me

ireskis vers l’aperturo di la kaverno, ma nur ebriatre shancelis a laterala muro, e de ol sinkis adsur la sulo.

CHAPITRO II.

L'eskapo dil mortinto

Sento di delicoza dormemeso vinkis me, mea muskuli laxeskis, e me preske cedabis me a la deziro dormeskar kande la bruiso di venonta kavali atingis mea oreli. Me esforcis saltante staceskar ma hororante trovis, ke mea muskuli refuzas respondar a mea volo. Me nun esis tote alerta, ma nekapabla movar un muskulo, quaze petrigit. Lore unesmafoye me remarkis ke lejera vaporo plenigas la kaverno. Ol esis tre tenua e nur remarkind avan la dilumo ultre l'aperturo. Anke venis a mea naztrui feble pikant odoro, e me nur povis supozar, ke me esas vinkita da ula venenoza gaso,

ma me tote ne komprenis pro quo me retenis mea mentala fakultato sen esar kapabla movar.

Me jacis facio al aperturo di la kaverno ube me povis vidar kurta parto di la voyo inter la kaverno e la kurvo di la klifo cirkum qua duktis la voyo. La bruiso di la pluproximeskanta kavali cesabis, e me opinionis, ke l'indijeni ruzeme reptas vers me alonge la rok-tabulo qua duktas a mea vivo-tombo. Me rimemoras esperir ke li rapide mortigez me, nam me ne prizis la pensajo pri la nekontebla tormenti quin li facos se tala deziro incitus li.

Me ne longe vartis ante ke sekreta sono savigis da me ke li esas proxima, e lore vizajo fardizita e weranta milit-kapovesto sorgeme pozesis cirkum la klifo, e feroc okuli regardis aden le mea. Me esis certa, ke li povas vidar me pro la febla lumo en la kaverno, nam la sunlumo dil frua matino direte lumizis me tra l'aperturo.

Ta kerlo, vice pluproximeskar, nur stacis e regardegis; l'okuli saliis e la boko beis. Tatempe aparis altra feroca vizajo, e triesma e quaresma e kinesma extensis su super la shultri di lia kompanuli, quin li ne povis preterpasar sur ta streta rok-tabulo. Singla vizajo montris timo e respektego, ma

pro qua kauzo me ne savis, nek saveskis til pos dek yari. Evidente altra militisti stacis dop ti qui regardas me pro la fakto ke la avana homi susuris a la dopa homi.

Subite nelauta ma klara jemo-sono venis de la profundaji di la kaverno dop me, e kande ol atingis l'oreli dil indijeni, li turnis su e terorante fugis pro paniko. Lia esforci fugar la nevidita kozo dop me esis tante frenezioza, ke un de la militisti falis kapavane del klifo a la suba roki. Lia sovaja krii kurtatempe ekis en la ravinego, e pose omno esis itere tranquil.

La sono qua timigabis li ne repetesis, ma ol suficis por ke me konjektez pri la posibla hororo qua celas su en l'ombri dop me. Timo esas relativa vorto, do me povas mezurar mea tatempa senti nur segun to quon me experiencabis en olima danjeri e ti quin me travivis de pos ta tempo; ma me povas senshame dicar ke, se la senti quin me subisis dum ta sequanta plura minuti esas timo, Deo helpez la poltrono, nam poltroneso ya esas sua propra puniso.

Esar paralizit, la dorso vers ula hororinda e nekonocata danjero di qua la sono incitis frenezioza fugo en l'Apach-militisti quale mutonaro frenezioze fugas volfaro, semblas a me esar la maxim mizeroza situeso por

viro qua sempre kustumis luktar por vivo per la tot energio di forta korpo.

Plurfoye me opinionis ke me audas nelauta soni dop me, quale se di ulu qua prudente movas, ma tandem mem olti cesis, e sen interrupto me kontemplis mea situeso. Me povis nur neklare konjektar pri la kauzo di mea paralizeso, e mea unik espero esis, ke ol forpasez tam subite kam ol venabis a me.

Tarde posdimeze mea kavalo, qua stacabis kun faligita reino avan la kaverno, lente ireskis alonge la voyo por serchar nutrivi ed aquo, me supozis, e me restis sola kun mea misterioza, nekonocata kompano e la kadavro di mea amiko, qua videble jacis sur la rok-tabulo ube me pozabis ol tamatine.

De lore til forsan noktomezo omno esis silencoza, la silenco di le mortint; ma subite la terorinda jemo di ta matino frapis mea tresayigat oreli, ed itere ek la nigra ombri venis la sono di movanta kozo, e nelauta susuro quale se de mortinta folii. Ta shoko a mea ja tro strenita nervaro esis extreme terorigant, e per esforco superhomal me esforcis ruptar mea timinda ligili. Ol esis esforco di la mento, di la volo, di la nervi; ne di la muskuli, nam me ne povis movar

mem la mikra fingro, ma nihilominus ol esis grandega. E lore ulo cedis su, instantala sento di nauzeo venis, akuta klikto simila a la krako di stala filo, e me stacis, dorso an la muro di la kaverno, koram mea nekonocat enemiko.

La lunlumo plenigabis la kaverno, ed avan me esis mea propra korpo quale ol jacabis dum omna ta hori, l'okuli regardeganta la rok-tabulo e la manui laxa sur la sulo. Me unesme regardis mea senviva karno sur la sulo dil kaverno, duesme regardis me ipsa, tote perplexa; nam ibe me jacis vestizit, ma hike me stacis, tam nuda kam ye mea nasko.

La chanjo esabis tante subita e tante ne-expektit, ke dum instanto me obliviis omno ecepte mea stranja metamorfoso. Mea unesma pensajo esis: yen morto! Ka me ya transpasis por sempre a ta altra vivo! Ma ton me ne povis kredar, nam me sentis la batado di mea kordio an la kosti pro l'esforco liberigar me del anestezio qua tenabis me. Mea respiro esis rapida e kurt anhelado, kolda sudoro venis ek omna poro di mea korpo, e l'anciena probo per pinchar revelis la fakto, ke me ne esas fantomo.

Itere me subite esis retrotirita a mea cirkumajo da repeto dil stranja jemo de la

profundaji dil kaverno. Nuda e senarma, me ne deziris afrontar la nevidito qua minacas me.

Mea revolveri esis ligita a mea senviva korpo qua, pro kauzo ne savat, me ne deziris od audacis tushar. Mea karabino esis en olua gaino ligita a mea selo, e pro ke mea kavalo forvagabis, me havis nula defenso. L'unik alternativo semblis esar fugar e mea decido esis facita ye repeto di la susuro de la kozo qua nun semblis, en l'obskureso di la kaverno ed a mea desordinit imagino, ruzeme reptar vers me.

Ne plus kapabla rezistar la tento eskapar ca hororinda loko, me rapide saltis tra l'aperturo aden la stellumo di klara nokto di Arizona. La koldeta e fresh aero dil monti exter la kaverno quik agis kom tonizivo e me sentis nova vivo e nova kurajo fluar tra me. Pauzante an la bordo dil rok-tabulo, me reprochis me por to quo nun semblis esar senbaza timo. Me rezonis, ke me jacabis senpove dum multa hori en la kaverno, ma nulo molestabis me, e mea plu bona raciono, nun permisita klare e logikale rezonar, konvinkis me, ke l'audita bruisi venabis de tote naturala e nenociva kauzi; probable la formo dil kaverno esis tala por ke brizeto produktas l'audita soni.

Me decidis explorar, ma unesme levis mea kapo por plenigar mea pulmoni per la pura, fortigant aero noktala di la monti. Facante lo, me vidis infre extensita la belega vidajo di rokoza ravino, e planajo puntizita per kaktusi, piktita da la lunlumo kom miraklo di mola splendideso e marveloza charmo.

Kelka marveli di la westo plu inspiras kam la belaji di lunlumizita peizajo di Arizona; l'arjentizita monti en la disto, la stranja lumi ed ombri sur la protuberanci e ravini, e la groteska detali di la rigida ma bela kaktusi ofras imajo samtempe sorcant ed inspirant; quale se on unesmafoye vidas ula mortinta ed obliviata mondo, ol esas tante diferanta de irga altra loko sur nia Tero.

Tale meditante, me turnis mea regardo de la peizajo a la cielo ube mili de steli formacis splendida ed apta baldakino por la marveli di ta vidajo mondal. Mea atenco quik fixesis a la granda, reda stelo proxim la fora horizonto. Regardegante ol, me sentis sorco di vinkanta facino — ol esis Marso, la deo di milito, e por me, la militisto, ol sempre havis la povo di nerezistebla raviseso. Dum ke me regardegis ol dum ta longe pasinta nokto, ol semblis advokar me

trans la neimaginebla vakueso, lurar me ad ol, atraktar me quale magneto-petro atraktas fer-partikulo.

Mea dezirego esis ultre mea povo opozar; me klozis mea okuli, extensis mea brakii vers la deo di mea profesiono e sentis me tirata tam subite kam penso tra la senvoya imenseso di spaco. Esis instanto di extrema koldeso e tota obskureso.

CHAPITRO III.

Mea veno a Marso

Me apertis mea okuli a stranja peizajo. Me savis, ke me esas sur Marso; me ne unfoye dubitis mea mentala saneso o mea vigileso. Me ne dormis, esis nula bezono pinchar me hike; mea interna koncio dicis, ke me esas sur Marso tam klare kam tua koncio dicas, ke tu esas sur la Tero. Tu ne dubitas ta fakto; nek me dubitis me ipsa.

Me trovis me sternita sur bedo ek flavatra, muskatra vejetantaro extensanta su omnadirecione cirkum me tra senfina kilometri. Me semblis jacar en profunda e cirklatra baseno, an la bordo di qua me povis dicernar la saliaji di ne-alta kolini.

Esis dimezo, la suno tote lumizis me e la varmegeso esis kelke intensa sur mea nuda korpo, ma ne plu intense kam eventabus en simila kondicioni en Arizona-dezerto. Hike ed ibe esis mikra protuberanci ek quarc-havanta petro qui briletis en la sunlumo; e kelke sinistre, distanta de cirkume triadek metri, esis basa klozeyo havanta muro alta de cirkume un metro. Nul aquo, nul altra vejetanto ecepte la musko esis videbla, e pro ke me kelke durstis, me decidis explorar.

Saltante staceskante, me recevis mea unesma Marso-surprizo, nam l'esforco, qua sur la Tero igabus me rekte staceskar, jetis me aden la Marsal aero til alteso di preske tri metri. Me lejere decensis adsur la sulo, tamen, sen remarkinda shoko o vibro. Nun komencis serio de movi qui mem lore semblis maxim ridinda. Me trovis, ke me itere mustas lernar quale marchar, nam l'esforco muskulal qua facile e sekure portis me sur la Tero incitis groteska movi sur Marso.

Vice progresar per maniero racionoza e respektinda, mea probi marchar rezultis en diversa salteti qua sendis me adsupre per un metro ye omna pazo ed igis me falar adsur mea vizajo o dorso pos omna duesma

e triesma salteto. Mea muskuli, perfekte akordigita e kustumita a la gravitado di la Tero, facis malaji por me unesmafoye traktante la min forta gravitado ed aer-preso di Marso.

Me rezolvis, tamen, explorar la basa konstrukturo qua esis la semblante nura domicilo videbla, do me inventis l'unika projeto retroirar al unesma moyeno movar: reptar. Me sat bone facis lo e pos kelka minuti atingis la ne-alta cirkondanta muro dil klozeyo.

Semblis esar nula pordi o fenestri cislatere, ma pro ke la muro esis alta de nur cirkume un metro, me sorgeme staceskis e regardis trans la suprajo por vidar la maxim stranja vidajo quan me ultempe vidabis.

La tekto dil klozeyo esis ek solida vitro, dika de cirkume dek centimetri, e sub ol esis plura centi de grand ovi, perfekte ronda e tam blanka kam nivo. L'ovi esis preske uniforme granda, havanta diametri de cirkume sepadek-e-sis centimetri.

Kin o sis ja apertesabis e la grotesk enti qui sidis palpebragante en la sunlumo igis ke me dubitis mea mentala saneso. La plu granda parto di lia korpi semblis esar kapo, kun magra korpeti; longa koli, e sis gambi o, quale me plu tarde saveskis, du brakii e

du gambi e du altra membri inter li qui povas esar uzata segunvole kom o brakii o gambi. Lia okuli esis pozata en la flanki di lia kapi, kelkete plu alte kam la centro, e saliis tale quale li povas esar direktita od adavane od addope ed anke l'una nedependante del altra, por ke li permisis ta stranj animalo regardar omnadirecione, od a du direcioni samtempe, sen bezonar turnar la kapo.

L'oreli, qui esis kelke super l'okuli e plu proxima l'una a l'altra, esis mikra anteni tas-forma qui saliis per ne plu kam duadek-e-kin centimetri en ta yuna specimeni. Lia nazi esis nur vertikala fenduri en la centro de lia vizaji, meze inter la boko ed oreli.

Esis nula hari an lia korpi, qui havis tre hele flav-verda koloro. Che l'adulti, quale me tre balde saveskis, ca koloro obskureskas til oliv-verda ed esas plu obskura che la maskuli kam che la femini. Pluse, la kapi dil adulti esas plu proporcional a lia korpi kam la kapi dil infanti.

L'irisi dil okuli esas sang-reda, quale che albini, ma la pupili esas obskura. L'okul-globo ipsa esas tre blanka, anke la denti. Oli donas maxim feroc aspekto ad altre timinda facio, nam l'infra dentegi kurvigas su

adsupre til akuta pinti qui finas ube l'okuli di terala homi situesas. La blankeso dil denti ne esas la koloro di ivoro, ma di la maxim nivatra e brilanta porcelano. Avan l'obskura dopajo di lia olivea peli, lia dentegi esas tre remarkinda, por ke ta armi tre timende prizentas su.

La plumulto de ta detali me plu tarde remarkis, nam me havis nur poka tempo spekular pri la marveli di mea nova deskovro. Me vidabis ke l'ovi apertesas, e dum ke me stacis e spektis la ledega monstreti ekiranta lia sheli, me faliis remarkar l'adveno di duadek adulta Marsani dop me.

Venante tale trans la mola e sensona musko, qua kovras la preske tota surfaco di Mars ecepte la glaciigita regioni dil poli e la dispersita distrikti kultivat, li povabus facile kaptir me, ma lia intenci esis multe plu maligna. Esis la kliktado di la militala vestaro di la maxim avana militisto qua avertis me.

Mea vivo dependis de tante mikra kozo, ke me ofte astonesas ke me tante facile eskapis. Se la fusilo di la chefo di la bando ne ocilabus de la rimeni ad ilua selo tale ke ol frapis l'extremajo di ilua granda metalizita lanco, me esabus extingita sen

savar ke morto proximeskas. Ma ta soneto turnis me, ed ibe, ne plu kam tri metri for mea pektoro, esis la pinto di ta grandega lanco, lanco longa de dek-e-quar metri, pintizita per brilanta metalo, base tenita ye la flanko di kavalkanta kopiuro di la diableti quin me spektas.

Ma quante mikracha e senpova li nun semblis apud ta grandega e terorind enkorpigo di odio, di venjo, e di morto. La homo ipsa, nam ton me nun darfas nomar il, esis alta de kin metri e, sur la Tero, pezabus cirkume 181 kilogrami. Il sidis sur sua bestio quale ni sidas sur kavali, tenis la trunko dil animalo per sua infra membri, dum ke la manui di la du dextra brakii base tenis ilua imensa lanco ye la flanko dil bestio; ilua du sinistra brakii esis extensata adlatere por helpar preservar equilibro, nam ta kozo quan il kavalkas havis nek brido nek reini de irga sorto por guidar ol.

E ta kavalko-bestio! Quala terala vorti povas deskriptar ol! Ol esis alta de plu kam tri metri ye la shultri; havis quar gambi ye amba flanki; havis larja plata kaudo, plu larja ye l'extremajo kam ye la bazo, quan ol portis rekte dop su dum kurar; beanta boko qua fendis la kapo de muzelo til la longa e masiva kolo.

Simile ad olua mastro, ol esis tote privacata de hari, ma havis koloro obskure ardezea ed esis tre glata e brilant. Olua ventro esis blanka, ed olua gambi nuancizesis del ardezea koloro di olua shultri e hanchi til hele flava ye la pedi. La pedi ipsa esis pezoze vatizita e senungla, qua anke kontributis a la senbruisa adveno, e qua, kun la multa gambi, esas karakteriziva traito di la bestiaro di Marso. Nur la maxim alte evolucionita tipo di homi ed un altra animalo, l'unika mamifero qua existas sur Marso, havas bone formacit ungli, ed absolute nul animali hufoza existas ibe.

Dop ta avana demono asaltanta sequis dek-e-non altri, simila omnarelate, ma, quale me plu tarde saveskis, havante personala traiti partikulara a li ipsa; precize quale nula du de ni identesas quankam ni omna gisesas en simila muldilo. Ta pikturo, o plu juste, materializita koshmaro, quan me deskriptas tante detaloze, facis nur un terorinda e rapid impreso a me kande me turnis me por afrontar ol.

Esante senarma e nuda, l'unesma lego di naturo manifestis su kom l'unika posibla solvuro dil nemediata problemo, e to esis ekirar la loko di la pinto di ta atakanta

lanco. Konseque me tre terale ma samtempe superhomale saltis por atingar la suprajo dil Marsana kovaparato, nam tala kozon me decidabis ol esar.

Mea esforco ganis suceso qua konsternis me ne min multe kam ol semblis surprizar la Marsana militisti, nam ol sendis me per dek metri aden la aero e pozis me triadek-e-tri metri for mea persequanti ye la fora latero dil klozeyo.

Me decensis adsur la mola musko facile e sen acidento, e turninte me, vidis mea enemiki rangizita alonge l'altra muro. Uli regardis me per mieni qui, me pose saveskis, expresis extrem astoneso, e l'altri evidente certigis su ke me ne molestabis lia infantaro.

Li kune konversis per nelauta voci, e gestis ed indikis me. Lia deskovro ke me ne domajabis la mikra Marsani, e ke me esas senarma, semblis igar li konsiderar me min feroce; ma, quale me plu tarde saveskis, to quo maxim multe favorigis li a me esis mea saltego.

Quankam la Marsani esas imensa, lia osti esas tre granda e li esas muskulizita nur proporcione a la gravitado quan li mustas vinkar. Konseque, li esas infinite min ajila e min povoza, proporcione a lia pezo, kam

Terano, e me dubitas ke, se un de li esus subite transportata al Tero, lu povus levar sua propra pezo del sulo; fakte, me konvinkesas ke lu ne povus. Do mea prodajo esis tam astonanta sur Marso kam ol esabus sur la Tero, e vice dezirar exterminar me, li subite egardis me kom marveloza deskovrajo kaptinda e montrinda a lia kunhomi.

L'intervalo quan mea ne-expektit ajileso donis a me permisis me formacar projeto por la quika futuro e plu detaloze remarkar l'aspekto di la militisti, nam me ne povis separar ta homi en mea mento de ta altra militisti qui nur hiere persequabis me.

Me remarkis, ke singlu armizesas per plura altra armi ultre la grandega lanci ja deskriptit. L'armo qua despersuadis me esforcar eskapar per fugo esis to quo semblis esar ula sorto de fusilo, quan me ulmaniere supozis esar partikulare efikiva.

Ta fusili esas ek blanka metalo ed havas ligna shafto, quan me plu tarde saveskis esar tre lejera e forte harda kreskajo multe prizata sur Marso e tote nekonocata da ni Terani. La metalo dil fusiltubo esas aloyo precipue kompozit ek aluminio e stalo quan li lernabis hardigar til hardeso qua multe superiras la hardeso di stalo konocata da ni.

La pezo di ta fusilo esas komparive lejera, e kun l'exploziva, radium-projektili de mikra kalibro uzat, e la granda longeso dil fusiltubo, ol esas grande mortigiva ye porteo nepensebla sur la Tero. L'efikiva radio teorial di ta fusilo esas preske kinacent kilometri, ma lia advera porteo en realeso, equipata per lia radio-lorni, esas nur cirkume triacent kilometri.

To esas sat fora por plenigar me per granda respekto por la Marsana pafilo, ed ula forco telepatial evidente avertis me, ke me ne esforcez eskapar en dilumo de la boki di duadek de ta mortiganta mashini.

La Marsani, pos kurtatempe konversir, turnis su e forkavalkis segun la direciono de qua li venabis, livis un de li sola apud la klozeyo. Kande li distis cirkume duacent metri, li haltis, e turninte sua kavalko-bestii vers ni, sidis e spektis la militisto apud la klozeyo.

Esis ta di qua la lanco preske perforabis me, ed il esis evidente la chefo di la bando, nam me remarkabis, ke li semblis movir a sua nuna loko segun ilua komando. Kande ilua bando haltis, il decensis de sua bestio, forjetis sua lanco ed armi, e venis cirkum la kovaparato vers me, tote senarma e tam

nuda kam me, ecepte l'ornivi ligita per rimeni sur la kapo, la membri, e la pektoro.

Kande il esis proxim me per dek-e-sep metri, il desklozis enorma metala brakiumo, ed extensante ol en apertita manuo vers me, salutis me per klara, resonanta voco, ma per linguo, me ne bezonas dicar, quan me ne komprenis. Il pose cesis quale se il vartas mea respondo, erektis sua antenatra oreli e movis sua stranj okuli nun plu adavane vers me.

Pro ke la silenco perturbis, me decidis riskar kelka konverso, nam me konjektis, ke il ofras paco. La forpozo di ilua armi e la retroiro di ilua bando ante ke il avancis vers me signifikus paco-probo irgaloke sur la Tero, pro quo ne sur Marso!

Pozante mea manuo adsur mea kordio, me base reverencis al Marsano ed explikis a il ke, quankam me ne komprenas ilua linguo, ilua agi montras la paco ed amikeso quin nuntempe esas maxim kara a me. Komprenende me tam bone esabus murmuranta rivereto, nam mea diskurso esis tote nekomprenebla da il, ma il komprenis l'ago quan me quik facis pos mea parolo.

Extensante mea manuo vers il, me avaniris e prenis la brakiumo de ilua

apertita manuo, klozis ol cirkum mea propra brakio super la kudo; ridetis ye il e vartis. Ilua larja boko facis respondanta rideto, e prenante mea brakio per un de ilua meza brakii, ni turnis ni e marchis vers ilua kavalko-bestio. Samtempe il gestis ke ilua sequanti avancez. Li komencis per feroca kurego, ma haltigesis da signalo da il. Il evidente timis ke, se me itere pavorus, me forsan saltus tote ek la peizajo.

Il dicis kelka vorti a sua homi, gestis a me ke me kavalkez dop un de li, ed acensis sua propra bestio. La homo dezignita extensis du o tri manui e levis me addop il adsur la brilanta dorso di sua kavalko-bestio, ube me retenis me tam bone kam posible per la zoni e rimeni qui portis l'armi ed ornivi dil Marsano.

La tota kavalkantaro lore turnis su e galopis vers la distanta kolino-kateno.

CHAPITRO IV.

Kaptito

Ni irabis cirkume dek-e-sis kilometri kande la tereno tre rapide plualteskis. Quale me plu tarde saveskis, ni pluproximeskis la bordo di un de la longtempe mortinta mari di Marso, ye la fundo di qua eventabis mea renkontro kun la Marsani.

Ni balde atingis la bazo dil monti, e pos trairir streta ravino eniris expozita valo, ye la fora extremajo di qua esis ne-alta planajo sur qua me vidis enorma urbo. Ni galopis vers ol, eniris ol per to quo semblis esar ruinita voyo ekiranta l'urbo ma nur al bordo dil planajo, ube ol abrupte finis kom larja perono. Plu alerte regardante, me

preterpasante vidis ke la konstrukturi esas abandonit, e quankam ne multe dekadant, li aspektis quaze ne habitata dum multa yari, forsan dum yarcenti. En la centro dil urbo esis granda placo, e sur ol ed en l'edifici qui cirkondas ol kampis nonacent o mil kreuri dil sama raso di mea kaptanti, nam tale me nun konsideris li malgre la komplezanta maniero per qua me esabis kaptit.

Ecepte l'ornivi, omnu esis nuda. La homini nur kelke diferis aspektante del homuli, ecepte ke lia dentegi esis multe plu granda proporcione a lia alteso, ulfoye kurvigata preske til elia alte pozit oreli. Elia korpi esis plu mikra e plu hele kolorizit, ed elia fingri e pedfingri havis rudiment ungli, qui tote mankis a la homuli. L'adulta homini esis alta de tri til quar metri.

L'infanti esis hele kolorizit, mem plu hele kam la homini, ed omnu precize similesis, segun me, ecepte ke uli de li esis plu altstatura kam l'altri; me supozis, plu evoza.

Me vidis nula marki di extrem oldeso inter li, nek esas irga remarkinda difero en lia aspekto de la evo di matureso, cirkume quaradek yari, til, ye l'evo di mil yari, cirkume, li volunte facas lia lasta stranja pilgrimo alonge la fluvio Is, qua duktas adube nula vivanta Marsano savas e de qua

nula Marsano ultempe rivenas, od esus permisata vivar se lu rivenus pos voyajar sur olua aqui kolda ed obskura.

Nur un Marsano ek cirkume mil Marsani mortas pro maladeso o morbo, e forsan duadek facas ta volunta pilgrimo. L'altra nonacent-e-sepadek-e-non mortas pro violentala morti per dueli, dum chasar, per aviacar, e dum milito; ma forsan la maxim multa mortas dum puereso, kande vasta nombri di la Marsaneti divenas viktimi di la granda blanka simii di Marso.

La kustumala viv-expekto di Marsano pos maturo esas triacent yari, cirkume, ma esus plu ofte mil yari ecepte la diversa moyeni violentoze mortar. Pro la deskreskanta resursi di la planeto, kompenso por la plulonganta viv-expekto quan lia remarkinda habileso pri terapio e kirurgio efektis evidente divenis necesa, do la homala vivo konsideresis kom preske senvalora sur Marso, montrita da lia danjeroza sporti e la preske kontinua milito inter la diversa populi.

Esas altra naturala kauzi qui tendencas diminutar la populo, ma nulo tante grande kontributas a ta diminutado kam la fakto ke nula Marsana homino od homulo esas volunte sen armo destruktiva.

Kande ni pluproximeskis a la placo e mea prezenteso deskovresis, ni esis quik cirkondata da centi de la kreuri, qui semblante anxiis tirar me de mea plaso dop mea gardisto. Vorto da la chefo di la bando haltis lia klamado, e ni adavane trotis trans la placo til l'enireyo di tam splendida edifico kam homal okulo ultempe vidis.

La konstrukturo esis ne-alta, ma kovris enorma areo. Ol konstruktesis ek brilanta blanka marmoro inkrustita per oro e brilanta gemi qui cintilifis en la sunlumo. La chef enireyo esis larja de cirkume triadek metri e saliis ek l'edifico ipsa por formacar grandega baldakino super l'enireyo-halo. Esis nul eskalero, ma lejera rampo al unesma etajo eniris enorma chambro cirkondata da galerii.

Sur la pavimento di ca chambro, qua esis puntizita per skultita skribtabli e sidili, esis asemblita quaradek o kinadek homuli Marsana cirkum la gradi di rostro. Sur la platformo ipsa squatis enorma militisto pezoze charjata per metal ornivi, gaye koloroza plumi, e belege facita ledra rimeni inkrustita per precoza gemi. De ilua shultri pendis kurta manteleto ek blanka furajo futerizita per brilante reda silko.

To quo semblis maxim remarkinda pri ta asembluro e la halo en qua li kunvenas esis la fakto, ke la kreuri esis tote neproporciona a la skribtabli, sidili, ed altra mobli; olti havis grandeso apta a tala homi quala me, kontre ke la granda korpi dil Marsani apene povus presar su aden la sidili, nek esis sat multa spaco sub la skribtabli por lia longa gambi. Do evidente esas altra habitanti sur Marso kam la sovaja e groteska kreuri a qui me venabis, ma la pruvi di extrem antiqueso cirkum me demonstris, ke ca edifici forsan apartenis ad ula raso longe extingit ed obliviat en l'obskur antiqueso di Marso.

Nia bando haltabis ye l'enireyo dil edifico, e segun signalo del chefo me esis abasita a la sulo. Itere il prenis mea brakio per ilua propra, e ni avaniris aden l'audienco-chambro. Esis kelka ceremonii facata dum proximeskar a la Marsana klanestro. Mea kaptanto nur pazegis a la rostro, l'altri movis de ilua voyo. La klanestro staceskis e dicis la nomo di mea eskorto, qua suafoye haltis e dicis la nomo di la regnanto ed ilua titulo.

Tatempe ca ceremonio e la vorti dicata signifikis nulo a me, ma plu tarde me saveskis, ke ico esas la kustumala saluto

inter verda Marsani. Se la homi esabus nekonocati, ergo nekapabla interkambiar nomi, li taceme kambius ornivi, se la misiono esus pacoza — altre li interkambius pafi, o salutante luktus per ul altra de lia diversa armi.

Mea kaptanto, qua nomesis Tars Tarkas, esis virtuale la vice-klanestro di la tribuo, ed homo di granda kapableso kom politikisto e militisto. Il evidente kurte explikis l'eventi dil expediciono, inkluzante mea kapto, e pos konkluzir, la klanestro kelke longe parolis a me.

Me replikis per nia bona Angla linguo nur por konvinkar il, ke nek il nek me povas komprenar l'una l'altra; ma me remarkis, kande me kelke ridetis konkluzante, ke il same agis. Ca fakto, e la simil evento dum mea unesma konverso kun Tars Tarkas, konvinkis me, ke ni adminime havas ulo komuna: la kapableso ridetar, do ridar; to indikas humur-senso. Ma me saveskos ke la rideto Marsana esas nur neglijema, e ke la rido Marsana esas to quo paligas forta homi pro hororo.

L'idei pri humuro inter la verdi di Marso grande diferas de nia nocioni pri l'incito a gayeso. La mort-agonii di kunhomo, inter ta stranja kreuri, provokas la maxim

extravagema gayeso, e lia chefa e maxim kustumal amuzo esas mortigar la milit-kaptiti per divers injenioza ed hororinda moyeni.

L'asemblita militisti e chefi alerte exploris me, tushis mea muskuli e la texuro di mea pelo. La precipua chefo lore evidente signalis deziro vidar me agar e, gestante ke me sequez, il iris kun Tars Tarkas vers la placo.

Nu, me ne esforcabis marchar de pos mea unesma granda falio, ecepte dum forte tenar la brakio di Tars Tarkas, do nun me iris saltetante e flugetante inter la skribtabli e sidili quale monstroza cikado. Pos severe kontuzir me, qua multe amuzis la Marsani, me itere rekursis a reptar, ma to ne komplezis a li e me esis krude hisita a mea pedi da altega kerlo qua totkordie ridabis pro mea desfortuno.

Kande il shokante depozis me adsur la sulo, ilua vizajo esis abasita tre proxim mea vizajo e me facis la nura ago quan jentilulo devas facar en cirkonstanci brutal, grosiera, e mankant egardo por la yuri di stranjero: me ociligis mea pugno rekte ad ilua mandibulo ed il falis quale faligita bovo. Kande il sinkis a la sulo me rapide turnis me, dorso an la maxim proxima skribtablo,

expektante esar vinkita da la venjo di ilua kunhomi, ma me rezolvis ofrar tam bona batalio kam la ne-egala chanci permisas ante cedar mea vivo.

Mea timo esis, tamen, senbaza, nam l'altra Marsani, komence astonegat, tandem eruptis per sovaja ridego ed aplaudo. Me ne rikonocis ta sorto de aplaudo, ma plu tarde, kande me saveskis lia kustumi, me komprenis ke me ganabis to quon li ne-ofte grantas, demonstro di aprobo.

La kerlo quan me frapabis jacis ube il falabis, nek irgu de ilua kompani pluproximeskis. Tars Tarkas avancis vers me, extensis un de ilua brakii, e ni tale iris a la placo sen plusa acidento. Me komprenende ne savis la kauzo pro qua ni venis adextere, ma me balde saveskis. Li komence plurfoye repetis la vorto "sak", pose Tars Tarkas plurfoye saltis dum repetar la sama vorto ante singla salto; lore, turnante su a me, il dicis, "sak!" Me komprenis to quon li volis, e preparinte me, me "sak-is" kun tante marveloza suceso, ke me transpasis kinadek metri; me nek cafoye perdis mea equilibro, ma decensis rekte adsur mea pedi sen falar. Me pose retroiris per facila salteti longa de ok o dek metri a la grupeto di militisti.

Mea pleo videsis da plura centi de basranga Marsani, e li quik demandis repeto, quan la klanestro komandis me facar; ma me ed hungris ed durstis, e quik rezolvis ke mea unika moyeno salvar me esez postular l'egardo de ca kreuri quan li evidente ne volunte grantos. Do me ne atencis la repetita komandi "sak-ar", e singlafoye li komandis, me gestis a mea boko e fricionis mea ventro.

Tars Tarkas e la klanestro interparolis, e l'unesmo, advokante yuna homino ek la turbo, donis instruciono ad el e gestis ke me akompanez el. Me sizis elua ofrata brakio e kune ni transiris la placo vers granda edifico an la fora latero.

Mea bela kompanino esis alta de cirkume 2,4 metri, jus matureskinte, ma el ne ja atingabis sua tota alteso. El esis hele olivea ed havis glata e briletanta pelo. Elua nomo, me pose saveskis, esis Sola, ed el esis ek la sequantaro di Tars Tarkas. El duktis me a spacoza chambro en un de la konstrukturi an la placo, chambro qua, pro la amaso de silkaji e furaji sur la pavimento, me supozis esar la dormeyo di plura indijeni.

La chambro esis bone lumizita da plura granda fenestri ed esis bele ornata per mural-pikturi e mozaiki, ma omno semblis

tushita da ta nedefinebla fingro di antiqueso qua konvinkis me, ke l'arkitekti e konstrukteri di ta marvelaji havabis nulo komonala kun ca kruda mi-bruti qui nun okupas oli.

Sola gestis ke me sideskez adsur la silk-amaso proxim la centro di la chambro e, turnante su, emisis stranja siso, quale se el advokas ulu en la vicina chambro. Kom respondo a ta advoko me vidis unesmafoye nova Marsana marvelo. Ol ocilante enmarchis per olua dek kurta gambi e squatis avan la yunino quale obediema hundyuno. La kozo havis cirkume la grandeso di Shetland-kavaleto, ma olua kapo kelke similesis to di rano, ecepte ke la boko esis provizita per tri rangi di longa, akuta dentegi.

CHAPITRO V.

Me eludas mea gard-hundo

Sola regardegis aden la maligne aspektant okuli dil bestio, murmuris un o du vorti imperant, indikis me per fingro, ed ekiris la chambro. Me esis kurioza pri to quon ca timinda monstro facos lasite sola tante proxim relative tenera karno-peceto; ma mea timi esis senbaza, nam la bestio, pos intense regardir me dum instanto, transiris la chambro al unik ekireyo, qua duktis a la strado, e sternis su trans la solio.

To esis mea unesma experienco kun Marsana gard-hundo, ma ol destinesis ne esar la lasta, nam ca bestio sorgeme gardis me dum mea kaptiteso inter ta verdi;

dufoye lu salvis mea vivo, e nultempe volunte iris for me dum un instanto.

Dum ke Sola absentesis, me uzis l'okaziono por plu detaloze explorar la chambro en qua me esis karcerigit. La mural-pikturo montris ceni di beleso rara e marveloza: monti, fluvii, lago, oceano, prato, arbori e flori, sinuifanta voyi, sunlumizita gardeni — ceni qui povus esar vidaji Teral ecepte la diferanta kolori dil vejetantaro. La verko esabis evidente facita da maestrala manuo, l'atmosfero esis tante subtil, la tekniko tante perfekta; ma nulloke esis imajo di animalo vivant, nek homal nek bestial, per qua me povus konjektar pri l'aspekto di ti altra e forsan extingita habitanti di Marso.

Dum ke me lasis mea imagino libere konjektar pri posibla expliki por la stranjaji renkontrita til lore sur Marso, Sola rivenis portante e nutrivi e drinkaji. El pozis olti adsur la pavimento apud me, e sideskinte kelke for me, el intense regardis me. La nutrivi konsistis ek cirkume mi-kilogramo de ula solida substanco havanta la denseso di fromajo, preske sen saporo, e la liquido esis ula lakto de ul animalo. Ol havis ne-desagreabla saporo, ma esis kelke acida, e pos kurta tempo me lernis tre multe estimar

ol. Ol venas, me plu tarde saveskis, ne de animalo, nam esas nur un mamifero sur Marso, e to esas ya tre rara, ma de granda planto qua kreskas preske sen aquo ma semblas distilar sua granda quanto de lakto del produktaji dil sulo, del humideso dil aero, e del sun-radii. Un planto di ca speco donas ok o dek litri omnadie.

Pos manjir, me esis grande fortigit, ma bezonante repozar, me sternis me adsur la silkaji e balde dormis. Me evidente dormis dum plura hori, nam esis obskura kande me vekis, e me esis tre kolda. Me remarkis ke ulu jetabis furajo adsur me, ma ol esabis desplasigit, ed en l'obskureso me ne povis vidar por ripozar ol. Subite manuo extensesis e tiris la furajo trans me, pokatempe pose adjuntis altra furajo adsur me.

Me supozis, ke mea vigilema gardisto esas Sola, e me ne eroris. Nur ta yunino, ek omna verda Marsani konocit, revelis sugesti di simpatio, benigneso, ed afeciono; elua servado pri mea korpala bezoni ne faliis, ed elua suciema sorgado sparis a me multa sufro e multa malaji.

Quale me saveskis, la Marsana nokti esas extreme kolda, e pro ke esas preske nula krepuskulo od auroro, la temperaturo-

chanji esas subita e tre deskomfortigant, anke la transito de brilanta dilumo ad obskureso. La nokti esas o brilante lumizita o tre obskura, nam se nek l'una nek l'altra di la du luni di Marso hazarde esas en la cielo, preske tot obskureso rezultas, nam la manko di atmosfero, o prefere, la tre tenua atmosfero falias difuzar la stellumo a grand ampleso; altralatere, se amba luni esas nokte en la cielo, la surfaco dil mondo esas brilante lumizit.

Amba luni di Marso esas vaste plu proxim la planeto kam nia propra luno esas proxim la Tero; la plu proxima luno distas de nur 8.050 kilometri, cirkume, e l'altra luno distas de nur 22.500 kilometri, kompare a la preske 402.330 kilometri qui separas ni de nia luno. La plu proxima luno di Mars kompletas un revoluciono cirkum la planeto pos kelke plu kam sep e duimo hori, por ke ol videsas kuregante tra la cielo quale ula meteorego dufoye o trifoye omnanokte, e revelas omna olua fazi dum omna transito en la cielo.

La plu fora luno revolucionas cirkum Marso dum kelke plu kam triadek hori ed un quarimo, e kun la frato-satelito donas splendida e stranjega glorio a la Marso-ceno noktal. Ed esas bona ke naturo tante

gracioze ed abundante lumizas la nokto Marsana, nam la verdi di Marso, esante nomadi sen alta developo intelektal, havas nur ruda moyeno lumizar artificale; li precipue dependas de torchi, sorto de kandelo, e stranj oleo-lampo qua genitas gaso e brulas sen mecho.

Ca lasta aparato produktas intense brilant ed efikiva blanka lumo, ma pro ke la bezonat oleo natural esas obtenebla nur per minar en un de plura loki larje separata e fora, ol esas rare uzata da ta kreuri qui pensas nur pri hodie, e di qua l'odio kontre manu-laboro retenas li en mi-barbareso dum nekontebla yarcenti.

Pos ke Sola ripozabis mea kovrili, me itere dormeskis, nek vekis til jornesko. L'altra okupanti dil chambro, qui esis kin, esis homini, e li ankore dormis, kovrita per amasi de diversa silkaji e furaji. Trans la solio jacis la sendorma gard-bestio, exakte quale me laste vidabis lu hiere; evidente lu tote ne movabis; lua regardo fixesis ye me, e me pensis, quo eventos a me se me esforcus eskapar.

Me sempre tendencis serchar aventuro ed explorar e probar to quon plu saja homi lasas tranquil. Do me lore decidis, ke la maxim certa moyeno saveskar la preciz

atitudo di ca bestio relate me esas esforcar livar la chambro. Me esis sat certa ke me povas eskapar lu se lu persequus me, kande me esas extere, nam me komencis esar tre fiera pri mea salto-kapableso. Pluse, me opinionis, pro la kurteso di lua gambi, ke la bestio ne esas saltanto e probable mala kuranto.

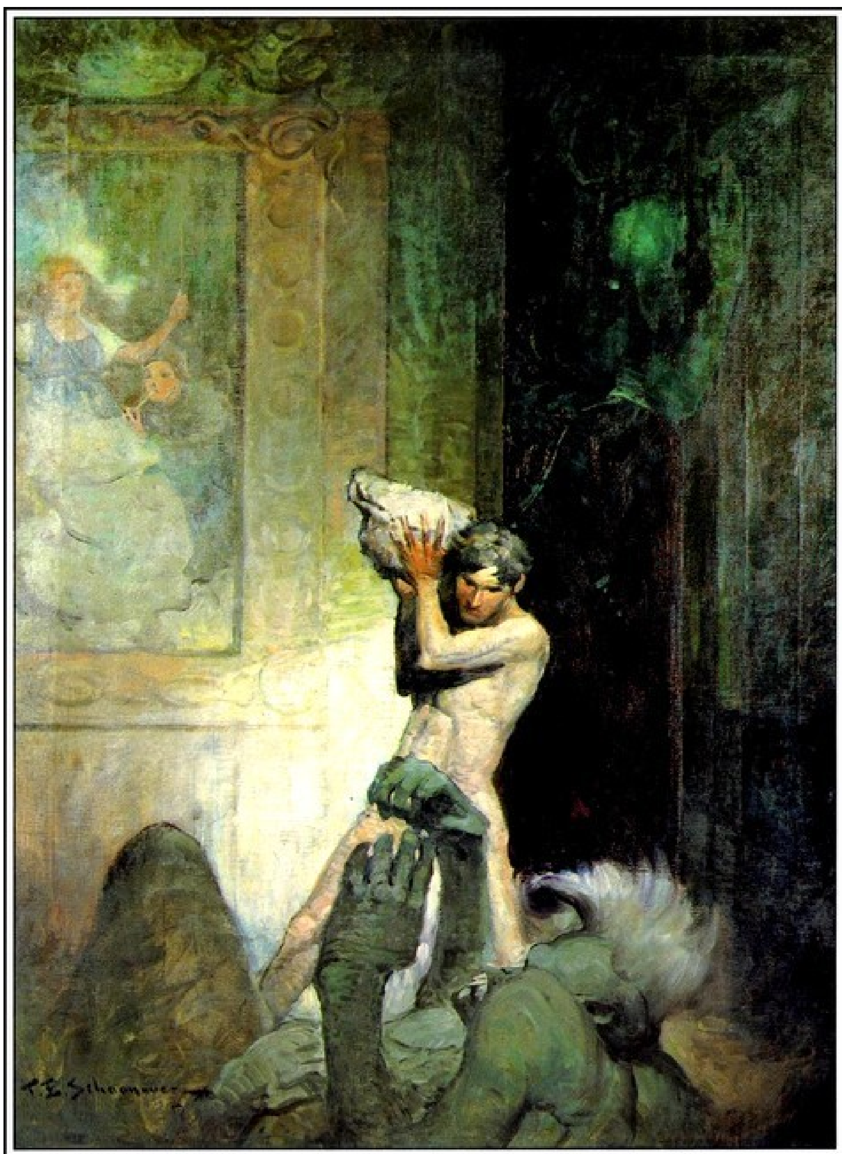
Do lente e sorgeme me staceskis, e nur vidis, ke mea spektanto same agis; sorgeme me avancis vers lu, e trovis ke, movante per tranar la pedi, me povas retenar mea equilibro ed anke irar sat rapide. Pluproximeskante a la bestio, me vidis lu prudente retroirar de me, e kande me venis adextere, lu movis adlatere por ke me preterpasez. Lu lore venis addop me e sequis me ye dek pazi dum ke me alongiris la vakua strado.

Lua tasko esis evidente nur protektar me, me pensis, ma kande ni atingis la limito dil urbo, lu subite saltis adavan me, facis stranja soni, e montris sua leda e feroca dentegi. Pensante amuzar me per lu, me hastis vers lu, e preske atingante lu, saltis aden la aero, decensante fore ultre lu e for l'urbo. Lu turnis su instantale e kuregis vers me per la maxim timiganta rapideso ultempe vidit. Me supozabis ke lua kurta

gambi impedas rapideso, ma se lu konkursus kontre levrieri, li semblus dormar sur tapiseto. Quale me plu tarde saveskis, to esis la maxim rapid animalo sur Marso, e pro lua inteligenteso, loyaleso, e feroceso, lu uzesas por chasar, militar, e gardar la Marsani.

Me rapide komprenis, ke esos desfacila eskapar la dentegi di la bestio sur rekta voyo, do renkontris lua asalto per retroirar e saltis adsuper lu kande lu preske atingis me. Ca manovro donis bon avantajo a me, e me povis atingar l'urbo avan lu de granda disto, e kande lu hastis dop me, me saltis tra fenestro dek metri super la sulo aden edifico super la valo.

Tenante la solio, me tranis me por sideskar sen regardar aden l'edifico, e regardis adinfre la perplexigita bestio. Mea exulto nur kurte vivis, tamen, nam me apene ganabis sekura plaso sur la solio kande grandega manuo dop me sizis me ye la kolo e violentoze tranis me aden la chambro. Hike me jetesis adsur mea dorso, e me vidis stacante super me kolosala simiatra kreuro, blanka e senhara ecepte enorma tufo de herisanta hari sur la kapo.

ME SIZIS LA BASTONEGO E PER LA TOTA FORTESO DI MEA TERALA BRAKII DIRETE FRAPIS LA KAPO DIL SIMIO

(*videz pagino 67*)

CHAPITRO VI.

Lukto qua ganis amiki

Ta kozo, qua plu similesis nia homi teral kam la Marsani quin me til lore vidabis, tenis me fixe al pavimento per un grandega pedo, dum ke ol babilis e gestis ye ula respondanta kreuro dop me. Ta altru, evidente olua kompano, balde advenis portante granda petra bastonego per qua ol evidente intencis ruptar mea kranio.

La kreuri esas alta de cirkume tri o kin metri rekte stacante, e posedas, simile a la verda Marsani, du brakii o gambi inter la supra ed infra membri. Lia okuli esas proxime pozita l'una a l'altra e ne salias; lia oreli esas alte pozit, ma plu laterale kam ti

dil Marsani, e lia muzeli e denti esas remarkinde simila a ti di nia Afrikana gorilo. Entote, li ne esas nebela kompare a la verda Marsani.

La bastonego ocilis en arko qua finus ye mea adsupre turnita vizajo kande vortico di multe gambizita hororo lansis su tra la pordo direte adsur la pektoro di mea mortiganto. Kriachante pro timo, la simio qua tenis me saltis tra l'apertita fenestro, ma lua kompano komencis terorinda morto-lukto kun mea salvanto, qua esis nur mea fidema gardo-bestio; me ne povas koaktar me nomar ol hundo.

Tam rapide kam posible, me staceskis e retroe irante al parieto, me spektis tala batalio quala kelki darfas vidar. La forteso, ajileso, e blinda feroceso di ta du kreuri ne egalesas da irgo konocata da homo teral. Mea bestio profitis per lua unesma tenego, lu profunde plunjigis sua forta dentegi aden la pektoro dil enemiko; ma la granda brakii e pedi dil simio, sustenita da muskuli grande superiranta la muskuli dil Marsanuli quin me ja vidabis, sizis la fauco di mea gardisto e lente strangulis lu, flexis lua kapo e kolo addope al korpo, e me singlinstante expektis ke lu laxe falos pro ruptita kolo.

Por facar lo, la simio forarachis la tot avanajo di sua pektoro tenegita en la fortega mordo dil robusta boko. Adavane e retroe li rulis sur la pavimento, nek l'una nek l'altra emisis sono di timo o di doloro. Me balde vidis l'okulegi di mea bestio saliar preske tote del orbiti e sango fluis de lua naz-trui. Esis evidenta, ke lu percepteble febleskas, ma anke febleskis la simio, di qua la lukto sempre pludiminutis.

Subite me rikonciis e, per ta stranj instinto qua sempre semblas incitar me a devo, me sizis la bastonego qua falabis al pavimento ye la komenco dil batalio ed, ocilante ol per la tota forteso di mea terala brakii, me direte frapis la kapo dil simio, aplastis lua kranio quale se ol esus ovo-shelo.

La frapo apene decensabis kande me afrontesis da nova danjero. La kompano dil simio, rekuperinte su del unesma teror-shoko, retrovenis al ceno dil renkontro per transirar l'internajo dil edifico. Me videtis lu jus ante ke lu atingis la pordo, e vidar lu bramar kande lu vidis sua senviva kompano sternita sur la pavimento plenigis me, me konfesas, per timinda presenti.

Me sempre volunte stacas e luktas kande la chanci ne esas tro vinkant, ma cakaze me

vidis nek glorio nek profito en opozar mea relative mikra forteso kontre la feratra muskuli e bestiala feroceso di ca furiigita habitanto di nekonocata mondo; fakte, la nura rezulto di tala renkontro, segun me, esus subita morto.

Me stacis apud la fenestro e savis ke, atinginte la strado, me povos ganar la placo e sekureso ante ke la kreuro povas rajuntar me; esis adminime sekureso-chanco per fugar, vice la preske certa morto se me restus e luktus, irgequante forte.

Esas vera, ke me portis la bastonego, ma quon facar per ol kontre lua quar brakiegi? Mem se me ruptus un de li per l'unesma frapo, lu povus atingar e nihiligar me per l'altri ante ke me povus preparar duesma atako.

Dum l'instanto kande ta pensaji trapasis mea mento me turnis me por kurar al fenestro, ma vidar la formo di mea fidema gardisto jetis mea fugo-penso al venti. Lu anhelante jacis sur la pavimento dil chambro, lua okulegi fixe regardis me per to quo semblis esar kompatinda supliko por protekto. Me ne povis rezistar ta regardo, nek povis, pos reflektir, abandonar mea salvanto sen luktar tam bone por lu kam lu luktabis por me.

Do sen plusa penso me turnis me por renkontrar l'asalto dil furiigita simiego. Lu nun esis tro proxim me por l'efikeso dil bastonego, do me lansis ol tam forte kam posible ye lua avancanta grandeso. Ol frapis lu jus sub la genui, incitis ululo pro doloro e furio, e tante desequilibrigis lu, ke lu falis adsur me, la brakii larje extensit.

Itere, quale dum la pasinta dio, me rekursis a taktiko teral, ed ociligis mea dextra pugno rekte al pinto di lua mentono. Me quik donis frapego per la sinistra pugno a lua ventro. L'efekto esis marveloza nam, dum ke me lejere pazis adlatere pos ta duesma frapo, lu shancelis e falis adsur la pavimento, blotisis pro doloro ed anhelis. Saltante super la sternita korpo, me sizis la bastonego e mortigis la monstro ante ke lu povus itere staceskar.

Facante ta frapego, me audis nelauta rido e, turnante me, vidis Tars Tarkas, Sola, e tri o quar militisti qui stacas en l'enireyo dil chambro. Regardante li, me duesmafoye recevis lia zeloze gardit aplaudo.

Sola vekante remarkabis ke me esas absenta e rapide informis Tars Tarkas, qua quik iris kun plura militisti por serchar me. Pluproximeskante al urb-limito, li vidabis

l'ago dil simiego kande lu frenezioze kuregis aden l'edifico.

Li quik sequabis lu, pensante ke lua ago posible ofros sugesto pri me, e vidabis mea kurta ma decidanta batalio kun lu. Ta evento, kun mea hiera disputo kun la Marsana militisto e mea salto-prodaji, pozis me adsur alta pinaklo di egardo. Quankam li evidente mankas la plu rafinita sentimenti di amikeso, amo, od afeciono, ta homi ya adoras korpala forteso e kurajo, e nulo esas tro bona por l'objekto di lia adoro, tam longe kam lu mantenas sua poziciono per repetit exempli di habileso, forteso, e kurajo.

Sola, qua akompanis la sercho-grupo segun elua propra volo, esabis l'unika Marsano di qua la vizajo ne esis tordita da ridado dum ke me bataliis por mea vivo. Kontree, el esis sobra pro evidenta sucio e, tam balde kam me mortigis la monstro, el hastis a me e sorgeme exploris mea korpo por vunduri e domaji. Certigita ke me esas nevundit, el taceme ridetis e, prenante mea manuo, ireskis al pordo dil chambro.

Tars Tarkas e l'altra militisti enirabis e stacis apud la nun rapide rekuperanta bestio qua salvabis me e qua me meafoye salvabis. Li semblis serioze disputar, e

tandem un de li parolis a me, ma rimemorante mea nulsavo pri la linguo, turnis su a Tars Tarkas, qua, per vorto e gesto, donis ula komando a la kerlo e turnis su por sequar ni de la chambro.

Semblis esar ulo minacanta en lia posturi pri la bestio, e me hezitis ekirar til ke me lernez la konsequo. Esas bona ke me facis lo, nam la militisto ektiris maligne aspektanta pistolo de ilua pistoluyo e preparis mortigar la kreuro, kande me adavane saltis e frapis ilua brakio. La kuglo shokis la ligna fenestro ed explozis truo tote tra la ligno e masonaro.

Me lore genupozis me apud la timinda ento, e levante ol por ke ol staceskez, gestis ke ol sequez me. La surprizita mieni quin mea agi incitis esis ridinda; li ne povis komprenar, ecepte feble ed infantatre, tala qualesi quala gratitudo e kompato. La militisto de qua me frapabis la pistolo questionante regardis Tars Tarkas, ma Tars Tarkas gestis ke me esez lasita tranquil, do ni retroiris al placo, mea granda bestio apud me, e Sola forte tenante mea brakio.

Me havis adminime du amiki sur Marso: yunino qua sorgas me per matratra sucio, e muta bestio qua, quale me plu tarde saveskis, havas en olua leda korpo plu mult

amo, plu multa loyaleso, plu multa gratitudo kam esas trovebla en omna kin milion verda Marsani qui vagas la dezertit urbi e mortinta mar-fundi di Marso.

CHAPITRO VII.

Eduko di infanti sur Marso

Pos dejuno, qua esis exakta kopiuro di la hiera repasto ed exemplo di preske omna sequanta repasti dum ke me lojis kun la verdi di Marso, Sola duktis me a la placo, ube me trovis la tota tribuo o spektanta o helpanta harnesizar grandeg animali mastodontatra a granda chari havanta tri roti. Esis cirkume duacent-e-kinadek tala veturi, singla tirita da un animalo. Irga un de ta animali semblis kapabla tirar la tota veturaro kargat.

La chari ipsa esis granda, komoda, e splendide dekorat. En singla charo sidis Marsanino ornata per metala ornivi, juveli e

silkaji e furaji, e sur la dorso di singla tir-bestio perchis yuna Marsana veturero. Simila al animali sur qui la militisti kavalkas, la plu pezoza tir-bestii weras nek morso nek brido, ma esas tote duktita per telepatio.

Ta povo esas marveloze developat en omna Marsani ed explikas la simpleso di lia linguo e la relative kelka vorti parolata mem dum longa konverso. Ol esas l'universala linguo di Marso per qua la plu e min evolucionit animali di ca mondo di paradoxi komunikas plu o min bone, segun l'intelekto di la speco e la developo dil individuo.

Dum ke la kavalkantaro rangizis su en un lineo, Sola tranis me aden vakua charo e ni iris kun la veturaro vers ta loko ube me hiere enirabis l'urbo. Avan la karavano kinope kavalkis cirkume duacent militisti, ed egala nombro kavalkis dop ni, e duadek-e-kin o triadek ambaflanke kavalkis.

Omnu ecepte me — homuli, homini, ed infanti — esis forte armizit, e ye la dopajo di singla charo trotis Marsana hundo; mea propra bestio iris apud la nia; fakte, la fidema kreuro nultempe volunte livis me dum la tota dek yari dum qui me habitis Marso. Nia voyo iris trans la valeto avan

l'urbo, tra la kolini, ed infre aden la mortinta marfundo quan me transirabis dum la voyajo de la kovaparato til la placo. La kovaparato, me balde saveskis, esas la termino di nia nuna voyajo, e pro ke la tota karavano frenezioze galopis kande ni atingis la plana marfundo, ni balde vidis nia skopo.

Atinginte ol, la chari esis garita segun militala precizo alonge la quar lateri di la klozeyo, e dek militisti duktata dal enorma chefi, inkluzante Tars Tarkas e plura min povoza chefi, decensis de la bestii ed iris vers ol. Me vidis ke Tars Tarkas explikas ulo a la chefa klanestro, di qua la nomo, incidente, esis, segun mea kapableso tradukar ol aden la Angla, Lorquas Ptomel, Jed: "jed" esis lua titulo.

Me balde saveskis la temo di lia konverso, nam Tars Tarkas advokante Sola gestis, ke el sendez me ad il. Me tandem parlernis l'intrikeso di marchar en la Marsana kondicioni, e rapide respondante ad ilua komando, me iris al latero di la kovaparato ube stacis la militisti.

Arivinte, un regardeto montris, ke preske omna ovi apertesis, la kovaparato esis turboza per la ledega diableti. Li esis alta de

un til 1,3 metri e senrepoze movis en la klozeyo quale se li serchas nutrivi.

Kande me haltis avan il, Tars Tarkas indikis la kovaparato e dicis, “Sak.” Me komprenis, ke lu deziras ke me repetez mea hiera pleo por edifikar Lorquas Ptomal e — pro ke, me konfesas, mea prodeso kontentigis me — me quik respondis per adsupre saltar tote trans la garita chari til la fora latero di la kovaparato. Kande me retrovenis, Lorquas Ptomel grunis ye me, e turnante su a sua militisti, komandis ulo pri la kovaparato. Li ne plus atencis me e do me permisesis restar apud li e spektar lia agi, qui konsistis ek ruptante apertar la muro di la kovaparato, sat granda por permisar l’ekiro di la yuna Marsani.

Ambalatere de ca aperturo la homini e plu yuna Marsani, ed homuli ed homini, formacis du solida muri tra la chari e fore aden la planajo. Inter ta muri kuregis la Marsaneti tam sovaje kam cervi. Tale permisita trakurar la tota longeso di la pasvoyeto, li unope kaptesis da la homini e plu evoza pueri; le lasta en la rango kaptis l’unesma Marsaneto atinganta la fino di la voyo, ta homino opozanta el kaptis la duesma, e tale pluse til ke omna Marsaneti ekirabis la klozeyo ed esabis sizita da ula

yuno od homino. Kande homino kaptis infanto, el ekiris la rango ed iris a sua propra charo, e ti qui kaptesis da la yunuli esis plu tarde transdonita ad ca od ita homino.

Me komprenis ke la ceremonio, se ol meritas dignesar per tala nomo, esas finit, e serchante Sola, me trovis el en nia charo kun ledega enteto forte tenita en elua brakii.

La laboro edukar yuna verda Marsani konsistas nur ek docar parolar ed uzar l'armi milital per qui li esas charjata del unesma yaro di lia vivi. Venante ek ovi en qui li jacabis dum kin yari, la longeso di kovo, li eniras la mondo perfekte developat ecepte per grandeso. Tote nekonocata da lia propra matri qui, suafoye, nur desfacile povus juste indikar la patri, li esas la komuna filii di la tribuo, e lia eduko apartenas a ta homini qui hazarde kaptis li kande li liva la kovaparato.

Lia adoptanta matri forsan ne nun pozabis ovo aden la kovaparato, quale Sola, qua ne ja komencabis ovifar til min kam un yaro ante ke el divenis la matro di la filio di altra homino. Ma to poke signifikas inter la verda Marsani, nam amo genitoral o filial esas tam nekonocata inter li kam ol esas

kustumala inter ni. Me opinionas, ke ca hororinda sistemo, qua duras dum yarmili, esas la nemediata kauzo di la perdo di omna plu rafinita e plu alt instinti humana inter ta kompatinda kreuri. De nasko li konocas nul amo patral o matral, li ne savas la signifiko di la vorto “hemo”; li docesas, ke li nur permisesas vivar til ke li povas demonstrar per lia korpo e feroceso, ke li valoras vivar. Se li esas irgamaniere deformata o defektoza, li quik pafesas; nek li vidas un lakrimo ofrata por mem un de la multa kruelaji quin li subisas de infanteso.

Me ne intencas dicar, ke l’adulta Marsani esas nenecese od intencante kruela al infanti, ma lia existo-lukto esas desfacila e senkompata sur mortanta planeto di qua la resursi natural diminutabis til ke la susteno di singla plusa vivo signifikas plusa charjo por la tribuo.

Per sorgema selekto li edukas nur la maxim robusta specimeni di singla speco, e kun preske supernatura presento li equilibrigas la nasko-nombro por esar egala a la morto-nombro. Omna adulta Marsanino ovifas cirkume dek-e-tri ovi omnayare, ed olti judikita kom bona pri grandeso, pezo, e specifika gravito esas celat en la profundaji di ula subtera vulto

ube la temperaturo esas tro kolda por kovar. Omnayare ta ovi esas sorgeme explorata da konsilantaro di duadek klanestri, ed omni ecepte cirkume cent de la maxim perfekta destruktesas. Pos kin yari cirkume kinacent preske perfekt ovi esas selektita de la mili produktit. Olti esas pozit en la preske aerespruva kovaparati por esar kovata da la sunradii dum plusa kin yari. L'ov-aperto quan ni tadie spektis esis reprezentiv evento, omno ecepte forsan un procento de li apertesas dum du sequanta dii. Se la restant ovi apertesos, ni savis nulo pri la fato di ta Marsaneti. Li ne esus aceptat, nam lia propra decendantaro forsan heredus e transdonus tendenco a longigita kovo, e to renversus la sistemo qua duris tra yarmili e qua permisas adulta Marsani kalkular la justa tempo por retroirar al kovaparati, preske ye la justa horo.

La tribuo di verda Marsani adinter qua me falabis esas parto di plu granda socio di cirkume 30.000 homi. Li travagas enorma regiono di sika e mi-sika tereno inter 40 ed 80 gradi di sudala longitudo, limitizita estale e westale da du granda fertila regioni. Lia chefurbo esas en la sudwestala parto di

ca distrikto, proxim l'interseko di du de la tale nomata Marsana kanali.

Pro ke la kovaparato esabis konstruktita fore norde en lia propra teritorio, en supozate nehabitata e nefrequentat areo, ni lore subisos tre longa voyajo, pri qua me komprenende savis nulo.

Pos retorirar a la mortint urbo, me pasis plura dii senlabore. Dum la dio pos nia riveno, omna militisti frue matine forkavalkis e ne rivenis til jus ante noktesko. Quale me plu tarde saveskis, li irabis al subtera vulti en qua esas l'ovi e transportabis li a la kovaparato, quan li pose ri-murizis por plusa kin yari, e qua probable ne esos vizitata dum ta periodo.

La vulti qui celas l'ovi til ke li pozesos aden la kovaparato esas lokizita multa kilometri sude del kovaparato ed esos omnayare vizitata da la konsilantaro ek duadek klanestri. Pro quo li ne konstruktas lia vulti e kovaparati plu proxim lia hemo esas sempre misterioza a me e, quale mult altra Marsana misterii, restos nesolvita e nesolvebla da terala rezono e kustumi.

La devi di Sola nun esis duopligit, nam el mustas sorgar e la yuna Marsano ed anke me, ma nek l'una nek l'altra bezonis mult atenco, e pro ke ni amba esis preske egale

avancita pri Marsana eduko, Sola okupis su per samtempe edukar ni.

Elua premio esis yunulo alta de 1,3 metri, cirkume, tre forta e korpale perfekt; il anke rapide lernis, e ni multe amuzesis, adminime me, pro l'akuta rivaleso quan ni montris. La Marsana linguo, quale me dicis, esas tre simpla, e pos un semano me povis expresar omna mea deziri e komprenar preske omno dicita a me. Same, per la doco di Sola, me developis mea povo telepatial por ke me balde sentis preske omno qua cirkume eventas.

To quo maxim multe surprizis Sola pri me esis, quankam me povis facile kaptar mesaji telepatial de altri, ed ofte kande oli ne esis intencita por me, ke nulu povis irgamaniere lektar mea propra mento. Komence to vexis me, ma plu tarde me joyis pri to, nam ol sendubite avantajizis me kontre la Marsani.

CHAPITRO VIII.

Bela kaptito de la cielo

Tri dii pos la ceremonio ye la kovaparato, ni voyajeskis adheme, ma la avana parto di la procesiono apene debushabis aden l'expozit areo avan l'urbo kande on komandis ke ni quik hastoze retroirez. Quale se edukita dum yari pri ca evoluciono, la verda Marsani desaparis simile a nebuleto tra la spacoza pordi dil apuda edifici til ke, pos min kam tri minuti, la tota karavano, mastodonti, e kavalkanta militisti esas nevidebla.

Sola e me enirabis edifico ye la avana parto dil urbo, fakte, la sam edifico en qua me renkontrabis la simii, e volante vidar to

quo efektigas la subita retreto, me acensis til supra etajo e regardis tra fenestro vers la valo e l'ultra kolini; ed ibe me vidis la kauzo di lia subita kurado por celar su. Grandeg aer-navo, longa, ne-alta, grize farbizit, lente aparis super la somito di la maxim proxima kolino. Dop ol venis altro, ed altro, ed altro, til ke duadek navi, qui base flotacis super la tero, lente e majestoze flugis vers ni.

Singla aer-navo portis stranja banero qua fluktuis de la avano til la dopo super la ferdeko, e sur la pruo di singla aer-navo piktesis ula stranja desegnuro qua brilis en la sunlumo ed esis klare videbla mem tante distante de ni. Me povis vidar figuri amasigita sur la avana ferdeki dil aer-navi. Ka li vidabis ni o ka li nur regardas la dezertit urbo, me ne povas dicar, ma li omnakaze recevis mala acepto, nam subite e sen averto, la verda Marsani pafis terorinda salveo del fenestri dil edifici qui posturas facie al valeto trans qua la grand aer-navi tante pacoze avancas.

Instantale la ceno chanjis quaze per magio; la maxim avana navo turnis sua flanko a ni, ed uzante olua kanoni, retrosendis pafado, samtempe movis paralele a nia fronto-lineo per poka disto, e pose retroiris, evidente intencis facar

granda cirklo qua itere portos ol a poziciono opozanta nia pafo-lineo; l'altra navi sequis ol, singla de li suafoye pafis ye ni. Nia propra pafado nultempe diminutesis, e me dubitas ka duadek-e-kin procento di nia pafi faliis. Me nultempe vidabis tante mortigive preciz apuntado, e semblis quale se mikra figuro sur ca od ita navo falis ye l'explozo di singla kuglo, e la baneri e la supra mashini dissolvesis kom flam-sprici kande la nerezistebla projektili di nia militisti tranchis li.

La pafado del aer-navi esis ne-efikiva, me plu tarde saveskis, pro la ne-expektita subiteso dil unesma salveo, qua surprizis la nepreparata nav-trupi ed igis l'apunt-aparati dil pafili esar senprotekta kontre la mortigiv apunto di nia militisti.

Semblas ke singla verda militisto havas certena skopi por sua pafado en relative simila cirkonstanci milital. Exemple, un grupo de li, sempre la maxim bona pafisti, apuntas nur la senfila serch- ed apunt-aparati dil granda kanoni di atakanta navaro; altra grupo atencas la plu mikra pafili samamaniere; altri pafas la pafisti; ed altri apuntas l'oficiri; dume mem altri atencas l'altra navisti sur la ferdeki, e la guvernili e propulsili.

Duadek minuti pos l'unesma salveo, la granda navaro turnis su e fugis segun la direciono de qua ol venabis. Plura navi percepteble klaudikis e semblis esar apene guvernebla da lia diminutita navistaro. Lia pafado tote cesabis e lia tot energio semblis koncentrigita pri eskapar. Nia militisti lore hastis al tekti dil edifici okupata e sendis kontinua salvei di mortigiva pafado vers la fuganta navaro.

Tamen, la navi unope sucesis desaparar sub la somiti dil fora kolini til ke nur un apene movant aer-navo esis videbla. Olta recevabis la plugranda parto di nia pafado e semblis esar sen navisti, nam nula movanta figuro esis videbla sur la ferdeki. Ol lente ocilis del voyo, cirkle retroiris vers ni per maniero eratika e kompatinda. La militisti quik cesis pafar, nam esis evidenta, ke la navo esas tote senpova, e vice esar kapabla domajar ni, ne mem povas guvernar su sat bone por eskapar.

Kande ol pluproximeskis al urbo, la militisti hastis aden la planajo por renkontrar ol, ma esis evidenta ke ol esas ankore tro alta por atingar olua ferdeko. De mea poziciono en la fenestro me povis vidar la kadavri dil navisti hike ed ibe, quankam me ne povis distingar quala kreuri li esas.

Esis nula vivo-signo en ol kande ol lente driftis segun la brizeto adsudeste.

Ol driftis alte ye cirkum dek-e-kin metri super la sulo, persequata da omni ecepte cent militisti, qui esabis komandit irar al tekti kontre la posibla riveno dil navaro o di rinforci. Esis balde evidenta, ke ol frapos la muri dil edifici sude de ni de cirkum tri kilometri, e dum ke me spektis la persequo, me vidis militisto-bando adavane galopar, decensar ed enirar l'edifico quan ol destinesas tushar.

Kande la navo pluproximeskis e jus ante ke ol frapis l'edifico, la Marsana militisti esamifis adsur ol del fenestri, e per lia granda lanci alejis la shoko dil koliziono, e pos kelk instanti li jetis grapini, e la granda navo esis tranita al tero da lia suba kunhomi.

Pos ligir ol, li esamifis adsur la lateri e traserchis la navo del avano al dopo. Me vidis ke li exploras la mortinta navisti, evidente por viv-signi, e balde grupo de li aparis de la suba internajo tranante figureto inter li. La kreuro esis min alta kam la duimo dil alteso di la verda Marsana militisti, e de mea balkono me povis vidar, ke ol marchas rekte per du gambi, e konjektis, ke ol esas ula nova e stranja

Marsana monstro quan me ne ja konoceskas.

Li portis la kaptito a la sulo e komencis sistemale spoliar la navo. Ta operaco bezonis plura hori, dum qui multa chari esis requizita por transportar la spoliaji, qui konsistis ek armi, municioni, silkaji, furaji, juveli, stranje skultita petra vazi, e quanto de solida nutrivi e liquidi, inkluzante multa barelegi de aquo, l'unesma aquo quan me vidabis de pos mea veno a Marso.

Pos ke l'unesma kargajo esis forportit, la militisti ligis kordi al navo e tiris ol fore aden la valo adsudweste. Kelki lore abordis ol ed okupis su per to quo semblis, de mea fora poziciono, vakuigar la kontenaji di diversa botelegi adsur la kadavri di la navisti e la ferdeko e mashinaro di la navo.

Ca operaco kompletigit, li hastoze klimis trans olua lateri, glitis alonge la kordi til la sulo. La lasta militisto livanta la ferdeko turnis su e jetis ulo retroe adsur l'aer-navo e vartis dum instanto por vidar la rezulto di sua ago. Kande febla sprico di flamo acensis de ta loko ube la projektilo frapabis, il ocilis su trans la latero e rapide atingis la sulo. Il apene staceskabis kande la kordi esis samtempe liberigit, e la granda milito-navo, plu lejera pro la forpreno di la spoliaji,

majestoze flugis aden la aero, la tota ferdeko e mashinaro mujante flamifant.

Ol lente driftis adsudeste, acensis sempre plu alte dum ke la flami konsumis olua ligna parti e diminutis olua pezo. Acensante a la tekto dil edifico, me spektis ol dum hori til tandem ol desaparis en la nebuleto di disto. La vidajo esis extreme marveloza, kande me kontemplis la granda, flotacanta funero-rogo qua driftis neguvernite tra la solitara dezerti di la Marsana cielo; abandonita navo di morto e destrukto, simbolo di la viv-historio di ta stranja e feroca kreuri adinter qui la ne-amikala manui di fato lansabis ol.

Tre tristigit, e segun mea savo sen kauzo, me lente decensis a la strado. La ceno quan me vidabis semblis markizar la vinko e nihiligo di la forci di parenta homi vice la fugigo di simila ma enemikala kreuri da nia verda militisti. Me ne komprenis ta semblanta halucino, nek liberigis me de ol; ma ulloke en la maxim interna parti di mea anmo me sentis stranja dezirego vers ta nekonocat enemiki, e grand espero kuris tra me, ke la navaro retrovenez e postulez pagendajo de la verda militisti qui tante kruele e malicoze asaltabis ol.

Apud mea talono, lua nun kustumala plaso, Wula la hundo sequis me, e kande me venis aden la strado, Sola hastis a me quale se me esas l'objekto di sercho. La karavano rivenis al placo, l'adhema marcho esas renuncita por ta dio; e fakte, ol ne esis rikomencita til pos plu kam un semano, pro timo di retro-asalto dal aer-navi.

Lorquas Ptomel esis tro sagac olda militisto por esar surprizita sur la larja planaji kun karavano di chari ed infanti, do ni restis en la dezertit urbo til ke la danjero semblis pasir.

Kande Sola e me eniris la placo, me vidis vidajo qua plenigis mea tot anmo per grand inundo di espero mixita kun timo, exulto, e tristeso, ma la maxim dominacant emoco esis subtila sento di alejo e joyo; nam proximeskante a la turbo di Marsani, me videtis la kaptito de la milito-navo, qua esis violente tranata aden proxima edifico da du verda Marsanini.

E la vidajo esis di gracil, puerinatra figuro, simile en omna detali a la terala mulieri di mea olima vivo. Komence el ne vidis me, ma jus kande el desaparis tra la pordo dil edifico qua esos elua karcero, el turnis su, e nia regardi renkontris l'una l'altra. Elua vizajo esis ovala e maxim

belega, omna elua traiti esis bonege skultit ed eleganta, elua okuli esis granda e brilant, ed elua kapo esis kronizita per amaso de fluktuanta hari tam nigra kam karbono, laxe formacita kom stranja ma konvenanta kuafuro. Elua pelo havis hele red-kuprea koloro, en qua la karmezina brilo di elua vangi e la rubinea koloro di elua belege modlita labii havis stranje beligant efekto.

El esis tam privacita de vesti kam la verda Marsani qui akompanis el; fakte, ecepte elua tre eleganta ornivi, el esis tote nuda, e nula vesti povis plubeligar la beleso di elua perfekta e simetra formo.

Regardante me, elua okuli larje apertesis pro astoneso, ed el facis signeto per la libera manuo; signo, komprenende, quan me ne komprenis. Nur instantale ni regardis l'una l'altra, e lore la mieno di espero e rivivigita kurajo qua gloriizabis elua vizajo kande el deskovris me falis aden tota decepto mixita kun odio e desestimo. Me komprenis, ke me ne respondabis ad elua signo, e quankam me ne konocis la Marsana kustumi, me instintale sentis, ke el apelabis a me por sokurso e protekto, a qua mea desfortunoza nulsavo preventis me respondar. Lore el esis tranita de mea vido aden la profundaji di la dezertit edifico.

CHAPITRO IX.

Me lernas la linguo

Rikonciante pri me, me regardetis Sola, qua vidabis ta renkontro, e me surprizesis remarkar stranj expresuro sur ta kustumale senexpresa vizajo. Me ne savis elua pensaji, nam til lore me lernabis nur poko dil linguo Marsana; nur sat multo por satisfacar mea diala bezoni.

Kande me atingis la pordo di nia edifico, stranja surprizo vartis me. Militisto pluproximeskis portanta l'armi, l'ornivi, e la militala vestaro kustumal. Lu prizentis oli a me per kelka nekomprenebla vorti, e mieno samtempe respektoza e minacant.

Plu tarde Sola, kun la helpo di plur altra homini, fasonis l'acesoraji por fitar mea min granda proporciono, e pos kompletigir ta laboro, me iris vestizita en la milit-armaro.

De ta tempo Sola instruktis me pri la misterii di la divers armi, e kun la Marsana yuni me omnadie pasis plura hori per praktikar en la placo. Me ne ja esis habila pri omna armi, ma mea granda familiareso kun simila armi teral igis me esar tre apta lernanto, e me tre kontentigante progresis.

L'eduko di me e la yuna Marsani esis facita nur da la homini, qui ne nur edukas la yuni pri l'arti di individuala defenso ed ofenso, ma anke esas l'artizani qui fabrikas omna artiklo facita da la verda Marsani. Li facas la pulvero, la kugli, la pafili; fakte, omno valoranta esas produktata da la homini. Dum aktuala milito li esas parto di la rezerv-armeo, e segun neceseso kombatas kun mem plu mult inteligenteso e plu multa feroceso kam la homuli.

La homuli edukesas pri la plu altranga parti di milito-arto; pri strategio e pri quale manovrar granda trupi. Li legifas segun neceseso; nova lego por singla kazo urjant. Pri administrar judicio li ne esas ligita da precedento. Kustumi esabis transdonita

dum yarmili di repeto, ma la puniso por ignorar precedento esas kazo por judiko individuala da jurio dil egali di la malfacanto, e me povas dicar, ke yusteso ne-ofte falias, ma semblas regnar plu bone inverse proporcionale a la povo di la legaro. Relate adminime un fakto, la Marsani esas felica homi: li havas nul advokati.

Me ne itere vidis la kaptitino dum plura dii pos nia unesma renkontro, e lore nur por videtar el kande el duktesis a la grand audienco-chambro ube me unesme renkontrabis Lorquas Ptomel. Me mustis remarkar la nenecesa krueleso e brutaleso per qui la gardisti traktis el; tante diferanta de la preske matrala benigneso per qua Sola traktis me, e la respektoz atitudo di la kelka verda Marsani qui penis remarkar me.

Me observabis dum nia du renkontri ke la kaptito kambiis kelka vorti kun la gardisti, e to konvinkis me, ke li parolas, od adminime komprenigas su, per komuna linguo. Pro ta plusa incito, me preske freneziigis Sola per pregi ke el hastigez mea eduko, e pos kelka plusa dii me parlernis la Marsana linguo sat bone por esar kapabla kelke bone konversar e komprenar preske omno audit.

Tatempe nia dormeyo esis okupata da tri o quar homini e du de la recente naskinta yuni, anke Sola ed elua yuna tutelato, me, e Wula la hundo. Pos ke li enlitigis su, l'adulti kustumale senmetode e nelaute konversis kurtatempe ante dormeskar, e pro ke me nun komprenis lia linguo, me sempre alerte askoltis, quankam me ipsa nultempe ofris komentar.

Dum la nokto pos la vizito di la kaptitino al audienco-chambro, la konverso tandem venis a ta temo, e me quik alerte askoltis. Me timabis questionar Sola pri la bela kaptitino, nam me ne obliviabis la stranj expresuro quan me remarkabis sur elua vizajo pos mea unesma renkontro kun la kaptitino. Me ne povas dicar, ke ol expresis jaluzeso, ma judikante segun mea teral experienci, me opinionis, ke afektacar indiferenteso pri ta temo esez plu sekura, til ke me esos plu certa pri l'atitudo di Sola relate l'objekto di mea sucio.

Sarkoja, un de la plu evoza homini qui partoprenis nia dormeyo, asistabis l'audienco kom un de la gardisti di la kaptitino, ed ad el un de la questionanti turnis su.

“Kande,” dicis un de la homini, “ni juos la mort-angoro dil redino? o ka Lorquas Ptomel, Jed, intencas postular ransono?”

“Li decidis portar el kun ni a Tark, ed expozar elua final agonio dum la granda ludi avan Tal Hajus,” respondis Sarkoja.

“Quale el mortos?” questionis Sola. “El esas tre mikra e tre belega; me esperabis, ke li postulez ransono.”

Sarkoja e l’altra homini iracoze grunis pro ta pruvo di febleso en Sola.

“Esas trista, Sola, ke tu ne naskis milion yari ante nun,” iracoze replikis Sarkoja, “kande omna kavaji dil lando esis plena de aquo, e la homi esis tam mola kam ta materio sur qua li segliris. Nun ni progresis a stando en qua tala sentimenti montras febleso ed atavismo. Ne esus bona por tu se tu permisus Tars Tarkas saveskar, ke tu havas tante desnobla sentimenti, nam me dubitas, ke lu dezirus konfidar a tala homino la grava responso di matreso.”

“Me opinionas, ke ne esas nejusta expresar intereso pri ca redino,” replikis Sola. “El nultempe domajis ni, nek domajabus ni se ni falabus aden elua povo. Esas nur la viri di elua sorto qui militas kontre ni, e me sempre opinionis, ke lia atitudo pri ni esas nur reflekto di la nia pri

li. Li vivas pacoze kun omna lia kunhomi, ecepte kande devo demandas ke li militez, ma ni vivas pacoze kun nulu; ni sempre militas kontre nia propra homi ed anke kontre la reduli, e mem en nia propra tribui la homi kombatas inter su. Ho, esas un kontinua, terorinda periodo di mortigo de pos ke ni ruptas la shelo til ke ni joyoze embracas la sino dil misterio-fluvio, l'obskur ed ancien Is, qua portas ni vers nekonocata ma adminime ne plu terorind existo! Lu esas ya fortunoza qua frue mortas. Dicez to quon tu deziras a Tars Tarkas, il povas ofrar nula fato plu mala kam duro di la hororind existo quin ni koaktesas subisar."

Ca frenezioza diskurso da Sola tante multe surprizis e shokis l'altra homini ke, pos kelka vorti di generala reprocho, li omna taceskis e balde dormeskis. Un kozo facita da ta evento esis certigar da me l'amikeso di Sola relate la kompatindino, ed anke konvinkar me, ke me esabis tre fortunoza venar aden elua povo kam to di altra homini. Me savis ke el afecionis me, e nun deskovrante ke el odias krueleso e barbareso, me esis certa ke me darfas konfidar ad el por helpar me e la kaptitino eskapar, se tala evento esus posibla.

Me ne mem savis kad esis plu bona kondicioni a qui ni povus eskapar, ma me volunte riskus me inter homi fasonita quale mea propra tipo kam restar plu longe inter la ledega e sangodurstanta verdi di Marso. Ma adube irar, e quale, esis tam grand enigmato a me kam l'anciena sercho por la fonto di eterna vivo esas a terala homi de la komenco di tempo.

Me decidis ke ye l'unesma oportunajo me konfidos me a Sola e direte demandos ke el helpez me, e per ta forta rezolvo me turnis me adinter mea silkaji e furaji e dormis la sensonja e riviviganta dormo di Marso.

CHAPITRO X.

Championo e chefo

Frue sequantamatine me vekis. Me permisesis granda libereso, nam Sola savigis da me ke, tam longe kam me ne esforcis ekirar l'urbo, me esas libera segunvole irar. El avertabis, tamen, ke me ne irez senarma, pro ke ca urbo, quale omna altra metropoli dezertita dil anciena Marsana civilizuro, esas habitata da la granda blanka simii di mea aventuro dum la duesma dio.

Konsilante ke me ne livez la limiti dil urbo, Sola explikis ke Wula omnakaze preventos me se me esforcus lo, ed el tre urjante avertis me ke me ne incitez lua

feroca naturo per ignorar lua averti, se me tro proximeskis al interdiktita teritorio. Lua naturo esas tala, el dicis, quala lu retrotranos me aden l'urbo mortinta o vivant, se me insistus opozar lu; "prefere mortint," el pluse dicis.

Tamatine me selektabis nova strado por explorar kande me trovis me ye la limiti dil urbo. Avane esis ne-alta kolini perforata da streta e luranta ravini. Me deziregis explorar la avana regiono e, quale la pionir-ancestri qui genitis me, vidar to quon la peizajo ultre la cirkondanta kolini revelos del somiti qui inkluzis mea vido.

Anke me konceptis, ke ico esas ecelant oportunajo explorar la qualesi di Wula. Me konvinkesis ke la bruto amas me; me vidabis plu multa pruvi di afeciono en lu kam en irg altra Marsan animalo, homo o bestio, e me esis certa ka gratitudo pro l'agi qui dufoye salvabis lua vivo plu multe pezas kam lua loyaleso al devo impozata da kruela e senama mastri.

Kande me proximeskis l'urbo-limito, Wula anxioze kuris adavan me e pozis sua korpo an mea gambi. Lua expresuro esis pregema vice ferocoza, e lu nek revelis sua granda dentegi nek bramis sua timinda averti gutural. Sen l'amikeso e kompaneso

di mea propra tipi, me developabis mult afeciono por Wula e Sola, nam la normala Terano mustas havar ula skopo por l'afeciono normal, do me decidis apelar a simil instinto en ta granda bruto, certa ke me ne esos deceptat.

Me nultempe karezabis lu, ma nun me sideskis sur la tero, e pozante mea brakii cirkum lua dika kolo, me karezis e seduktis lu, parolis per mea nove lernita Marsana linguo quale me parolus a hundo che me, quale me parolus ad irg altra amiko inter l'animali. Lua respondo a mea afeciono esis multe remarkinda; lu apertis sua granda boko til olua tota larjeso, revelis omna supra rangi di dentegi e rugizis sua muzelo til ke lua okuli esis preske tote celata dal rugi. Se tu irgafoye vidis muton-hundo ridetar, tu povas konceptar la tordo dil vizajo di Wula.

Lu falis adsur sua dorso e preske rulis ye mea pedi; energioze staceskis e saltis adsur me, ruligis me adsur la sulo pro sua granda pezo; pose friskante e tordante su quale ludema hundyuno qua prizentas la dorso por la karezi dezirat. Me ne povis rezistar la ridindeso dil spektaklo, ed embracante mea flanki, me rulis adavane e retroe pro l'unesma ridado qua trapasis mea labii dum

multa dii; l'unesma ridado, fakte, de pos la matino en qua Powell livabis la kampeyo, kande lua kavalo, ne bridizita dum multa semani, rapide e ne-expektite jetabis il kapavane aden poto de fabi.

Mea rido timigis Wula, lua bufonaji cesis e lu kompatinde reptis vers me, pulsis sua leda kapo profunde aden mea gremio; lore me rimemoris to quon rido signifikas sur Marso — tormento, sufro, morto. Me tranquileskis, fricionis la kapo e la dorso di la kompatinda ento, parolis dum kelka minuti, e pose per tono autoritatoza komandis, ke lu sequez me, e staceskinte, marcheskis vers la kolini.

Ne plus esis questiono pri autoritato inter ni; Wula esis mea fervoroza sklavo de ta instanto, e me esis lua unika e nekontestebla mastro. Mea promeno al kolino bezonis nur kelka minuti, e me trovis nulo tro interesiva por rekompensar me. Multa brilante kolorizita e stranj-forma sovaja flori puntizis la ravini e de la somito dil unesma kolino me vidis plusa plualteskanta kolini adnorde, l'una kateno dop l'altra, til monti havanta remarkinda grandeso; quankam me pose deskovris, ke nur kelka somiti en la tota Marso superiras

1.220 metri; la sugesto di grandeso esis nur relativa.

Mea matinala promeno multe importas a me, pro ke ol rezultis en perfekta kompreno kun Wula, a qua Tars Tarkas fidis por sekurigar me. Me nun savis ke, quankam me esas teoriale kaptito, me esas advere libera, e me hastis por ri-atingar l'urbo-limiti ante ke la trompo di Wula esez deskovrita da lua olima mastri. L'aventuro decidigis me ne itere livar la limiti di mea preskriptit exerceyo til ke me esos pronta ekirar por sempre, nam deskovro certe rezultos en fino di mea liberso e la probabla morto di Wula.

Ri-enirante la placo, me por la triesma foyo videtis la kaptitino. El stacis kun la gardisti avan l'enireyo al audienco-chambro, ma kande me proximeskis, el montris a me desestimanta mieno e turnis elua dorso a me. Ta ago esis tante femina, tante teral-femina, ke malgre ke ol pikis mea fiereso, ol anke plenigis me per sento di kompaneso; esis bona savar, ke altru sur Marso havas l'instinti homala di civilizuro, quankam ca manifesto esis doloriganta e tristigant.

Se verda Marsanino dezirus montrar desestimo od odio, el probable facus lo per

espado-pulso o per movo di la fingro sur destensilo; ma pro ke lia sentimenti esas preske tote atrofiesit, tre grav insulto necesesus por instigar tala pasioni en eli. Sola, me pluse dicas, esis ecepto; me nultempe vidis el facar kruela o rud ago, o faliar expresar benigneso e bonhumoro. El esis ya, quale dicabis ta Marsanini, atavismo; kara e precoza riveno di olima tipo di amat ed amant ancestro.

Vidante ke la kaptitino esas la centro di atenco, me haltis por vidar to quo eventas. Me ne bezonis longe varte, nam balde Lorquas Ptomel ed ilua sequantaro di chefi proximeskis al edifico e, per signo ke la gardisti sequez il kun la kaptitino, il eniris l'audienco-chambro. Komprenante ke me esas favorato, anke konvinkita ke la militisti ne komprenis mea kompetenteso pri la linguo, pro ke me pregabis ke Sola retenez to kom sekretajo, dicante ke me ne volas esar koaktita parolar til ke me perfekte mastrabos la Marsana linguo, me riskis enirar l'audienco-chambro ed askoltar la procedo.

La konsilantaro squatis sur la gradi di la rostro, infre stacis la kaptitino e la du gardisti. Me vidis ke un de la Marsanini esas Sarkoja, do komprenis quale el

asistabis la hiera konfero, pri qua el raportabis a la lojanti di nia dormeyo hiere nokte. Elua konduto a la kaptitino esis tre kruela e brutal. Tenante el, el plunjigis la rudiment ungli aden la karno di la kompatindino, o tre dolorigante tordis elua brakio. Kande esis necesa irar de un loko ad altra, el o brutale sukusis el, o kapavane pulsis el adavane. El semblis liberigar kontre ta sendefensa kompatindino omna odio, krueleso, feroceso, e desestimo di elua nonacent yari e la nekontebla yarmili di feroca e brutal ancestri.

L'altra homino esis min kruela pro ke el esis tote indiferent; se la kaptitino esabus sola kun el, e fortunoze el esis dum nokto, el recevabus nula brutaleso nek, pro la sama kauzo, irg atenco.

Lorquas Ptomel levante sua regardo por parolar a la kaptitino vidis me, ed il turnis su vers Tars Tarkas kun vorto e gesto nepacienta. Tars Tarkas replikis ulo quan me ne povis audar, ma ol ridetigis Lorquas Ptomel; pos to li ne plus atencis me.

"Quo es tua nomo?" questionis Lorquas Ptomel al kaptitino.

"Deja Toris, filiino di Mors Kajak di Helium."

“Ka la naturo di tua expediciono?” il duris questionar.

“Nur grupo por ciencale explorar sendita da la patro di mea patro, la Jedak di Helium, por rimapigar la aer-flui e por explorar la denseso dil atmosfero,” respondis la bela kaptitino per nelauta, bone modulacita voco.

“Ni ne esis preparata por bataliar,” el duris dicar, “pro ke nia misiono esis pacoza, quale nia baneri e la standardi di nia navi montris. La laboro quin ni facis esas tam multe por via interesto kam por la nia, nam tu bone savas, ke sen nia laboro e la frukti di nia ciencal operaci, esus ne sat multa aero od aquo sur Marso por sustenar mem un vivo homal. Dum yarmili ni mantenis la aero- ed aquo-provizo ye preske la sama nivelo sen remarkinda perdo, e ni facis lo malgre la brutala e nulsavant interveno di tua verdi.

“Pro quo, ho, pro quo vi ne lernos vivar amikale kun via kunhomi, ka vi mustas sempre avancar dum la yarmili til via final extingo nur poke super la nivelo dil muta bruti qui servas vi! Homi sen skribita linguo, sen arto, sen hemi, sen amo; la viktimo di yarmili dil hororinda komuneso-ideo. Per posedar omno komune, mem via

homini ed infanti, vi posedas nulo komune. Vi odias l'una l'altra quale vi odias omno ecepte vi ipsa. Retrovenez a la kustumi di nia ancestri komuna, retrovenez a la lumo di benigneso ed amikeso. La voyo esas expozita a vi, vi trovos, ke la manui di le reda esas extensita por helpar vi. Kune ni povus facar mem plu multo por rivivigar nia mortanta planeto. La nepotino di la maxim granda e maxim povoza de la reda jedak-i demandas de vi. Ka vi venos?"

Lorquas Ptomel e la militisti sidis regardante taceme ed intense la yunino dum plur instanti pos ke el cesabis parolar. To quo trairis lia menti nulu povas savar, ma me ya kredas ke li esis advere emocigit, e se un homulo altranga inter li esabus sat forta por superirar kustumo, ta instanto markizabus nova e grand ero por Marso.

Me vidis Tars Tarkas staceskar por parolar, e sur ilua vizajo esis tal expresuro quala me nultempe vidabis sur la vizajo di verda Marsana militisto. Ol revelis interna e forta batalio kontre la ego, kontre heredeso, kontre anciena kustumi, e kande lu apertis la boko por parolar, mieno preske benigna, amikal, instantale lumizis ilua feroca e terorinda vizajo.

Qua vorti importanta venabus de ilua labii esis nultempe parolat, pro tainstante yuna militisto, evidente dicernante l'emoco di la plu evoza homuli, saltis de la gradi di la rostro, frapis la frajila kaptitino per forta frapo an la vizajo, qua faligis el a la pavimento, pozis ilua pedo adsur elua sternita formo, turnis su vers l'asembluro, ed eruptis per torenti de hororinda, senhumura ridado.

Dum instanto me pensis ke Tars Tarkas mortigante frapos il, anke l'expresuro di Lorquas Ptomel ne bone auguris por la brutulo, ma la humoro pasis, lia olima anmi itere dominacis, e li ridetis. Ol importis, tamen, ke li ne laute ridis, nam l'ago di la brutulo esis gayeg espritajo segun l'etiko qua regnas la humuro di la verda Marsani.

Bezonar minuti por skribar parto di to quo eventis kande ta frapo facesis ne signifikas, ke me tante longe restis ne-agema. Me supozas ke me previdis to quo eventos, nam me nun savas ke me squatis por saltar quik kande me vidis ta frapo vizita vers elua belega, levit, preganta vizajo, ed ante ke la manuo decensis me esis mi-voye trans la halo.

Ilua hororinda rido apene sonis mem unfoye kande me atakis. La brutulo esis alta

de quar metri e tote armizit, ma me kredas ke me povabus destruktar la tot asembluro per la terorind intenseso di mea furio. Saltante adsupre, me frapis il an la vizajo dum ke il turnis su pro mea avertanta krio, e kande il ektiris ilua kurt espado, me anke ektiris la mea ad itere saltis ad ilua pektoro, akrochis un gambo adsur la kroso di ilua pistolo, e prenis un de lua grandega dentegi per mea sinistra manuo dum ke me sendis frapo pos frapo adsur ta granda pektoro.

Il ne povis bone uzar sua kurt espado pro ke me esis tro proxim il, nek povis ektirar sua pistolo, quan il esforcis facar tote kontre la Marsana kustumo, qua imperas ke on ne povas kombatar kunmilitisto en privata kombato per irg altra armo ecepte to per qua on atakesas. Fakte, il ne povis facar irgo ecepte sovaja e van esforco forpozar me. Per ilua tot imensa grandeso il esis nur poke plu forta kam me, e pos nur un o du minuti il sinkis, sangifanta e senviva, al pavimento.

Deja Toris levabis su sur un kudo e spektis la batalio per larja, saliant okuli. Kande me ristaceskis, me levis el en mea brakii e portis el ad un de la benki ye la latero di la chambro.

Itere nula Marsano intervenis, ed arachante silka peco de mea manteleto, me esforcis estanchar la sango-fluo de elua naztrui. Me balde sucesis, nam elua vunduro esis nur naz-sangifado, e kande el povis parolar, el pozis sua manuo adsur mea brakio e regardante aden mea okuli, dicis:

“Pro quo tu facis ico? Tu qua refuzis a me mem amikala rikonoco en l’unesma horo di mea danjero! E nun tu riskas tua vivo e mortigas un de tua kompanuli por me. Me ne povas komprenar. Qua stranja sorto de homo tu esas, tu qua asocias tu kun le verda, quankam tua formo es to di mea raso, e tua koloro esas nur kelke plu obskura kam to di la blanka simio? Dicez a me, ka tu esas homal, o ka tu esas plu kam homal?”

“Esas stranja historio,” me respondis, “tro longa por nun dicar, ed historio quan me tante multe dubitas, ke me timas esperar ke altri kredos ol. Nun nur kredas, ke me esas tua amiko, e segun la permiso di nia kaptanti, tua protektanto e tua servisto.”

“Ka tu anke esas kaptito? Ma pro quo ta armi e l’insignaro di chefo di la Tarkani? Quale tu nomesas? Ube esas tua lando?”

"Yes, Deja Toris, me anke esas kaptito; me nomesas Jon Karter, e me dicas ke Virginia, un de la Unionita Stati di Amerika, Tero, esas mea hemo; ma pro quo me permisesas werar armi me ne savas, anke me ne savis ke mea insignaro esas to di chefo."

Ni tatempe interruptesis da la proximesko di un de la militisti, portante armi, vestaro ed ornivi, ed instante un de elua questioni esis respondat ed enigmato esis solvita por me. Me vidis ke la kadavro di mea mortint enemiko esabis nudigit, e me lektis en la minacanta ma respektoza mieno di la militisto qua portas a me ta mortigo-spoliaji la sama mieno montrita da ta altra qua portabis a me mea unesma equipajo, e nun unesmafoye me komprenis, ke mea frapo facita dum mea unesma batalio en l'audienco-chambro mortigabis mea tatempa enemiko.

La kauzo dil atitudo montrita a me nun esis evidenta; me pruvabis mea kurajo, e segun la kruda yusteso qua sempre markizas l'ago di la Marsani e qua, inter altra kozi, igabis me nomar ol planeto di paradoxi, me esis grantita la honori debita a vinkanto: l'equipajo e poziciono di la homo quan me mortigabis. Advere, me esis

Marsana chefo, e me plu tarde saveskis ke lo esis la kauzo di mea granda libereso e pro quo li toleris me en l'audienco-chambro.

Turnante me por recevar l'equipajo di la mortinta militisto, me remarkis ke Tars Tarkas e plur altri venas vers ni, e Tars Tarkas regardis me per questionanta maniero. Il tandem parolis a me:

"Tu parolas la linguo di Barsum tre fluante por ti qui esis surda e muta a ni nur kelka dii ante nun. Ube tu lernis ol, Jon Karter?"

"Tu ipsa responsas pri lo, Tars Tarkas," me respondis, "pro ke tu donis a me instruktantino qua havas granda kapableso; me dankas Sola por mea lerno."

"El facis bone," il replikis, "ma tua eduko en altra faki bezonas multa poliso. Ka tu savas, ke tua senprecedenta temerareso kustabus tu se tu faliabus mortigar o l'una o l'altra de ta du chefi di qui tu nun portas la vestaro?"

"Me supozas, ke ta qua me faliis mortigar mortigabus me," me ridetante respondis.

"No, tu eroras. Nur pro bezono di extrema su-defenso Marsana militiso mortigus kaptito; ni preferas rezervar li por altra skopi," ed ilua vizajo sugestis posiblaji neagreable kontemplat.

"Nur un ago povas nun salvar tu," il pluse dicis. "Se, pro tua remarkinda valoro, feroceso, e prodeso, Tal Hajus konsideros tu kom digna de ilua servo, tu esos aceptat aden nia tribuo e divenos Tarkana chefo. Til ke ni atingos la chefurbo di Tal Hajus, esas la volo di Lorquas Ptomel ke tu esez donita la respekto quan tua agi meritas. Tu esos traktata da ni kom Tarkana chefo, ma ne obliviez, ke omna chefo di tua rango responsas pri sekure transdonar tu a nia povoza e maxim feroca regnanto. Me finas."

"Me audas tu, Tars Tarkas," me respondis. "Quale tu savas, me ne esas di Barsum; tua kustumi ne esas mea kustumi, e me nur povas agar future quale me agis dum la pasinto, segun l'impero di mea koncienco e direktata dal etiko di mea propra homi. Se tu lasos me tranquil, me iros pacoze, ma se no, singla Barsumano kun qua me mustas traktar o respektez mea yuri kom stranjero inter vi, o subisez irge qua konsequaji eventos. Esez certa pri un kozo, irge qua esos via ultima intenco pri ca desfortunoza yunino, ta qua future ofras domajar od insultar el devas expektar punisesar da me. Me komprenas ke vi desestimas omna sentimenti jeneroza e benigna, ma me ne tale facas, e me povas

konvinkar via maxim forta militisto ke ca sentimenti ne esas nekonciliebla kun kombato-kapableso."

Me kustumale ne facas longa diskursi, nek antee sinkabis aden fanfarono, ma me konjektis la maniero qua konkordos kun la sentimenti di la verda Marsani, e me ne eroris, por ke mea deklamo evidente profunde impresis li, e lia atitudo pri me de pos ta tempo esis mem plu respektoza.

Tars Tarkas ipsa semblis komplezata da mea repliko, ma ilua unika komenturo esis plu o min enigmatatra — "E me supozas ke me konocas Tal Hajus, Jedak di Tark."

Me nun atencis Deja Toris, ed helpante el staceskar, me turnis me kun el vers l'ekireyo, ne atencis l'apuda gard-harpii o la questionanta regardeti di la chefi. Ka me anke nun ne esas chefo! Nu, me asumos la responsi di chefo. Li ne molestis ni, do Deja Toris, princino di Helium, e Jon Karter, jentilulo di Virginia, sequata da la fidema Wula, dum tota silenco trapasis l'audienco-chambro di Lorquas Ptomel, Jed inter la Tarkani di Barsum.

CHAPITRO XI.

Kun Deja Toris

Venante aden expozita spaco, la du gardistini komandita vigilar pri Deja Toris hastis a ni ed agis quale se li itere gardos el. La kompatindino tiris su a me e me sentis elua du manueti forte tenar mea brakio. Gestante ke la homini forirez, me dicis ad eli, ke de nun Sola atencos la kaptito, e pluse avertis Sarkoja, ke plusa krueleso a Deja Toris rezultos en elua subita e doloroza morto.

Mea minaco esis desfortunoza e produktis plu multa domaji kam bonaji por Deja Toris, nam quale me plu tarde saveskis, homuli ne mortigas homini sur

Marso, nek homini mortigas homuli. Do Sarkoja nur facis leda expresuro e foriris por inventar malaji kontre me.

Me balde trovis Sola ed explikis ad el, ke me volas ke el gardez Deja Toris quale el gardabis me, ke me volas trovar nova lojeyo ube eli ne esez molestita da Sarkoja, e me konkluze dicis, ke me ipsa lojos inter la homuli.

Sola regardetis l'ornivi en mea manuo e sur mea shultro.

"Tu nun esas granda chefo, Jon Karter," el dicis, "e me mustas obediar to quon tu komandas, quankam me ya joyas facar lo omnakaze. La homulo di qua tu portas la vestaro esis yuna, ma il esis granda militisto, e per ilua promoci e mortigi, il ganabis rango proxim to di Tars Tarkas qua, quale tu savas, havas poziciono nur dop Lorquas Ptomel. Tu esas la dek-e-unesma, esas nur dek chefi en ca tribuo qua superiras tu."

"E se me mortigus Lorquas Ptomel?" me questionis.

"Tu esus l'unesma, Jon Karter; ma tu nur ganus ta honoro segun la volo di la tota konsilantaro, ke Lorquas Ptomel renkontrez tu en kombato, o se il asaltus tu, tu darfas

mortigar il pro su-defenso, e tale ganar l'unesma rango."

Me ridis e chanjis la temo di la konverso. Me ne multe deziris mortigar Lorquas Ptomel, e min multe deziris esar jed inter la Tarkani.

Me iris kun Sola e Deja Toris por serchar nova lojeyo, quan ni trovis en edifici plu proxim l'audienco-chambro qui havis plu pretendem arkitekturo kam l'olima lojeyo. En ta edifico ni anke trovis reala dormeyi havant antiqua liti ek forjita metalo qui pendas de enorma ora kateni dependanta de la marmora plafono. La dekoraji di la muri esis tre intrikoza e, nesimile al altra edifici quin me explorabis, prizentis imaji di multa homi quale me e multe plu hela en koloro kam Deja Toris. Li weris gracioza e fluktuanta robi, tre ornizita per metalaji e juveli, e lia luxoza harari esis belege orea e red-bronzea. La viri esis senbarba e nur kelki de li portis armi. La piktita ceni esis maxim ofte di ludanta homi havanta blonda peli ed harari.

Deja Toris kune presis sua manui kun klamo di extazo regardante ta splendida verki facita da homi longatempe extingit; ma Sola, semblante, ne vidis oli.

Ni decidis uzar ta chambro en la duesma etajo qua apertesas a la placo por Deja Toris e Sola, ed altra vicina dopa chambro esos uzata por koquar e por provizuri. Me lore sendis Sola por adportar lit-tuki e tala nutrivi ed utensili bezonat, e dicis, ke me gardos Deja Toris til ke el rivenos.

Sola departinte, Deja Toris turnis su a me kun mikra rideto.

"Ed adube tua kaptito eskapus se tu livus el, ecepte por sequar tu e pregar tua protekto e tua pardono por la kruela pensaji quin el pensis pri tu dum ca recenta dii?"

"Tu esas justa," me respondis, "esas nul eskapo por tu o me sen ke ni kune iros."

"Me audis tua defio a la kreuro quan tu nomizas Tars Tarkas, e supozas, ke me komprenas tua poziciono inter ca homi, ma to quon me ne povas komprenar esas tua dicajo, ke tu ne esas di Barsum.

"Per la nomo di mea unesma ancestro," el pluse dicis, "de ube tu venas? Tu similesas mea homi, ma tre dessimilesas. Tu parolas mea linguo, ma me audis tu dicar a Tars Tarkas ke tu nur recente lernis ol. Omna Barsumani parolas la sama linguo, de la glaciigita sudo til la glaciigita nordo, quankam la skribita lingui diferas. Nun en la valo Dor, ube la fluvio Is varsas su aden

la perdita maro Korus esas, on supozas, altra linguo parolata ed, ecepte en legendi di nia ancestri, esas nula pruvo ke Barsumano ultempe retrovenis per la fluvio Is de la marbordo di Korus en la valo Dor. Ne dicez, ke tu tale retrovenis! Li hororinde mortigus tu irgaloke sur la surfaco di Barsum se lo esus vera; dicez, ke lo ne esas vera!"

Elua okuli esis plena de stranja lumo; elua voco pledis, ed elua manueti venis a mea pektoro e presis an me quale se por presar nego de mea kordio.

"Me ne savas tua kustumi, Deja Toris, ma en mea propra Virginia jentilulo ne mentias por salvar su; me ne esas de Dor; me nultempe vidis la misterioza Is; la perdita maro Korus esas ankore perdit, segun me. Ka tu kredas me?"

Lore me subite komprenis, ke me multe anxias ke el kredez me. Me ne timis to quo konsequus pro generala kredo ke me retrovenabis de la cielo od inferno di Barsum od irge quo ol esas. Do pro quo me anxiis pri elua opiniono? Me regardis el; elua levita bela vizajo ed elua marveloz okuli apertesis til la vera profundajo di elua anmo; e regardante elua regardant okuli, me savis pro quo e — me tremis.

Simila sent-ondo semblis emocigar el; el tiris su de me kun sospiro, ed elua serioza, belega vizajo turnita vers me, el susuris: “Me kredas tu, Jon Karter; me ne savas to quo esas ‘jentilulo,’ nek audis pri Virginia; ma sur Barsum nula *viro* mentias; se il ne volas dicar lo vera, il tacas. Ube esas ta Virginia, tua lando, Jon Karter?” el questionis, e semblis ke ta bela nomo di mea bela lando nultempe antee sonabis tante bele kam de ta perfekta labii dum ta longe pasinta dio.

“Me esas de altra mondo,” me respondis, “la granda planeto Tero, qua jiras cirkum nia komuna suno, nexte en l’orbito di tua Barsum, quan ni nomizas Marso. Quale me venis adhike, me ne povas dicar, nam me ne savas; ma yen me, e pro ke mea prezenteso permisas me servar Deja Toris, me joyas esar hike.”

El regardis me per perturbit okuli, longatempe, questionante. Me tro bone savis, ke esas desfacila kredar mea dicajo, me nek esperis ke el kredez, irge quante me deziris elua konfido e respekto. Me preferabus parolar nulo pri mea origino, ma nula viro povus enregardar la profundaji di elua okuli e refuzar elua minima demando.

Tandem el ridetis e staceskante dicis: “Me mustas kredar, quankam me ne povas komprenar. Me facile perceptas, ke tu ne esas di la nuna Barsum; tu similesas ni, ma diferas — ma pro quo me perturbez me pro tala problemo, kande mea kordio dicas a me, ke me kredas pro ke me deziras kredar!”

To esis bona logiko, bona, teral, feminala logiko, e se ol kontentigis el, me ne darfis truizar ol. Fakte, ol esis praktikale l’unika logiko uzebla por tala problemo. Ni lore generale konversis, l’una questionante e l’altra respondante. El esis kurioza saveskar la kustumi di mea homi e montris remarkinda savo pri eventi Teral. Kande me questionis pri ta semblanta familiareso pri kozi Teral, el rideskis e kriis:

“Nu, omna skolano di Barsum savas pri la geografio, e multo pri la plantaro ed animalaro, anke pri la historio di tua planeto, tam bone kam pri lua propra. Ka ni ne povas vidar to omna quo eventas sur Tero, quale tu nomizas ol; kad ol ne pendas en la cielo tote videble?”

Lo perplexigis me, me konfesas, tante quante mea dicaji perplexigis el; e ton me dicis. Lore el generale explikis l’instrumenti uzata e perfektata dum yarcenti da elua

homi, qui permisas li jetar adsur ekrano perfekt imajo di to quo eventas sur irga planeto e sur multa steli. Ta imaji esas tante perfekta en detali ke, kande fotografita e grandigit, kozi ne plu granda kam herb-stipeto esas facile rikonocat. Pose, en Helium, me vidis multa tal imaji, anke l'instrumenti qui produktas li.

"Ma se vi esas tante familiara kun kozi Teral," me questionis, "pro quo tu ne rikonocas me kom identa a la habitanti di ta planeto?"

El itere ridetis quale homo amikale tedata da questionanta infanto.

"Pro ke, Jon Karter," el respondis, "preske omna planeto havanta kondicioni atmosferal qui irge quante proximeskas ad olti di Barsum havas animal-formi preske identa a tu e me; pluse, homi Teral, preske sen ecepto, kovras sua korpi per stranja e leda stofo, e kovras lia kapi per ledeg aparati, la skopo di qui ni ne til nun komprenas; ma tu, trovita da la Tarkana militisti, esis tote ne desbeligita e ne vestizit.

"La fakto ke tu portis nul ornivi esas forta pruvo di tua origino ultre Barsum, e l'absenteso di groteska kovrili igas on dubitar tua teraneso."

Lore me naracis la detali di mea departo de Tero, explikis ke mea korpo ibe jacas tote vestizita en la, segun el, stranja vesti di Ter-habitanti. Tatempe Sola retrovenis kun nia kelka posedaji ed elua yuna tutelato qua, komprenende, partoprenos nia lojeyo.

Sola questionis, ka ni aceptis vizitanto dum elua absenteso, e semblis surprizita kande ni respondis, no. Dum ke el acensis a la supra etaji ube ni lojos, Sola renkontrabis Sarkoja decensant. Ni konkluzis ke el evidente sekrete askoltis, ma rimemoris nulo grava dicit inter ni ed obliviis ta evento kom ne-important, ma promisis l'una a l'altra esar future plu prudenta.

Deja Toris e me exploreskis l'arkitekturo e dekoraji di la belega chambri dil edifico ube ni lojos. El dicis a me, ke ta homi prosperabis, on supozas, plu kam centamil yari ante lore. Li esabis la frua genitori di elua raso, ma mixabus su kun l'altra raso di frua Marsani qui esis tre obskura, preske nigra, ed anke kun la red-flava raso qua samtempe prosperis.

Ta tri granda rasi di la plu alta Marsani koaktesis krear povoza federuro kande la sikesko di la Marsana mari igis li serchar la relative kelka e sempre diminutanta fertila regioni, e su defensar sub ta nova viv-

kondicioni kontre la sovaja tribui di la verdi.

Yarmili di proxima relati ed intermariajo rezultis en raso di reda homi, di qui Deja Toris esas belega filiino. Dum la yarcenti di desfacilaji e sencesa milito inter lia propra rasi e kontre la verdi, ed ante ke li adaptis su a la chanjita kondicioni, granda parto dil alta civilizuro e multa arti di la blonda Marsani perdesis; ma la nuna reda raso atingabis nivelo en qua li opinionas ke per nova deskovraji e per plu praktikala civilizuro li kompensas to quo esas neremedieble enterigita kun l'anciena Barsumani sub la nekontebla epoki.

Ta anciena Marsani esis multe rafinita e literaturala raso, ma dum la chanjemeso di ta penoza yarcenti di adapto a nova kondicioni, ne nur preske omna lia avanco e produkto tote cesis, ma preske omna arkivi, registri, e literaturo perdesis.

Deja Toris dicis mult interesiva fakti e legendi pri ta perdita raso di nobla e benigna homi. El dicis, ke l'urbo en qua ni kampas esas supozit esir chefurbo por komerco e kulturo, nomizita Korad. Ol konstruktesis an belega naturala portuo, inkluzita da splendida kolini. La valeto ye la westala bordo dil urbo, el explikis, esas la

nura restajo di la portuo, e la paseyo tra la kolini al anciena marfundo esabis la kanelo tra qua pasabis la navi a la pordegi dil urbo.

La bordi dil anciena mari esis puntizita per tal urbi, e min grand urbi en sempre min multa nombri esas trovebla reptinte vers la centro dil oceani, kande la homi trovis ke necesesas sequar la desaparant aqui, til ke neceseso koaktis ke li inventez lia ultima salvo, la tale nomizita Marsana kanali.

Ni esabis tante absorbita dal exploro dil edifico e da nia konversado, ke esis tarde posdimeze ante ke ni konocis lo. Ni esis retrotirita a nia nuna stando da kuriero portanta advoko de Lorquas Ptomel, qua komandas ke me quik venez ad il. Adiante Deja Toris e Sola, e komandante Wula restar por gardar li, me hastis al audienco-chambro, ube me trovis Lorquas Ptomel e Tars Tarkas sidanta sur la rostro.

CHAPITRO XII.

Kaptito havanta povo

Kande me eniris e salutis, Lorquas Ptomel gestis ke me avancez, e kun fixa regardo de ilua granda, ledeg okuli, tale parolis:

"Tu esas inter ni dum kelka dii, ma dum ta tempo per tua prodeso tu ganis alta rango inter ni. Omnakaze, tu ne esas un de ni; tu debas a ni nula fideleso.

"Tua poziciono esas stranja," il pluse dicis; "tu esas kaptito ma tu obediende komandas; tu esas stranjero, ma tu esas Tarkana chefo; tu esas nano ma tu povas mortigar fortega militisto per un frapo da tua pugno. E nun on raportas, ke tu komplotas eskapar kun altra kaptito di altra

raso, kaptito qua, per sua propra konfeso, duime kredas ke tu retrovenis de la valo Dor. O l'una o l'altra akuzo, se konstatit, suficus kom motivo por mortigar tu, ma ni esas yusta homi e tu subisos judicio pos nia riveno a Tark, se Tal Hajus ton komandos.

"Ma," lu duris dicar, per lua feroca guturtoni, "se tu fugus kun la redino, esus me qua mustas explikar a Tal Hajus; esus me qua mustus afrontar Tars Tarkas, ed o demonstrar mea yuro komandar o la metalaji de mea kadavro transdonesos a plu bona homo, nam to esas la kustumo dil Tarkani.

"Me ne desprizas Tars Tarkas; ni kune tote regnas la maxim granda di la plumikra tribui di la verdi; ni ne deziras luktar inter ni; do, se tu esus mortint, Jon Karter, me joyus. Per nur du kondicioni, tamen, tu povas esar mortigita sen komando da Tal Hajus: per personala kombato pro sudefenso se tu asaltus un de ni, o se tu kaptesus dum eskapar.

"Segun yusteso me devas avertar tu, ke ni nur vartas un de ta du pretexti por liberigar ni de tante granda responso. Sekure prizentar la redino a Tal Hajus maxim importas. Ne dum mil yari la Tarkani facis tala kapto; el esas la nepotino di la maxim

granda di la reda jedak-i ed anke esas nia maxim bitra enemiko. Me parolis. La redino dicis, ke la plu mola sentimenti mankas a ni, ma ni esas yusta e fidela raso. Tu darfas irar."

Turnante me, me ekiris l'audienco-chambro. Yen la komenco di la persekuto di Sarkoja! Me savis ke nulu altra responsis pri ta raporto qua tante rapide venabis al oreli di Lorquas Ptomel, e me nun rimemoris ta parti di nia konverso qui kontemplabis eskapo e mea origino.

Tatempe Sarkoja esis la maxim evoza e maxim fidinda homino di Tars Tarkas. Kom lo, el esis granda povo dop la trono, nam nula militisto juis plu multa konfido di Lorquas Ptomel kam ilua maxim kapabla lietnanto, Tars Tarkas.

Tamen, vice forigar penso pri eskapar, l'audienco kun Lorquas Ptomel nur incitis me fixigar mea tot inventemeso a ta problemo. Nun plue kam antee, me komprenis l'absoluta neceseso eskapar, relate Deja Toris, nam me konvinkesis ke ula hororinda fato vartas el ye la korto di Tal Hajus.

Segun la deskripto da Sola, ta monstro esas l'exajerata personigo di omna yarcenti di krueleso, feroceso, e brutaleso de qui il

decensabis. Kolda, ruzema, intrigema; lu anke esis, kontraste a sua kunhomi, sklavo di la brutala pasiono quan la deskreskanta bezono pri genitar sur lia mortanta planeto preske supresabis en la Marsana sino.

Pensar ke la divina Deja Toris forsan falos aden la manui di tal abismal atavismo igis me kolde sudorifar. Esus plu bona retenar amikala kugli por nia ultim instanto, quale facis ta kurajoza pionirini di mea perdita lando, qui su-ocidis prefere a venar aden la manui dil indijenuli.

Dum ke me vagis en la placo, distraktata da trista presenti, Tars Tarkas pluproximeskis a me dum venar del audienco-chambro. Ilua konduto a me ne chanjesis, ed il salutis me quale se ni ne jus separabis ni kelk instanti ante lore.

"Ube esas tua lojeyo, Jon Karter?" il questionis.

"Me ne ja selektas lojeyo," me respondis. "Semblis esar plu bona ke me lojez od sole od inter l'altra militisti, e me vartis l'oportunajo demandar tua konsilo. Quale tu savas," me ridetis, "me ne ja konoceskas omna kustumi di la Tarkani."

"Venez kun me," il komandis, e ni kune iris trans la placo ad edifico quan me joyis

vidar adjuntesar a to okupata da Sola ed elua garditi.

“Mea lojeyo esas en la ter-etajo di ca edifico,” il dicis, “e l’unesma etajo esas tote okupata da militisti, ma la duesma e plu supra etaji esas senhoma; tu povas segunvole selektar.

“Me komprenas,” il pluse dicis, “ke tu cedis tua homino a la reda kaptitino. Nu, quale tu dicis, tua kustumi ne esas le nia, ma tu povas kombatar sat bone por agar segunvole, do se tu volas donar tua homino a kaptito, to esas tua propra afero; ma kom chefo tu darfas selektar irga od omna homini de la sequantari di ta chefi, la vestaro di qui tu nun weras.”

Me dankis il ma certigis da il ke me tre bone povas vivar sen helpo ecepte por preparar repasti, do il promisis sendar homini a me por ta bezono ed anke por sorgar mea armi e fabrikar mea municioni, quan il dicis esar necesa. Me sugestis ke eli anke adportez ula dormo-silkaji e furaji apartenanta a me kom kombat-spoliaji, nam la nokti esas kolda e me havis nulo.

Il promisis facor lo, e departis. Itere sola, me acensis la sinuifanta koridoro a la supra etaji por serchar konvenanta lojeyo. La belaji dil altra edifici esis repetita en ca

domo, e quale kustumale, me balde perdis me per turo di exploro e deskovro.

Me tandem selektis avana chambro en la duesma etajo, pro ke ibe me esos plu proxim Deja Toris, di qua l'apartamento esas en l'unesma etajo dil apuda edifico, e quik venis aden mea mento l'ideo, ke me povas facar ula moyeno komunikar per qua el povus signalar a me, kaze ke el bezonus o mea servo o mea protekto.

Adjuntita a mea dormo-chambro esis balneyi, vesto-chambri, ed altra dormo-chambri e saloni, entote dek chambri en ta etajo. La fenestri di la dopa chambri apertesis ad enorma korto qua esis la centro di placo formacata dal edifici an la quar kontigua stradi, e qua nun esis la habiteyo di divers animali apartenanta a la militisti qui lojas en l'apuda edifici.

La korto esis tote kovrita da la flava vejetantaro muskatra qua kovras preske la tota surfaco di Marso, ma multa fonteni, statui, benki, ed arkadatra aparati esis pruvi di la beleso olim prizentita da la korto, kande ol esis ornita per la blonda, ridanta homi quin la severa e nechanjebla legi kosmal ekpulsabis ne nur de lia hemi, ma de omno ecepte la neklara legendi di lia decendantaro.

On facile imaginis la splendida foliaro di la luxoza Marsana vejetantaro qua olim plenigis ta ceno per vivo e koloro; la gracioza figuri di la belega homini; la rekta e bela homuli; la felica e gambolanta pueri — omno esis sunlumo, feliceso, e paco. On desfacile komprenis ke li desaparabis; tra l'epoki di obskureso, di krueleso, di nulsavo, til ke lia heredal instinti pri kulturo ed humanismo itere acensis aden la finala kompozita raso qua nun dominacas Marso.

Mea penso esis haltigata da la veno di plura yunini portanta amasi de armi, silkaji, furaji, juveli, koquo-utensili, e bareli de nutraji e drinkaji, inkluzante multa spoliaji del aer-navo. To omna, evidente, esabis la proprietaji di la du chefi quin me mortigabis e nun, segun la kustumi di la Tarkani, li divenis le mea. Me direktis ke li pozez oli en un de la dopa chambri, ed eli pose departis, ma rivenis portante mem plusa amasi, quin li dicis esar la restajo di me posedaji. Tafoye eli esis akompanata da dek o dek-e-kin altra homini e yuni qui, semblante, esis la sequantari di la du chefi.

Li ne esis lia familii, nek spozini, nek servisti; la relato esas stranja, tante dissimila a to quon ni savas, ke on tre

desfacile deskriptas. Omna posedaji inter la verda Marsani esas komune posedata da la tribuo, ecepte la personal armi, ornivi, e dormo-silkaji e furaji dil individui. On darfas reklamacar nedisputita yuro ad olti, e ne darfas akumular plu multa de li kam advere bezonat. L'eceson on retenas nur kom gardisto, ed tal eceso donesas a la plu yuna membri di la tribuo segun neceseso.

La homini e pueri di la sequantaro di homo similesas bando militala pri qua il responsas relate multa kozi, exemple, instruciono, diciplino, susteno, e la necesaji pro lia kontinua vagado e lia sencesa lukto kontre altra tribui e kontre la reda Marsani. Ilua homini esas tote nule spozini. La verda Marsani uzas nula vorto egala a la senco di ta terala vorto. Lia genito esas nur pro l'interesto di la tribuo e facesas sen atencar naturala selekto. La konsilantaro di la chefi di singla tribuo direktas ol tam absolute kam la posedanto di konkurs-kavalaro en Kentucky direktas la ciencala genito di sua bestiaro por plubonigar ol.

Teoriale to semblas esar bona, quale teorii ofte aparas, ma la rezulto pos epoki di ta nenaturala procedo, adjuntit al komun interesto pri la filii konsiderata kom plu grava kam to di la matro, montresas en la

kolda, kruela kreuri e lia trista, senama, senjoya existo.

Esas vera, ke la verda Marsani esas tote vertuoza, e la homuli e la homini, ecepte tala dekadanta homi quala Tal Hajus; ma plu bona esus plu subtil equilibro inter la traiti homal, mem se kelka ulfoya perdo di chasteso rezultus.

Trovinte ke me mustas responsar pri ta kreuri, volunte o nevolunte, me aceptis li e direktis ke li trovez lojeyo en la supra etaji, retenante la duesma etajo por me ipsa. Me komandis un de la yunini atencar mea simpla koquado, e komandis l'altri facar la diversa taski segun lia olima mestieri. Pos to me neofte vidis eli, nek deziris vidar eli.

CHAPITRO XIII.

Kurtezo sur Marso

Pos la batalio kun la aer-navi, la tribuo restis en l'urbo dum plura dii, ne persequis la marcho adheme til ke li esis sat certa ke la navi ne retrovenos; nam esar trovita sur la nuda planaji kun karavano de chari e pueri tote ne esas la deziro di mem tante militema homi kam la verda Marsani.

Dum la ne-agema periodo, Tars Tarkas instruktis me pri multa kustumi e milit-arti familiara a la Tarkani, inkluzante lecioni pri kavalkar e direktar la bestiegi qui portas la militisti. Ta kreuri, nomizita toati, esas tam danjeroza e vicioza kam lia mastri, ma

domtite esas sat duktebla por la skopi di la verda Marsani.

Du de ta animali venabis a me de la militisti, la metalaji di qui me weris, e pos kurta tempo me povis direktar li tam bone kam l'indijena militisti. La metodo ne esas komplexa. Se la toati ne sat rapide respondizas la direkto telepatial di la kavalkanti, li recevas terorinda frapego inter l'oreli per la mancho di pistolo, e se li reaktas iracoze, ta trakto duresas til ke la bruti o cedas su o forjetas la kavalkanti.

Takaze lukto por vivo o morto komencas inter homo e bestio. Se la homo esas sat rapida per sua pistolo, il povas transvivar por itere kavalkar, quankam sur altra bestio; se ne, ilua lacerita e mutilita kadavro esas prenita da ilua mulieri e brulita segun la kustumo di la Tarkani.

Mea experienco kun Wula igis me rezolvar, ke me probos benigneso traktante la toati. Komence, me montris ke li ne povas forjetar me, e mem akute frapis inter lia oreli por impresar li pri mea autoritato e mastreso. Pose, gradope, me ganis lia konfido per la sama maniero uzata dum dresir nekontebla terala kavali. Me esis sempre bone traktis animali, e per inklino, e pro ke la rezulti esas sempre plu duriva e

plu kontentigant, me esis sempre benigna e humana dum traktar l'inferiora animali. Me povas mortigar homi, segun neceseso, kun min multa kompunciono kam mortigar kompatinda, senraciona, neresponsiva bestio.

Pos kelka dii mea toati esis la marvelo di la tota tribuo. Li sequis me quale hundi, frotis lia granda muzeli an mea korpo kom nehabila pruvo di afeciono, e respondizis omna mea imperi per rapideso e docileso qua igis la Marsana militisti imputar a me ula terala povo nekonocata sur Marso.

"Quale tu sorcis li?" questionis Tars Tarkas ulposdimeze, vidinte me pozar mea brakio profunde adinter la granda mandibulo e maxilo di un de mea toati qua prenabis roketo inter du denti dum manjar la muskatra vejetantaro en la korto.

"Per benigneso," me respondis. "Komprenez, Tars Tarkas, ke la plu mola sentimenti havas valoro, mem por militisto. Tam bone dum la maxim feroca batalio kam dum marchar, me savas ke mea toati obedios omna mea imperi, e do mea efikeso kombatar esas augmentit, e me esas plu bona militisto pro ke me esas benigna mastro. Tua altra militisti avantajizus su ed anke la tribuo per carelate adoptar mea

metodi. Nur kelka dii ante nun tu ipsa dicis, ke ta bestiegi, pro la necerteso di lia humori, ofte chanjas vinko aden desvinko, pro ke li, dum instanto krizal, rezolvas forjetar e lacerar la kavalkanti."

"Montrez a me quale tu realigas ta rezulti," esis la nura repliko di Tars Tarkas.

Do me explikis tam sorgeme kam posible mea tota metodo dresar mea bestii, ed il pose igis me repetar ol a Lorquas Ptomel e l'asemblita militisti. Ta instanto esis la komenco di nova vivo por la kompatinda toati, ed ante ke me livis la tribuo di Lorquas Ptomel, me juis la kontenteso observar regimento di tam duktebla e docila kavali kam irgu dezirus vidar. L'efekto pri precizeso e rapideso di militala movi esis tante astonant, ke Lorquas Ptomel prizentis a me pezoza braceleto por la pedo-kolo de lua propra gambo, kom signo di ilua gratitudo pro mea servo a la tribuo.

Ye la sepesma dio pos la batalio kun la aer-navi ni itere marcheskis vers Tark, pro ke Lorquas Ptomel nun konsideris kom tre neprobabla la posibleso di plusa atako.

Dum la dii jus ante nia departo me nur ne-ofte vidis Deja Toris, pro ke me esis tre okupata da Tars Tarkas per mea lecioni dil arto milital, anke per dresar mea toati.

Kelkafoye me vizitis elua lojeyo, ma el absentesis, promenante la stradi kun Sola, od explorante l'edifici proxim la placo. Me avertabis ke eli ne irez for la placo pro timo pri la granda blanka simii, la feroceso di qui me tro bone konocis. Tamen, pro ke Wula akompanis eli dum singla exkursi, e pro ke Sola esis bone armizit, on havis mikra kauzo timar.

Dum la vespero ante departo me vidis eli venar alonge un de la larj avenui qui iras aden la placo del esto. Me avancis por renkontrar eli, e dicante a Sola ke me responsos la sekureso di Deja Toris, me instruktis ke el irez ad elua lojeyo pro ula tasko trivial. Me prizis e fidis a Sola, ma pro ula kauzo me deziris esar sola kun Deja Toris, qua reprezentis a me omna agreabla e simpatioza kamaradeso quan me livabis sur Tero. Semblis esar ligi di reciprok interesto inter ni, tam povoza kam quale se ni naskabis sub la sama tekto vice sur diferanta planeti qui rulas tra spaco aparte de sepadek-e-sep milioni de kilometri.

Me esis certa ke el carelate partoprenis mea sentimenti, nam kande me proximeskis, la mieno di kompatinda senpovo livis elua dolca vizajo, remplasata da rideto di joyoza bonacepto, dum ke el

pozis elua mikra dextra manuo adsur mea sinistra shultro kom la vera saluto di la reda Marsani.

“Sarkoja dicis a Sola, ke tu divenas advera Tarkano,” el dicis, “e ke me nun ne plu ofte vidos tu kam irga altra militisto.”

“Sarkoja es ya granda mentianto,” me respondis, “malgre la fiera reklamaco di la Tarkani pri absoluta vereso.”

Deja Toris ridis.

“Me savis ke, quankam tu divenos membro di la tribuo, tu ne cesos esar mea amiko; ‘militisto povas chanjar sua metalaji, ma ne sua kordio,’ segun la dicajo sur Barsum.

“Me opinionas, ke li esforcas separar ni,” el duris dicar, “nam irge kande tu ne dejuras, un de la plu evoza homini di la sequantaro di Tars Tarkas sempre aranjas facar ula pretexto celar Sola e me. Li sendis me aden la fosi sub l’edifici por helpar mixar lia mala radiumo-pulvero, e fabrikar lia terorinda projektili. Tu savas, ke olti mustas esar fabrikita sub artificala lumo, pro ke expozo a sunlumo sempre rezultas en explozo. Ka tu remarkis, ke lia kugli explozas frapante objekto? Nu, l’opaka extera kovrilo ruptesas da la shoko, qua expozas vitra cilindro, preske solida, en la

avana parta di qua esas mikrega partikulo di radium-pulvero. Ye l'instanto kande sunlumo, mem difuzit, frapas ca pulvero, ol explozas per violenteso quan nulo povas rezistar. Se tu ulfoye vidos noktala batalio, tu remarkos la manko di ta explozi, ma la matino pos batalio esos plenigita ye sun-levo per l'akuta detoni dil explozanta projektili sendita dum la pasinta nokto. Generale, tamen, ne-explozanta projektili uzesas nokte."[1]

Quankam interesata dal expliko di Deja Toris pri ta marveloz acesoro di Marsana militado, me plu sorgis la nemediata problemo pri lia trakto di el. Me ne surprizesis ke li retenas el for me, ma me furieskis ke li igis el facar laboro tante danjeroza ed ardua.

"Ka li ultempe esas kruela o shaminda a tu, Deja Toris?" me questionis, e sentis la varmega sango di mea kombatant ancestri saltar tra mea veini dum vartar elua respondo.

"Nur triviale, Jon Karter," el respondis. "Nule por nocar me, ultre mea fiereso. Li savas ke me esas la filiino di dekamil jedak-

1 Me uzas la vorto radiumo por deskriptar ta pulvero pro ke, segun recenta deskovraji sur la Tero, me opinionas ke ol esas mixuro havanta radiumo kom bazo. En la manuskripto di kapitano Karter ol sempre mencionesas per la nomo uzata en la skribita linguo di Helium ed espelesas per hieroglifi desfacile e senutile reproduktita.

i, ke mea ancestraro retroiras sen rupto al konstruktanto dil unesma grand aquo-voyo, e li, qui ne mem konocas lia propra matri, esas jaluza pri me. Funde li odias sua fati hororinda, do exekutas lia kompatinda venjo a me qua reprezentas omno quon li mankas, ed omno quon li maxim multe deziregas e nultempe ganos. Ni kompatez li, mea chefo, nam, quankam ni mortus sub lia manui, ni povas afordar kompatar, pro ke ni esas plu granda kam li, e ton li savas."

Se me komprenabus la signifiko di ta vorti "mea chefo," de reda Marsanino a viro, me esabus grande surprizit, ma tatempe me ne komprenis, ne til pos multa monati. Yes, restis ankore multo lerninda sur Barsum.

"Me supozas ke esas plu saja cedar ni a nia fato per tam bona gracio kam posibla, Deja Toris; ma me esperas, nihilominus, ke me asistas nextafoye kande irga Marsano, verda, reda, rozea, o purpura, havas la temereso mem frunsar la brovo ye tu, mea princino."

Deja Toris anhelis ye mea finala vorti, e regardegis me per larj okuli e rapida respirado, e pose, per stranja rideto qua facis espritoza foseti ye l'anguli dil boko, agitis la kapo e kriis:

“Quala puero! Granda militisto ma faletanta quale infanto.”

“Quon me nun facis?” me questionis, tote perplexa.

“Tu uldie saveskos, Jon Karter, se ni transvivos; ma me ne darfas dicar. E me, la filiino di Mors Kajak, filiulo di Tardos Mors, askoltis sen iraco,” el konkluzante dicis.

Lore el itere gaye e felice rideskis; jokis kun me pri mea prodeso kom Tarkana militisto kontraste a mea mola kordio e naturala benigneso.

“Me supozas, ke se tu hazardale vundus enemiko, tu duktus lu adheme e sorgus lu til risanesko,” el ridis.

“Precize ton ni facas sur la Tero,” me respondis. “Adminime, inter civiliziti.”

To itere ridigis el. El ne povis komprenar, nam, malgre elua tenereso ed hominala dolceso, el esis Marsano, e segun Marsano, l’unika bon enemiko esas mortint enemiko; nam singla mortint enemiko signifikas plu multo partigebla inter la vivanti.

Me esis tre kurioza saveskar to quon me facabis qua tante perturbabis el, do me duris demandar ke el informez me.

“No,” el klamis, “esas sato ke tu parolis e ke me askoltis. E kande tu saveskos, Jon Karter, e se me esos mortint, e me tre

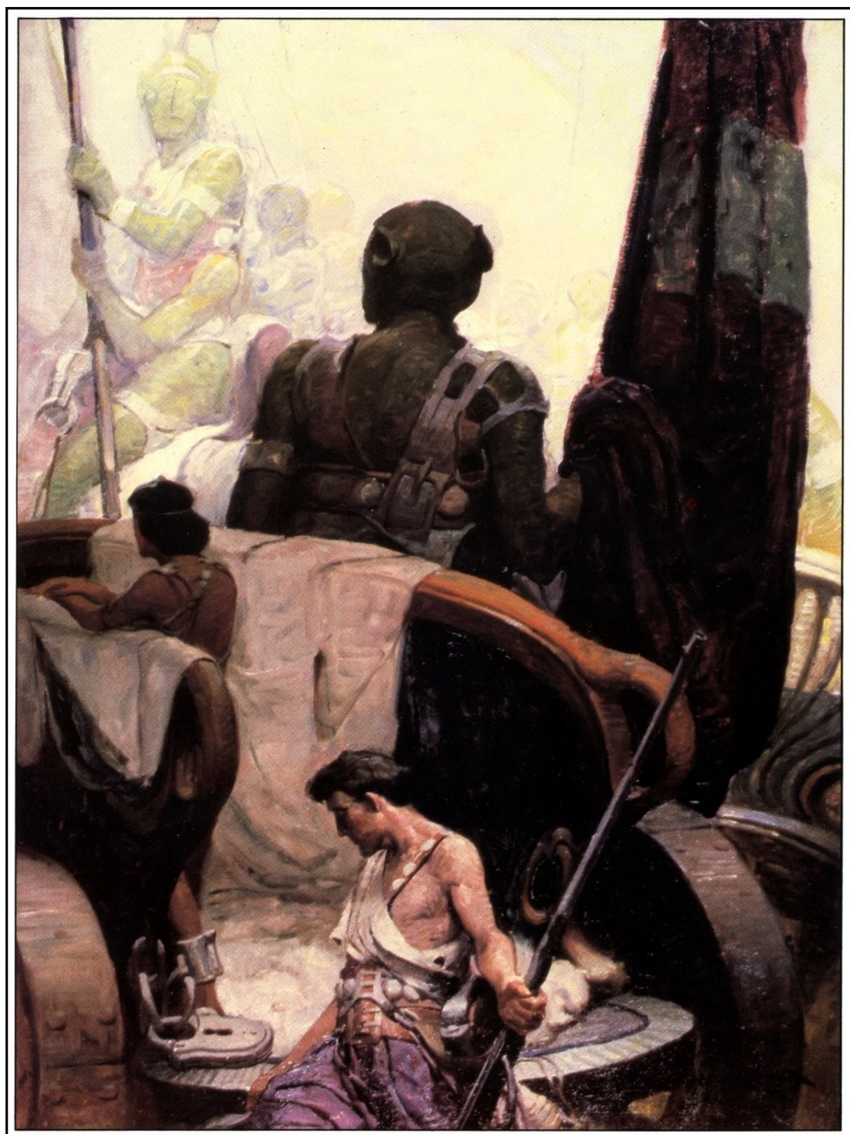
probable esos mortinta ante ke la plu fora luno rondirabos Barsum plusa dek-e-du foyi, rimemorez ke me askoltis e ke me — ridetis.”

To esis quaze la Greka segun me, ma quante multe me demandis ke el explikez, tante multe el plu rezolveme refuzis respondar, do, pro desespero, me cesis.

Dio nun cedabis su a nokto dum ke ni vagabis alonge la grand avenuo lumizita da la du luni di Barsum, e la Tero regardante ni per elua lumoza verd okulo, semblis ke ni esas sola en l’universo, e me, adminime, esis kontenta ke to esez.

La koldeso di la Marsana nokto venis, e desmetinte mea silkaji, me jetis oli trans la shultri di Deja Toris. Mea brakio instantale tushante el, me sentis eciteso pasar tra omna parto di me quale nula tala kontakto kun altra mortivo produktabis; e semblis ke el poke inklinis su vers me, ma me ne esis certa. Me nur savis, ke mea brakio restante trans elua shultri plu longe kam bezonata dal ago adjustigar la silkajo, el nek retrotiris su, nek parolis. Do, taceme, ni marchis trans la surfaco di mortanta mondo, ma en la sino de un de ni, adminime, to quo esas sempre maxim evoza, ma sempre nova, naskis.

Me amoris Deja Toris. La tusho di mea brakio sur elua nuda shultro parolis a me per vorti nemiskomprenebla, e me savis ke me amorabis el de pos l’unesma instanto kande mea regardo trovabis la elua en la placo di la mortint urbo di Korad.

ME SERCHIS DEJA TORIS EN LA AMASO DE DEPARTANTA CHARI

(*videz p. 149*)

CHAPITRO XIV.

Duelo til morto

Mea unesma impulso esis dicar ke me amoras el, e lore me pensis pri elua senpova stando e quale nur me povas alejar la charjajo di elua kaptiteso, e protektar el ulmaniere kontre la mili de heredal enemiki quin el afrontos arivante en Tark. Me ne darfis riskar donar ad el plusa doloro o tristeso per deklarar amoro quan, probable, el ne povis retrodonar. Me esante tante nediskreta, elua stando esus mem plu netolerebla kam antee, e pensar ke el forsan opinionus, ke me explotachas elua impotenteso por influar elua decido esis la final argumento qua klozis mea boko.

“Pro quo tante tacema, Deja Toris?” me questionis. “Forsan tu preferas retroirar a Sola ed a tua lojeyo.”

“No,” el murmuris, “me esas hike felica. Me ne komprenas pro quo me esas sempre felica e kontenta kande tu, Jon Karter, nekonocata da me, esas kun me; ma tafoye semblas ke me esas sekura e ke, kun tu, me balde retroiros al korto di mea patro e sentos ilua forta brakio cirkum me, e la lakrimi e kisi di mea matro sur mea vango.”

“Kad homi do kisas sur Barsum?” me questionis, pos ke el explikis la vorto uzat, respondizante mea questiono pri olua signifiko.

“Genitori, frati, yes; ed,” el pluse dicis per nelauta, pensema tono, “amoranti.”

“E tu, Deja Toris, ka tu havas genitori e frati?”

“Yes.”

“Kad — amoranto?”

El tacis, nek me povis repetar la questiono.

“La viro di Barsum,” el tandem dicis, “ne personale questionas mulieri, ecepte sua matro, e la muliero por qua il kombatas e quan lu ganas.”

“Ma me kombatis—” me diceskis, e lore deziris ke mea lango esez tranchita ek mea

boko; nam el turnis su mem dum ke me tacis, e tirante mea silkaji de elua shultro, el extensis oli vers me, e sen vorto, la kapo alte pozit, el movis kun la su-teno di rejino vers la placo e la pordo di elua lojeyo.

Me ne esforcis sequar el, ecepte por certigar ke el sekure atingis l'edifico, ma, imperante ke Wula akompanez el, me melankolioze turnis me ed eniris mea propra domo. Dum hori me sidis, la gambi krucumat, mea humoro tordit, sur mea silkaji e meditis la stranja kaprici per qua chanco ludas per ni kompatinda mortivi.

Do, yen amoro! Me eskapabis ol dum multa yari kande me vagis kin kontinenti e lia cirkondanta mari; malgre belega mulieri ed urjant oportunajo; malgre mi-deziro amorar e sencesa sercho por mea idealo, restis nur ke me amoreskez kreuro di altra mondo, di speco forsan simil, ma ne sama kam la mea. Muliero qua ekirabis ovo, di qua la vivo-longeso extensas til mil yari; la homi di qua havas stranja kustumi ed idei; muliero di qua l'esperi, la plezuri, la normi pri vertuo e yusteso e neyusteso forsan diferas tam multe de le mea kam olti diferas de olti di la verda Marsani.

Yes, me esis folulo, ma me amoris, e quankam me sufris la maxim granda mizero

quan me ultempe konocabis, me ne dezirus altra stando por omna richaji di Barsum. Tale esas amoro, e tale esas amoranti, irgaloke amoro esas konocat.

Segun me, Deja Toris esis omno perfekta; omno vertuoza e belega e nobla e bona. Me kredis lo de la fundo di mea kordio, de la fundo di mea anmo tanokte en Korad, dum sidar, la gambi krucumit, sur mea silkaji dum ke la plu proxima luno di Barsum hastis tra la westala cielo vers la horizonto e lumizis la oro e marmoro e juvelizita mozaiki di mea mond-evoza chambro, e me kredas ol hodie dum sidar an mea skribtablo en la mikra studieyo super la Hudson-rivero. Duadek yari intervenas; dum dek de li me vivis e kombatis por Deja Toris ed elua populo, e dum dek de li me vivis per memoro di el.

La matino por departar a Tark klare e varmege venis, quale omna Marsana matini ecepte dum la sis semani kande la nivo fuzesas ye la poli.

Me serchis Deja Toris en la amaso de departanta chari, ma el turnis la shultro a me, e me vidis la reda sango plenigar elua vango. Per la fola nekonsequo di amoro me restis tacema kande me povabus exkuzar me pro nulsavo pri mea ofenso, od

adminime nulsavo pri la graveso di ol, e tale efektabus, mem male, mi-koncilio.

Mea devo imperis ke me certigez elua komforto, do me regardetis elua charo e ri-aranjis la silkaji e furaji. Facante lo, me remarkis hororante ke un de elua ped-koli esis forte katenizita til la latero di la veturo.

“Quon to signifikas?” me kriis turnante me vers Sola.

“Sarkoja opinionis, ke to esez maxim bona,” el respondis, ma elua vizajo montris desaprobo pri ta ago.

Explorante la manoto, me vidis, ke ol klozesis per masiva resorto-seruro.

“Ube esas la klefo, Sola? Donez ol a me.”

“Sarkoja weras ol, Jon Karter,” el respondis.

Me turnis sen plus vorto e serchis Tars Tarkas, a qua me impetuoze objecionis la nenecesa humiligi e kruelaji, quale oli semblis a me, pozita adsur Deja Toris.

“Jon Karter,” il respondis, “se tu e Deja Toris eskapus la Tarkani, to eventus dum ca voyajo. Ni savas, ke tu ne iros sen el. Tu montris tu esar fortega kombatanto, e ni ne deziras manotizar tu, do ni retenas vi amba per la maxim facila moyeno por certigar sekureso. Me parolis.”

Me quik komprenis ilua raciono, e savis, ke apelar ilua decido esas neutila, ma demandis, ke la klefo esez prenita de Sarkoja e ke el esez imperita future lasar tranquila la kaptitino.

“Ton, Tars Tarkas, tu povas facar por me reciprokante l’amikeso quan me konfesas havar por tu.”

“Kad amikeso?” il replikis. “Esas nula tala kozo, Jon Karter; ma esez kontenta. Me imperos ke Sarkoja cesez molestar la yunino, e me ipsa gardos la klefo.”

“Ecepte ke tu deziras ke me responsez,” me ridetante dicis.

Il longatempe e serioze regardis me ante parolar.

“Promisante ke nek tu nek Deja Toris esforcos eskapar til pos ke ni sekure atingabos la korto di Tal Hajus, tu darfas havar la klefo e jetar la kateni aden la rivero Is.”

“Tu plu bone retenez la klefo, Tars Tarkas,” me replikis.

Il ridetis, e dicis nulo plusa, ma tanokte dum kampar me vidis, ke il ipsa desligis la kateni di Deja Toris.

Malgre ilua kruela feroceso e koldeso, esis subfluo di ulo en Tars Tarkas kontre qua il semblis sempre luktar por represar.

Kad ol esus restajo di human instinto qua retrovenis de ul ancien ancestro por trublar il pro la hororo di la kustumi di ilua homi?

Dum proximeskar al charo di Deja Toris me preterpasis Sarkoja, e la nigra, venenoza mieno per qua el regardis me esis quaza la maxim dolca balsamo sentita dum multa hori. Deo, quale el odiis me! Ta odio esis tante senteble ke on povus preske tranchar ol per espado.

Kelk instanti plu tarde me vidis ke el solene konversas kun militisto nomizita Zad; granda, pezoza, fortega brutulo, ma qua nultempe mortigabis un de ilua propra chefi, do esis ankore *o-mad*, o viro havanta un nomo; il ganos duesma nomo nur kun la metalaji di ula chefo. Ta kustumo yurizis me uzar la nomi di l'una o dil altra de la chefi quin me mortigabis; fakte, ula militisti nomis me Dotar Sojat, kombinuro di la surnomi di la du chef-militisti de qui me prenabis la metalaji, o, por dicar plu klare, quin me mortigabis dum yusta kombato.

Dum ke Sarkoja parolis kun Zad, il tempope regardetis me, ed el semblis urjar il tre forte ad ul ago. Me ne multe atencis li tatempe, ma dum la sequanta dio me havis bona kauzo rimemorar ta evento, e samtempe ganis konoco di la profundeso dil

odio di Sarkoja e quante el agos por venjar su kontre me.

Deja Toris itere ne atencis me tanokte, e, malgre ke me parolis elua nomo, el nek respondis, nek montris per mem la moveto di palpebro ke el remarkas mea existo. Pro desespero me facis to quon mult altra amoranti facas; me serchis vorto de el per amiko. Takaze esis Sola quan me trovis en altra parto di la kampeyo.

"Quo esas pri Deja Toris?" me abrupte questionis el. "Pro quo el ne parolas kun me?"

Sola ipsa semblis perplexa, quale se tale stranj agi di du homi esas nekomprenebla da el, quale li ya esis da la kompatindino.

"El dicas ke tu iracigis el, e dicas nulo plusa, ecepte ke el esas la filiino di jed e nepotino di jedak e ke el esis humiligita da kreuro qua ne darfas polisar la denti di la sorak di elua avino."

Longatempe me meditis ca raporto, tandem questionis,

"Quo esas sorak, Sola?"

"Animaleto tam granda kam mea manuo, cirkume, kun qua la reda Marsanini ludas," Sola explikis.

Me ne darfas polisar la denti di la kato di elua avino! Me esas de tre basa rango en

l'estimo di Deja Toris, me pensis; ma me mustis ridar pro la stranj idiotismo, tante ordinara e tarelate tante teral. Ol donis a me nostalgio, nam ol tante similesis "ne darfas polisar elua shui." Lore komencis nova medito. Me esis kurioza, quan mea parenti facas che su. Me ne vidabis li dum yari. Esis Karter-familio en Virginia qui reklamacas proxima parenteso kun me; me supozesas esar pre-onklulo, od ulo altre egale fola. Me aspektis evar de duadek-e-kin til triadek yari, ed esar pre-onklulo sempre semblis maxim nekonvenant, nam mea pensaji ed emoci esis olti di puerulo. Esis du kindi en la Karter-familio quin me amabis e qui konsideras, ke esas nulo sur la Tero simila ad onklulo Jak; me povis lin klare vidar, dum ke me stacis sub la lunlumizita cielo di Barsum, e me deziregis li quale me nultempe antee deziregis altra mortivi. Esante vaganto segun mea naturo, me nultempe savabis la reala signifiko di la vorto "hemo," ma la granda halo di le Karter sempre signifikis ta vorto a me, e nun mea kordio turnis su vers ol de la kolda e ne-amikala homi adinter qui me jetesis. Ka mem Deja Toris desestimas me? Me esis bas-ranga ento, tante basa, fakte, ke me ne mem darfas polisar la denti di la kato di

elua avino; lore mea salvanta humuro salvis me, e ridante me turnis me adinter mea silkaji e furaji e dormeskis la dormado di fatigita e sana kombatantulo sur la lunlumizita sulo.

Sequantadie ni deskampis ye frua horo e marchis kun nur un halto til jus ante noktesko. Du eventi ruptis la tedeso di la marchado. Ye dimezo, cirkume, ni vidis fore dextre to quo esis evidente kovaparato, e Lorquas Ptomel komandis ke Tars Tarkas explorez ol. Il kunvenis dek-e-du militisti, inkluzante me, e ni hastis trans la veluratra musko-tapiso a la mikra klozeyo.

Ol esis ya kovaparato, ma l'ovi esis tre mikra kompare ad olti quin me vidabis en nia propra kande me arivis sur Marso.

Tars Tarkas decensis ed atenceme exploris la klozeyo, tandem anuncis ke ol proprietesas da la verda homi di Warhuno e ke la cemento esas apene sikigita ube ol esabis mur-klozit.

"Li ne povas esar avan ni plu kam la marcho di un dio," il klamis. La lumo di batalio lumizis ilua feroca vizajo.

La laboro ye la kovaparato esis ya kurta. La militisti arachis l'enireyo e du de li, enreptinte, balde destruktis omna ovi per la kurt espadi. Ri-acensinte, ni retroe hastis a

la karavano. Dum kavalkar me sizis l'oportunajo questionar, ka la Warhunani, l'ovi di qui ni destruktabis, esas plu mikra homi kam ilua Tarkani.

"Me remarkis, ke l'ovi esis tante min granda kam olti quin me vidis en tua kovaparato," me pluse dicis.

Il explikis, ke l'ovi nur recente esis ibe pozit; ma, quale omna ovi di la verda Marsani, li kreskos dum la kovtempo di kin yari til ke li havos la grandeso di olti quin me vidabis dum la dio di mea arivo adsur Barsum. To esis ya interesant informajo, nam sempre semblabis a me remarkinda, ke la verda Marsanini, quankam granda, povas ovifar tante enorm ovi ek qui me vidabis l'infanti alta de plu kam un metro irar. Fakte, la nove parturita ovo esas nur kelke plu granda kam l'ovo di ganso, e pro ke ol ne komencas kreskar til pozita en la sunlumo, la chefi havas poka desfacileso transportar plura centi de oli samtempe de la magazini a la kovaparati.

Kurtatempe pos l'evento dil ovi di la Warhunani, ni haltis por rifreshigar l'animali, e dum ta halto la duesma de l'interesant eventi di ta dio eventis. Me esis okupata per movar mea kavalkanto-vesti de un de la toati til altra, nam me partigis la

laboro di la dio inter li, kande Zad venis a me, e sen vorto frapegis mea animalo per sua long espado.

Me ne bezonis manulibro pri l'etiqueto di la verda Marsani por savar qua respondo facar, nam, fakte, me esis tante sovaja pro iraco ke me apene retenis me de ektirar mea pistolo por pafar il kom brutulo; ma il vartante stacis kun ektirita long espado, e mea unika posibleso esis ektirar mea propra espado e kombatar equitatoze per ilua selekto di armi o min danjeroz armo.

Ta lasta posibleso sempre esas permisebla, do me povabus uzar mea kurt espado, mea poniardo, mea hakilo, o mea pugni, se me dezirus, ed esabus tote yusta, ma me ne povus uzar pafilo o lanco kande il tenas nur long espado.

Me selektis armo egala a to quon il ektirabis pro ke me savis, ke il esas fiera pri ilua kapableso, e me deziris, se me vinkus il, facar lo per ilua propra armo. La kombato qua sequis esis longa ed ajornis la rikomenco di la marcho dum un horo. La tota tribuo cirkondis ni, lasis expozita spaco havanta diametro de triadek metri, cirkume, por nia kombato.

Zad unesme esforcis precipitar su a me quale tauro tramplas volfo, ma me esis

multe tro rapida por il, e singlafoye kande me pazis adlatere de ilua kuro, il hastoze preterpasis me e recevis tranchuro de mea espado sur la brakio o dorso. Balde sango fluis ek sis vundureti, ma me ne povis ganar oportunajo por donar efektiva pulso. Lore il chanjis taktiko, e prudente kombatante kun extrem ajileso, il esforcis facar per cienco to quon il ne povis facar per forteso. Me konfesas, ke il esis splendid espadagisto, e sen mea plu granda duriveso e mea remarkind ajileso pro la min povoza gravitado di Marso, me forsan ne povabus tam honoroze kombatar il.

Longatempe ni cirkle iris sen multe domajar l'una l'altra; la longa, rekta, agulatra espadi flagris en la sunlumo e sonis en la quieteso kande oli frapis l'una l'altra ye singla efektiva pareo. Tandem Zad, komprenante ke il plue fatigeskas kam me, evidente rezolvis proximeskar e finigar la kombato per ultima gloriigant esforco; saminstante kande il precipitis su a me, blindiganta flagro frapis mea okuli, por ke me ne povis vidar ilua veno e nur povis blinde saltar adlatere por eskapar la forta lamo, quan me ja semblis sentar en mea korpo. Me nur partale sucesis, quale akuta doloro en la sinistra shultro montris, ma

dum serchar la loko di mea enemiko, me vidis vidajo qua astonis me e bone rekompensis la vunduro pro la tempala blindeso. Ibe, sur la charo di Deja Toris, tri figuri stacis, evidente por spektar la kombato super la kapi dil altra Tarkani. Esis Deja Toris, Sola, e Sarkoja, e dum ke me hastoze regardis, vidajo esis prizentita qua restos grabita en mea memoro til mea morto-dio.

Dum ke me regardis, Deja Toris turnis su a Sarkoja kun la furio di yuna tigrino e frapis ulo de elua elevita manuo; ulo qua flagris en la sunlumo dum ke ol revolvis til la sulo. Lore me savis to quo blindigis me ye la krizal instanto dil kombato, e quale Sarkoja deskovrabis moyeno mortigar me sen ipse facar l'ultima stroko. Me anke vidis ulo altra, qua preske quik mortigis me, nam ol tiris mea mento dum instanto de mea enemiko; nam, kande Deja Toris frapis la speguleto ek elua manuo, Sarkoja, la vizajo brulanta pro odio ed abortigita furio, rapide ektiris poniardo e vizis terorinda frapo ye Deja Toris; e lore Sola, nia kara e fidema Sola, saltis adinter eli; me vidis nur ke la poniardego falas adsur elua protektanta pektoro.

Mea enemiko rekuperabis de sua pulso e postulis mea atenco, do me nevolunte retroiris a mea laboro, ma me ne atencis la kombato.

Ni multfoye furioze precipitis ni l'una al altra, til subite, sentante l'akuta pinto di ilua espado an mea pektoro en pulso quan me povis nek parear nek eskapar, me lancis me adsur il kun extensit espado, per omna pezo di mea korpo, rezolvita ne sole mortar se posible. Me sentis la stalo perforar mea pektoro, omno obskureskis avan mea okuli, mea kapo jiris pro vertijo, e me sentis mea genui cedar su sub me.

CHAPITRO XV.

Sola naracas sua historio

Kande koncio rivenis, e, quale me balde saveskis, me nur instantale abasesis, me rapide saltis a mea pedi e serchis mea espado, e me trovis ol ibe, plunjita til la tenilo aden la verda sino di Zad, qua mortinte sternesis sur l'okrea musko dil anciena marfundo. Tote riganante mea sensi, me trovis ke ilua armo perforas mea sinistra pektoro, ma nur la karno e muskuli qui kovras la kosti; ol enirabis proxim la mezo di mea pektoro ed ekirabis sub la shultro. Saltante, me turnabis me por ke ilua espado nur pasis sub la muskuli e donis doloriganta ma ne danjeroza vunduro.

Forpreninte la lamo de mea korpo, me anke riganis mea propra, e pozante mea dorso vers ilua leda kadavro, me movis, malada, dolorant, e nauzeigit, vers la chari qui kontenis mea sequantaro e mea posedaji. Murmuranta Marsan aplaudo salutis me, ma me ne atencis ol.

Sangifante me feble atingis mea mulieri, qui, kustumante tal eventi, pansis mea vunduri per aplikar miraklatre risaniganta e remedianta medikamenti qui certigas ke nur la maxim instantale mortiganta stroki efikas. Permisez Marsanino agar e morto ipsa mustas cedar su. Eli balde reparis me tante bone ke, ecepte febleso pro sango-perdo e kelka doloro en la vunduro, me ne multe sufris pro espado-pulso qua, per terala trakto, sendubite jenabus me dum dii.

Tam balde kam eli finis flegar, me hastis a la charo di Deja Toris, ube me trovis mea kompatinda Sola, elua pektoro kovrita per bandaji, ma semblante ne tro mala pro la renkontro kun Sarkoja, la poniardo di qua evidente frapabis la bordo di un de la metala pektor-ornivi e, tale deturnit, facabis nur mikra vunduro.

Proximeskante, me trovis ke Deja Toris sternesas sur sua silkaji e furaji, elua gracila formo sukusita da plorego. El ne remarkis

mea prezenteso, nek audis ke me parolas kun Sola, qua stacis ne fore de la veturo.

"Kad el vundesas?" me questionis Sola, ed indikis Deja Toris per inklinar la kapo.

"No," el respondis, "el supozas, ke tu esas mortint."

"E ke la kato di elua avino havas nulo por polisar la denti, ka ne?" me ridetante questionis.

"Me opinionas ke tu agas neyuste kontre el, Jon Karter," dicis Sola. "Me komprenas nek elua kustumi nek le tua, ma me certesas ke la nepotino di dekamil jedak-i nultempe tale lamentus pro la morto di ilta quan el supozas esar plu basranga kam el ipsa, o ya pro irgu qua ne komandus elua afeciono. Li esas fiera raso, ma li esas yusta, quale omna Barsumani, e tu evidente gravege ofensis od insultis el por ke el ne agnoskas tua existo dum vivar, quankam el lamentas tu mortint.

"Lakrimi esas stranja vidajo sur Barsum," el duris dicar, "do me nur desfacile interpretas oli. Me vidis nur du homi lakrimifar dum mea tota vivo, ultre Deja Toris; l'unu ploris pro tristeso, l'altru pro faliigita furio. L'unesma esis mea matro, yari ante ke li mortigis el; l'altru esis Sarkoja, kande li tranis el de me hodie."

“Tua matro!” me klamis. “Ma Sola, tu ne povas konocar tua matro, kompatind infanto.”

“Me ya konocis el. Ed anke mea patro,” el pluse dicis. “Se tu prizus audar la stranja e ne-Barsumatra historio, venez canokte a la charo, Jon Karter, e me dicos a tu to quon me nultempe dicis dum mea tota vivo. E nun la signalo donesas rikomencar la marcho, tu irez.”

“Me venos canokte, Sola,” me promisis. “Dicez a Deja Toris ke me vivas e standas bone. Me ne postulos ke el aceptez me, e certigez ke tu ne savigos da el ke me vidis elua lakrimi. Se el volas parolar kun me, me nur vartas elua impero.”

Sola acensis la charo, qua shancelis a sua plaso en la rango, e me hastis a mea vartanta toato e galopis a mea plaso apud Tars Tarkas ye la dopajo di la lineo.

Ni esis tre impozant ed astonanta spektaklo dum extensar ni trans la flava peizajo: la duacent-e-kinadek ornita e bunta chari, ed avan oli l’avancanta guardaro di cirkume duacent militisti e chefi qui flanke kavalkas kinope e cent metri aparte l’una del altri, e sequata da simila nombro en sama formo, havanta duadek o plu multa kavalkanti ye amba flanki; la kinadek plusa

mastodonti, o pezoza tir-animali nomita zitidari, e la kinacent o sisacent plusa toati di la militisti qui libere kuris en la vakua quadrato formacata da la cirkondanta militisti. La brilanta metalaji e juveli di la belega ornivi di la homuli ed homini, duplikatigit en la harnes-ornivi di la zitidari e toati, mixita kun la briletanta kolori di la splendida silkaji e furaji e plumi, donis barbara majesto a la karavano qua invidiigus Est-Indiana suvereno.

L'enorme larja roto-bandaji di la chari e di la vatizita pedi dil animali produktis nula sono de la muskizita marfundo; do ni movis en tota silenco, quale grandega fantasmagorio, ecepte kande la silenco ruptesis da la guturala grondo di pikita zitidaro, o la kriachi di kombatanta toati. La verda Marsani nur kelke konversas, e kustumale per monosilabi nelauta e simila a la febla grondo di fora tondro.

Ni trairis senvoya musko-dezerto qua, inklinante su sub la preso di larja roto-bandajo o vatizita pedo, rilevis su dop ni e montris nula signo ke ni pasabis. Segun la sono o signo facata dum pasar, ni ya povus esir la fantomi di la departinta mortinti sur la mortinta maro di ta mortanta planeto. To esis l'unesma marcho di grand amaso de

homi ed animali quin me vidabis qua produktis nula polvo e livis nula traco; nam esas nula polvo sur Marso ecepte en la kultivita distrikti dum la vintrala monati, e mem lore l'absenteso di ventegi igas ol preske neremarkinda.

Tanokte ni kampis ye la bazo di la kolini a qui ni proximeskabis dum du dii e qui markizis la suda limito di ca maro. Nia animali ne drinkis dum du dii, nek havis aquo dum preske du monati, ne de pos livir Tark; tamen, quale Tars Tarkas explikis a me, li bezonas nur pok aquo e povas vivar tre longe per la musko qua kovras Barsum, e qua, il dicis a me, havas en olua mikrega stipi sat multa humideso por satisfacar la bezoni dil animali.

Pos manjar mea vesperala repasto konsistanta ek fromajatra nutrivo e la legumo-lakto, me serchis Sola, qua laboris pri la harneso di Tars Tarkas per la lumo di torcho. El adsupre regardis ye mea arivo, elua vizajo brilis pro plezuro e kordial acepto.

"Me joyas ke tu venas," el dicis; "Deja Toris dormas e me esas sola. Mea propra homi ne prizas me, Jon Karter; me esas tro dessimil. Trista fato, pro ke me mustas vivar mea vivo inter li, e me ofte deziras ke

me esus reala verda Marsanino, sen amo e sen espero; ma me konocas amo, do me esas perdit.

"Me promisis naracar mea historio, o plu juste, la historio di mea genitori. De to quon me saveskis pri tu e la kustumi di tua homi, me esas certa ke la historio ne semblos esar stranja a tu, ma inter la verda Marsani ol similesas nulo en la memoro di la maxim evoza Tarkano, nia legendi anke ne havas multa simila historii.

"Mea matro esis kelke mikra, fakte, tro mikra por permisesar la responso di matreso, nam nia chefi precipue genitas por grandeso. El anke esis min kolda e kruela kam la plu multa verda Marsanini, e pro ke el ne multe prizis lia kompaneso, el ofte sole vagis la dezertit avenui di Tark, od iris e sideskis inter la sovaja flori qui ornas la proxima kolini, e pensis pensaji e deziris deziri quin, me kredas, nur me hodie inter Tarkana mulieri komprenas, nam ka me ne esas la filio di mea matro?

"Ed ibe inter la kolini el renkontris yuna militisto, la devo di qua esis gardar la manjanta zitidari e toati e certigar ke li ne vagez ultre la kolini. Komence li parolis nur pri tala kozi quala interesas societo di Tarkani, ma gradope, sempre plu ofte

renkontrante l'una l'altra, e, lore tote evidente a li amba, ne plus hazarde, li parolis pri su ipsa, pri lia inklini, lia ambicio, e lia esperi. El fidis ad il e parolis ad il pri la grandega repugno quan el sentas pro la krueleso di lia homi, pro la ledega e senama vivi quin li mustas sempre vivar, e lore vartis l'erupto di la denunco-tempesto de ilua labii kolda e harda; ma vicee il embracis el e kisis el.

"Li sekrete celis lia amoro dum sis longa yari. El, mea matro, esis di la sequantaro di la granda Tal Hajus, ed elua amoranto esis nur militisto weranta sua propra metalaji. Se lia deturno de la tradicioni di la Tarkani deskovrabus, li amba pagabus la puniso en la grand areno avan Tal Hajus e la kunvenita turbi.

"L'ovo de qua me venis esis celita sub granda vitra vazo sur un de la maxim alta e maxim ne-acesebla partale ruinita turmi di anciena Tark. Unfoye yarale mea matro vizitis ol dum la kin longa kovo-yari. El ne audacis plu ofte venar, nam pro la forta kulpozeso di elua koncienco el timis ke omna movo remarkesas. Dum ta periodo mea patro ganis granda distingo kom militisto e prenabis la metalaji de plura chefi. Ilua amoro por mea matro nultempe

mineskis, ed ilua unik ambicio esis atingar tala nivelo por prenar la metalaji de Tal Hajus ipsa, e tale, kom rejo di la Tarkani, esar libera por asertar ke el esas la ilua, ed anke, per ilua povo, protektar la filio qua altre esus quik mortigit, se la vereso esus revelat.

"To esis baroka revo, prenar la metalaji de Tal Hajus ante kin kurta yari, ma ilua avanco esis rapida, ed il balde alte stacis en la konsilantari di Tark. Ma uldie la posibleso salvar ilua amati esis por sempre perdit, nam il komandesis forirar per long expediciono a la glaciizita sudo por militar kontre l'iba indijeni e spoliar lia furaji de li, nam tal esas la kustumo di la verda Barsumano; lu ne laboras por to quon lu povas sizar de altri per batalio.

"Il esis absenta dum quar yari, e rivenante trovis ke omno finabis tri yari plu frue; nam un yaro pos ilua departo, kurtatempe ante la riveno di expediciono qua irabis por querar la frukti di la komuna koveyo, l'ovo apertesis. Pose mea matro duris retenar me en l'anciena turmo, nokte vizitis me e prodigale donis a me sua amo quan la socio furtabus de ni. El esperis celar me, pos la riveno dil expediciono de la koveyo, inter l'altra yuni asignita a la

lojeyo di Tal Hajus, e talmaniere eskapar la fato qua ya sequus la deskovro di elua peko kontre l'anciena tradicioni di la verdi.

"El rapide docis a me la linguo e kustumi di mea homi, ed ulnokte naracis a me la historio quan me naracas a tu til ta punto, ed impresis me pri la neceseso esar tote sekreta e pri la granda prudenteso quan me mustas havar pos esor pozita adinter l'altra yuna Tarkani por ke nulu konjektez ke me esas plu avancita pri eduko kam li, nek ke me per irga signo divulgez avan altri mea afeciono por el, nek ke me revelez mea savo pri mea genitori; e lore el embracis me e susuris aden mea orelo la nomo di mea patro.

"E pose lumo forjetis l'obskureso del turmo-chambro, ed ibe stacis Sarkoja, elua flagranta, funesta regardo fixigita da furioza repugno e desestimo pri mea matro. La torento de odio ed insulto quan el varsis adsur el koldigis mea yuna kordio pro teroro. Esis evidenta ke el audabis la tota historio; el suspektabis pro la longa omnanokt absenteso di mea matro de elua lojeyo, qua explikis elua prezenteso dum ta fatala nokto.

"Un kozo el ne audabis, nek savis: la susurita nomo di mea patro. To esis

evidenta pro la repetita demandi ke mea matro revelez la nomo di elua peko-partenero, ma nul insulto o minaco tiris ta nomo ek el, e por salvar me de nenecesa tormento, el mentiis, nam el dicis a Sarkoja ke nur el ipsa savas e ke el ne dicos ol a sua filio.

“Pos finala malediko, Sarkoja forhastis a Tal Hajus por raportar la deskovro, e dum elua absenteso mea matro, kovrante me en la silkaji e furaji qui esis elua nokto-kovrili, por ke me esez apene remarkinda, decensis a la stradi e frenezioze kuris vers la limiti dil urbo, vers la distanta sudo, vers la viro, la protekto di qua el ne darfis reklamacar, ma la vizajo di qua el deziris un plusa foyo vidar ante mortar.

“Pluproximeskante a la sudal extremajo dil urbo, sono venis a ni trans la muskoza plateyo, de la direciono dil unika paseyo tra la kolini qua venas a la pordegi, la paseyo per qua karavani de o la nordo o la sudo o l’esto o la westo eniras l’urbo. La sono quan ni audis esis la kriachi di toati e la grondado di zitidari, e l’intermitanta klikto di armi qua anuncis la veno di militistaro. Elua chefa pensajo esis ke mea patro rivenas del expediciono, ma la ruzemeso di Tarkano

retenis el de kapavane ed impetuoze kurar por salutar il.

“Retretinte aden l’ombri di pordo, el vartis la veno di la kavalkantaro qua balde eniris l’avenuo, ruptis sua formaco e plenigis la strado del una muro al altra. Dum ke l’avano di la parado preterpasis ni, la plu mikra luno ocilis de dop la supere pendanta tekti e lumizis la ceno per la tota brileso di sua astonanta lumo. Mea matro retroiris plu profunde aden l’amikal ombri, e de ta celo-loko vidis ke l’expediciono ne esis to di mea patro, ma la rivenanta karavano di la yuna Tarkani. Quik elua projeto facesis, e kande charego pasis proxime a nia celo-loko, el furteme reptis adsur la dopajo, base squatis en l’ombro dil alta bordo, e presis me a sua sino per amo-frenezio.

“El savis to quon me ne savis, ke el nultempe itere pos ta nokto presos me a sua sino, ke ne esas probabla ke ni ultempe itere regardez la vizajo dil altru. En la konfuzeso di la placo el pozis me adinter l’altra pueri, la gardisti di qui nun esis libera abandonar sua responso. Ni asemblesis aden granda chambro, esis nutrita da mulieri qui ne akompanabis

l'expediciono, e dum la sequanta dio ni esis asignata a la diversa sequantari di la chefi.

"Pos ta nokto me nultempe vidis mea matro. El enkarcerigesis da Tal Hajus, ed omna esforco, inkluzante la maxim hororinda e shaminda tormenti, facesis por tranar de elua labii la nomo di mea patro; ma el duris konstanta e fidind, e tandem mortis audante la ridado di Tal Hajus ed ilua chefi dum ul terorinda tormento subisit.

"Me pose saveskis ke el dicabis ke el mortigabis me por salvar me de simila fato sub lia manui, e ke el jetabis mea kadavro a la blanka simii. Nur Sarkoja deskredis el, e til ca dio me opinionas ke el suspektas mea vera origino, ma nun ne audacas expozar me, omnakaze, pro ke el anke konjektas, me esas certa, la nomo di mea patro.

"Me esis prezenta kande, riveninte de ilua expediciono, Tal Hajus informis il pri la historio di la fato di mea matro; ma il tote ne revelis mem per la tremo di muskulo la maxim mikra emoco; ecepte ke il ne ridis dum ke Tal Hajus joyoze deskriptis elua morto-lukto. De ta instanto il esis la maxim kruela di le kruel, e me vartas la dio kande il ganos la skopo di sua ambicio, e sentos la kadavro di Tal Hajus sub sua pedo, nam me

esas tam certa ke il nur vartas l'oportunajo facar terorinda venjo, e ke ilua grand amoro esas tam forta en ilua sino kam kande ol unesme transformis il preske quaradek yari ante nun, kam me esas certa ke ni hike sidas ye la bordo di ter-evoz oceano dum ke racionoza homi dormas, Jon Karter."

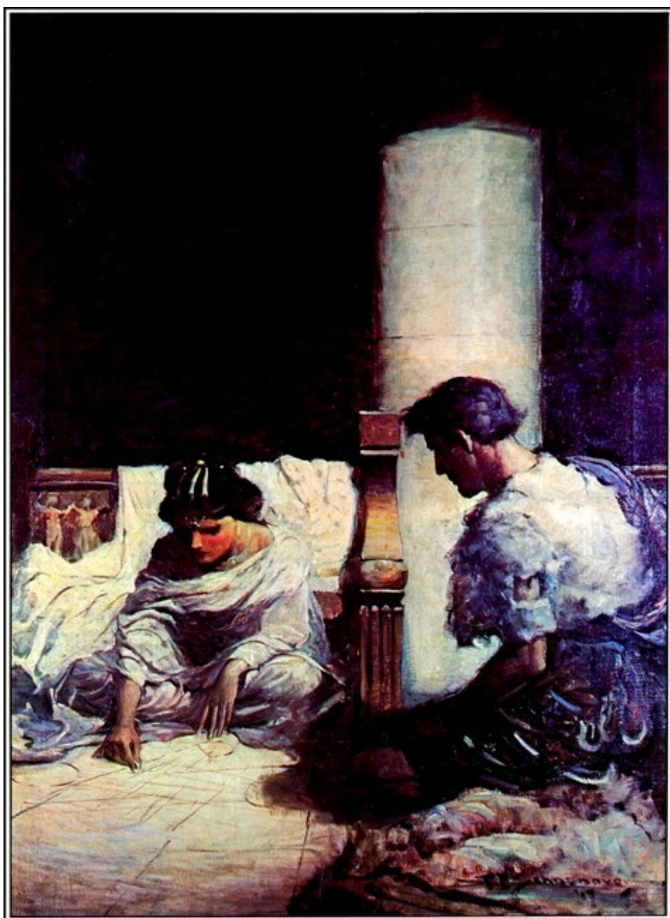
"E tua patro, Sola, kad il nun esas kun ni?" me questionis.

"Yes," el respondis, "ma il ne konocas me kom to quo me esas, nek savas qua revelis mea matro a Tal Hajus. Nur me savas la nomo di mea patro, e nur me e Tal Hajus e Sarkoja savas ke el deskovris la historio qua venigis morto e tormento a ta quan il amoris."

Ni taceme sidis dum kelka minuti, el envolvit en la tenebroza penso pri elua terorinda pasinto, e me kompatante la kreuri quin la senkordia, senraciona kustumi di la raso kondamnis a senama vivi kruela e odioza. Balde el parolis.

"Jon Karter, se reala viro ultempe marchis sur la kolda, mortinta sino di Barsum, tu esas un de ili. Me savas ke me darfas fidar a tu, e pro ke la savo uldie helpos tu od il o Deja Toris o me ipsa, me dicos a tu la nomo di mea patro, nek impozos irga restrikto o kondicioni a tua

lango. Kande la justa tempo venos, dicos lo vera, se to semblos esar maxim bona. Me fidas a tu pro ke me savas ke tu ne kondamnesas a la terorinda traito di tota e neturnebla verdicemeso, ke tu povas mentiar quale un de tua propra Virginiana jentiluli se mentio salvus altri de tristeso o sufro. La nomo di mea patro esas Tars Tarkas."

EL SKISIS SUR LA MARMORA PAVIMENTO L'UNESMA MAPO DI LA BARSUMANA TERITORIO QUAN ME VIDABIS.

(videz pagino 185)

CHAPITRO XVI.

Ni projetas eskapar

La restajo di nia voyajo a Tark esis sen aventuro. Dum duadek dii ni voyajis, transiris du mar-fundi e trapasis o cirkumpasis plura ruinit urbi, maxim ofte plu mikra kam Korad. Dufoye ni transiris la famoza Marsan aquo-voyi, o kanali, tale nomata da nia teral astronomi. Atinginte ta loki, militisto sendesis fore avane kun forta bilorneto, e se nul amaso de reda Marsana trupi videsis, ni avancis tam proxime kam posible sen esar vidita e lore kampis til nokto, kande ni lente pluproximeskis a la kultivita regiono e, trovinte un de la nombroza, larja chosei qui uniforme

transiras ta regioni, reptis sekrete e furteme til la sika landi ye l'altra latero. Kin hori bezonesis por facar un de ta transiri sen un halto, e la tota nokto por facar l'altra, por ke ni jus livis l'agri havanta alta muri kande la suno brilis adsur ni.

Transirante en l'obskureso, quale ni facis, me esis kapabla vidar nur poke, ecepte kande la plu proxima luno, per olua sovaja e sencesa kuro tra la Barsumana cielo, de tempo a tempo lumizis parteti di la peizajo e revelis murizit agri e ne-alta, long edifici qui multe similesas terala farmeyi. Esis mult arbori, metodale aranjit, ed uli esis enorme alta; esis animali en klozeyi, e li anuncis su per terorigita kriachi e snorti dum flara nia stranja, sovaja bestii e plu sovaja homi.

Nur unfoye me vidis homo, e to esis ye l'interseko di nia laterala voyo e la larja, blanka choseo qua trasekas singla kultivita distrikto longesale ye l'exakta centro. La kerlo evidente dormis apud la voyo, nam, kande me venis adapud il, il levis su per un kudo e pos un regardeto ye l'avancanta karavano, kriante saltis a sua pedi e frenezioze fugis alonge la voyo, e klimis proxima muro tam ajile kam timigita kato. La Tarkani tote ne atencis il; li ne venis pro

milito, e l'unika signo ke li vidabis il esis acelerata pazo dum ke la karavano hastis vers la bordizanta dezerto qua markizis nia eniro aden la rejio di Tal Hajus.

Me ne unfoye parolis kun Deja Toris, pro ke el sendis nulta vorto a me ke me esez bone aceptata ye elua charo, e mea fola fiereso retenis me de irar. Me vere kredas ke la maniero di viro pri mulieri esas inverse proporcionala ad ilua prodeso inter viri. Le febla e le stupida ofte havas granda kapableso charmar la bela sexuo, ma la kombatisto qua povas afrontar mil reala danjeri sen timo sidas celita en ombri quale timigita puero.

Nur triadek dii pos mea adveno sur Barsum ni eniris l'ancien urbo Tark, de la longe obliviata populo di qua ta amaso de verdi furtabis mem la nomo. La hordi de Tarkani inkluzas cirkume triamil homi, partigit aden duadek-e-kin klani. Singla klano havas sua propra jed e min-granda chefi, ma omnu regnesas da Tal Hajus, Jedak di Tark. Kin tribui precipue habitas l'urbo Tark, e l'altri dissemesas adinter l'altra abandonit urbi di anciena Marso tra la distrikto regnata da Tal Hajus.

Ni eniris la granda centrala placo frue posdimeze. Esis nul entuziasme amikala

saluti por la rivenint expediciono. Ti qui esis hazarde prezenta dicis la nomi di militisti o mulieri kun qui li direte renkontris, per la formala saluti di lia sorto, ma kande on deskovris ke li adduktas du kaptiti, plu grand intereso incitesis, e Deja Toris e me esis meze di inquestanta grupi.

Ni balde asignesis nova lojeyi, e ni spensis la restajo di la dio per adaptar ni a la nova kondicioni. Mea hemo nun esis sur avenuo qua duktas aden la placo de la sudo, la chefa voyo per qua ni marchabis de la pordegi dil urbo. Me esis ye la fora extremajo di la placo ed havis tot edifico nur por me ipsa. La sam arkitekturala grandeso, tante remarkinda traito di Korad, hike montresis ecepte, se posible, ol esis mem plu granda e richa. Mea lojeyo esabus apta por lojigar la maxim granda teral imperiestri, ma segun ta stranja kreuri nulo pri l'edifico plezis ecepte olua grandeso e l'enormeso di olua chambri; quante plu granda l'edifico, tante plu multe li deziris ol; do Tal Hajus okupis to quo evidente esabis enorma publik edifico, la maxim grand en l'urbo, ma tote ne-apta kom rezideyo; to kelke min granda donesis a Lorquas Ptomel, to mem min granda donesis a la jed plu basranga, e tale til la

lasta di la kin jed-i. La militisti di lia sequantari lojis su en l'edifici kun sua chefi; o, se li preferis, lojis su inter irga de la mili de ne-okupat edifici en lia propra quartero; singla klano asignesis a certena parto dil urbo. Selektar edifico mustis esar segun ta asigni, ecepte relate la jed-i, omnu de qui prenis edifico an la placo.

Pos tandem aranjir mea domo, o plu juste, imperir ke to aranjesez, sunkusho venas, e me ekhastis intencante trovar Sola ed elua tuteli, nam me rezolvabis parolar kun Deja Toris ed esforcar konvinkar el ke esas necesa ke ni adminime facez armistico til ke me trovos ula maniero helpar elua eskapo. Me vane serchis til la supra bordo di la granda reda suno jus desaparabis sub la horizonto e lore vidis la leda kapo di Wula regardanta de fenestro en l'unesma etajo en edifico ye l'altra latero di la sama strado ube me lojas, ma plu proxim la placo.

Sen vartar invito me hastis adsupre alonge la sinuifanta pento qua iris al unesma etajo, ed enirante chambrego ye la avana parto dil edifico, me salutesis da la frenezioza Wula, qua jetis sua granda korpo adsur me e preske jetis me adsur la pavimento; la kompatindo tante joyis vidar me ke me opinionis ke lu manjos me, lua

kapo fendita de l'una oreli til altra, montrante sua tri dentego-rangi per koboldatra rideto.

Me kalmigis lu per imperanta vorto e karezo, ed hastoze traregardis la venanta tenebro por traco di Deja Toris, e lore, ne vidante el, me klamis elua nomo. Respondanta murmuro venis de la fora angulo dil apartamento, e per du rapida pazegi me stacis apud el blotisant inter la furaji e silkaji sur anciena sidilo ek skultita ligno. Dum ke me vartis, el staceskis tote rekte e direte regardante me dicis:

"Quon volas Dotar Sojat, Tarkano, pri Deja Toris ilua kaptato?"

"Deja Toris, me ne savas quale me iracigis tu. Me tote ne deziris facar malajo od ofensar tu, quan me esperis protektar e konsolacar. Ne traktez me se ton tu volas, ma ke tu mustas helpar me efektigar tua eskapo, se eskapo posiblesas, ne esas mea demando, ma mea impero. Itere esante sekura en la korto di tua patro, tu povos agar pri me segunvole, ma de nun til ta dio me esas tua mastro, e tu mustas obediar ed helpar me."

El longe e serioze regardis me e me opinionis, ke el dolceskas pri me.

“Me intelektas tua vorti, Dotar Sojat,” el respondis, “ma me ne intelektas tu. Tu esas stranja mixuro de puero e viro, de bruto e nobelo. Me nur deziras ke me povas lektar tua kordio.”

“Regardez tua pedi, Deja Toris; ibe ol esas ed ibe ol esis de pos ta nokto en Korad, ed ibe ol sempre esos, pulsante nur por tu til ke morto por sempre silencigos ol.”

El pazetis vers me, elua belega manui extensita per stranja, tastanta gesto.

“Quon tu volas dicar, Jon Karter?” el susuris. “Quon tu dicas a me?”

“Me dicas to quon me promisabis a me ne dicar, adminime til ke tu ne plus esez kaptito di la verdi; to quon pro tua konduto pri me dum la pasinta duadek dii me supozis nultempe dicar a tu; me dicas, Deja Toris, ke me esas la tua, per korpo, per anmo, por servar tu, por kombatar por tu, e por mortar por tu. Me havas nur un demando, ke tu facez nula respondanta signo a mea vorti, od kondamnanta od aprobant, til ke tu esas sekura inter tua propra homi, ed irge qua sentimenti tu havas pri me, ke li ne esez influata o chanjata da gratitudo; to quon me facos por servar tu incitesos nur da egoista motivi,

pro ke me plu joyas servar tu kam ne servar tu.”

“Me respektos tua deziri, Jon Karter, pro ke me komprenas la motivi qui incitas oli, e me aceptas tua servo ne plu volunte kam me cedas me a tua autoritato; tua vorto esez mea lego. Dufoye me neyuste traktis tu en mea penso e me itere demandas pardono.”

Plusa personala konverso preventesis dal eniro di Sola, qua esis tre ecitita e tote ne similesis sua kustumala kalmeso e tranquileso.

“Ta hororinda Sarkoja iris a Tal Hajus,” el kriis, “e de to quon me audis en la placo, pok espero restas por vi du.”

“Quon li dicas?” questionis Deja Toris.

“Ke vi esez jetit al sovaja kaloti [hundi] en la grand areno tam balde kam la tribui asemblas su por la yarala ludi.”

“Sola,” me dicis, “tu esas Tarkano, ma tu tam multe odias ed abominas la kustumi di tua homi kam ni. Ka tu ne akompanos ni per un grand esforco eskapar? Me esas certa ke Deja Toris ofros a tu hemo e protekto inter sua homi, e tua fato inter li ne povas esar plu mala kam hike.”

“Yes,” kriis Deja Toris, “venez kun ni, Sola, tu standos plu bone inter la redi di Helium kam hike, e me darfas promisar a tu

ne mem hemo, ma la amo ed afeciono quan tua naturo deziregas e qua sempre esos refuzata a tu da tua propra raso. Venez kun ni, Sola; ni povus irar sen tu, ma tua fato esus terorinda se li supozus ke tu konivencis helpar ni. Me savas ke mem timo ne tentus tu impedar nia eskapo, ma ni deziras ke tu esez kun ni, ni volas ke tu venez a lando di sunlumo e feliceso, adinter homi qui konocas amo, simpatio, e gratitudo. Dicez ke tu venos, Sola; dicez a me ke tu venos."

"La grand aquo-voyo qua duktas ad Helium esas nur okadek kilometri sude de ni," murmuris Sola, preske a su; "rapida toato forsan atingus ol ante tri hori; pose ad Helium esas okacent kilometri, maxim ofte tra skarse habitata distrikti. Li savos, li sequos ni. Ni forsan povas celar ni kurtatempe inter la grand arbori, ma la posibleso eskapar esas ya mikra. Li sequos ni til la pordegi ipsa di Helium, e li donos morto ye omna pazo; vi ni konocas li."

"Ka ne esas altra maniero por atingar Helium?" me questionis. "Ka tu povas skisar mapo di la lando quan ni transiros, Deja Toris?"

"Yes," el replikis, e prenante granda diamanto de sua hararo, skisis sur la

marmora pavimento l'unesma mapo di la Barsumana teritorio quan me vidabis. Omnadirecione longa rekta linei transversis ol, ulfoye paralel ed ulfoye konverganta ad ula granda cirklo. La linei, el dicis, esas aquo-voyi; la cirkli esas urbi; ed el indikis un de li fore nordweste de ni kom Helium. Altra urbi esis plu proxima, ma el dicis ke el timas enirar multa de li, pro ke ne omnu esis amikala pri Helium.

Tandem, pos sorgeme studiir la mapo en la lun-lumo qua nun plenigis la chambro, me indikis aquo-voyo fore adnorde qua anke semblis irar ad Helium.

"Kad ico ne perforas la teritorio di tua avulo?" me questionis.

"Yes," el respondis, "ma ol esas triacent kilometri norde de ni; ol esas un del aquo-voyi quin ni transiris dum voyajar a Tark."

"Li nultempe suspektus ke ni irus a ta distant aquo-voyo," me replikis, "e pro to me opinionas ke ol esez la maxim bona voyo por nia eskapo."

Sola konkordis kun me, e ni decidis ke ni livez Tark dum ta sama nokto; tam rapide, fakte, kam me trovas e selizas mea toati. Sola kavalkos l'una e Deja Toris e me l'altra; singla de ni portos sat multa nutrivi e drinkaji por entratenar ni dum du dii, pro

ke l'animali ne povos esar tro rapide urjata por tante longa disto.

Me direktis ke Sola irez kun Deja Toris alonge un de la min frequentat avenui al sudala limito dil urbo, ube me rajuntos li kun la toati tam rapide kam posible; lore, livante li por ke li kolektez la bezonota nutrivi, silkaji, e furaji, me taceme reptis al dopajo dil ter-etajo ed eniris la korto, ube nia animali destranquile movis, segun kustumo, ante dormeskar.

En l'ombri dil edifici e sub la radii dil Marsana luni movis la grand amaso de toati e zitidari; la zitidari grondis basa guturala soni e la toati tempope akute kriachis, qua signifikas la preske kustumala furio-stando per qua ta kreuri vivas. Li esis lore plu kalma, pro l'absenteso di homi, ma flarante me, li divenis plu destranquila e lia hororinda bruiso augmentesis. Sole enirar toato-klozeyo dum nokto esis riskoza; unesme, pro ke lia sempre plu lauta bruiso forsan avertus la proxima militisti ke ulo nejust eventas, anke pro ke la maxim mikra kauzo, o nula kauzo, forsan incitus ula granda toatulo atakar me.

Havante nula deziro vekigar lia desagreabla humoro dum tala nokto, kande tanta multo dependas de sekreteso e

rapideso, me restis en l'ombri dil edifici, sempre pronta ye instantal averto saltar al sekureso di proxima pordo o fenestro. Talmaniere me senbruise movis al granda pordegi qui apertas al strado ye la dopo dil korto, e pluproximeskante al ekireyo, me nelaute advokis mea du animali. Quante me dankis la benigna fato qua donabis a me la previdemeso ganar la amo e fido di ta sovaja bruti, nam balde del fora latero dil korto me vidis ke du grandega formi forsas su vers me tra l'esamifanta karno-monti.

Li venis tre proxime a me, frotis lia muzeli an mea korpo e tastis por la nutriveti per qui me sempre premiizis li. Apertante la pordegi, me imperis ke la du bestiegi ekirez, e lore taceme ekirante, me klozis la pordi dop me.

Me ne ibe selizis od acensis l'animali; vicee me taceme marchis en l'ombri dil edifici vers nefrequentat avenuo qua duktas vers ta loko ube me projetabis renkontrar Deja Toris e Sola. Per la senbruiseso di nekorpala fantomi ni furteme movis alonge la vakua stradi, ma me ne libere respireskis til ke ni vidis la plana lando ultre l'urbo. Me esis certa ke Sola e Deja Toris facile neremarkite atingos nia rendevuo, ma kun mea granda toati, me ne esis certa pri me

ipsa, nam esis tre nekustumala ke militisti ekiras l'urbo dum nokto; fakte, esis nula loko adube irar sen longe kavalkar.

Me sekure atingis la projetita renkontro-loko, ma pro ke Deja Toris e Sola ne asistis, me duktis mea animali aden l'eniro-halo di un del grand edifici. Supozante ke un del altra homini dil sama lojeyo enirabis por parolar kun Sola, tale ajornante lia departo, me ne sentis senbaza timo til pos preske un horo sen lia veno, e pos ke plusa mi-horo forreptabis, me plenigesis per grava anxio. Lore la sono di proximeskanta grupo ruptis la silenco dil nokto, e me savis pro la bruiso ke to ne esis fuganti furteme reptanta vers libereso. Balde la grupo esis proxima, e del nigra ombri di mea enireyo me vidis duadek kavalkanta militisti qui, pasante, parolis non vorti qui arachis la kordio de mea sino.

"Il probable projetis renkontrar eli jus exter l'urbo, do—" Me audis nulo plusa, li forpasabis; ma to suficis. Nia projeto deskovresis, la posibleso eskapar de lore til la timinda fino esos ya mikrega. Mea nura espero esis retroirar neremarkite al lojeyo di Deja Toris e saveskar qua fato kaptabis el, ma quale facar lo kun ta grandega toati,

e l'urbo ecitata dal savo pri mea eskapo, esis vasta problemo.

Subite ideo venis aden mea mento, ed agante per mea savo pri la konstrukto dil edifici di ta anciena Marsan urbi qui havas un expozita korto meze di omna grupo de edifici, me blinde tastis tra l'obskura chambri, ed advokis la granda toati venar dop me. Li desfacile trairis ula pordi, ma pro ke omna edifici an la chef avenui dil urbo esis enorme konstruktit, li esis kapabla tordetar su sen esar fixigit; tale ni tandem atingis l'interna korto ube me trovis, quale expektit, la kustumala tapiso ek muskatra vejetaro qua provizos a li nutrivo e drinkaji til ke me povas riduktar li a lia propra klozeyo. Me fidis ke li esos tam tacema e tam kontenta hike kam altraloke, ed nur la maxim mikra posibleso existis ke li deskovresos, pro ke la verdi ne deziras enirar ta frontieral edifici, qui frequentesas dal unika kozo, me kredas, qua incitas timo en li—la granda blanka simii di Barsum.

Forpreninte la selizi, me celis oli en la dopa pordo dil edifico tra qua ni enirabis la korto, e, liberigante la bestii, me rapide iris trans la korto al dopajo dil edifici ye la fora latero, e de ibe til l'ultra avenuo. Vartante en la pordo dil edifico til ke me esis certa ke

nulu proximeskas, me transirante hastis al altra latero e tra l'unesma pordo al ultra korto; talmaniere, transirante korto pos korto, havante nur mikra risko deskovresar dum la necesa transiro dil avenui, me sekure atingis la korto dop la lojeyo di Deja Toris.

Hike, komprenende, me trovis la bestii dil militisti qui lojis en l'apuda edifici, e me renkontrus la militisti ipsa se me enirus; ma, fortunoze, me havis altra e plu sekura maniero atingar la supra etajo ube esas Deja Toris e, pos certigar tam bone kam posible l'edifico en qua el lojigesas, nam me nultempe vidabis ol de la korto, me profitis de mea relative granda forteso ed ajileso e saltis adsupre til ke me sizis la solio di fenestro dil unesma etajo, quan me supozis esar en la dopajo di elua apartamento. Me tiris me aden la chambro e furteme movis vers l'avano dil edifico, e ne til ke me atingis la pordo di elua chambro saveskis pro voci ke ol esas okupat.

Me ne kapavane enkuris, ma extere askoltis por certigar ke ta homo interne ya esas Deja Toris e ke enirar esez sekura. Esas fortunoza ke me esis tale prudenta, nam la konverso quan me audis esis en la basa guturala soni di viri, e la vorti qui tandem

atingis me furnisis apt averto. La parolanto esis chefo ed il komandis quar de ilua militisti.

"E kande il rivenas a ta chambro," il dicis, "quale il ya facos kande el ne venas ad il ye la bordo dil urbo, vi quar saltez ad il e desarmizez il. To bezonos la kombinata forteso di vi omna, se la raporti quin li portas de Korad esas justa. Kande vi ferme kordizabos il, portez il a la vultizita chambri sub la lojeyo di la jedak e sekure katenizez il ube il trovesos kande Tal Hajus deziras. Permisez ke il parolez kun nulu, nek permisez ke irgu altra enirez ca chambro ante ke il venabos. Esas nula posibleso ke la yunino rivenos, nam nun el esas sekur en la brakii di Tal Hajus, ed omna elua ancestri kompatez el, nam Tal Hajus ne kompatos; la granda Sarkoja canokte facis nobla laboro. Me iras, e se vi falios kaptar il venant, me konfidos via kadavri al kolda sino di Is."

CHAPITRO XVII.

Kustoza rikapto

La parolanto cesante, il turnis su por livar l'apartamento per la pordo ube me stacas, ma me ne plus bezonis vartar; me audabis sat multa por plenigar mea anmo per timo, e furteme irante, me ri-iris al korto per la sama voyo. Mea projeto esis instantale facit, e transirante la placo e la bordizant avenuo ye l'altra latero, me balde stacis en la korto di Tal Hajus.

La brilante lumizit apartamenti di la ter-etajo indikis adube me komence serchez, ed avancinte al fenestri, me enregardis. Me balde deskovris ke mea veno ne esos tam facila kam me esperabis, nam la dopa

chambri alonge la korto esis plena de militisti e mulieri. Lore me regardis la supra etaji e trovis ke la duesma esis evidente nelumizit, do decidis enirar l'edifico de ta loko. Nur instanto bezonesis por atingar la supra fenestri, e me balde tiris me aden la shirmant ombri di la nelumizita duesma etajo.

Fortunoze, la chambro quan me selektis esis senhoma; me senbruise reptis al ultra koridoro e trovis lumo en l'apartamenti avan me. Atinginte to quo semblis esar pordo, me trovis ke ol esas nur aperturo ad imens interna chambro super la ter-etajo, du etaji infre, til la kupolatra tekto dil edifico alte super mea kapo. La pavimento di ca granda cirklatra halo esis plena de chefi, militisti e mulieri, e ye l'una extremajo esis elevita platformo, sur qua blotisis la maxim repugnanta bestio quan me ultempe vidabis. Il havis omna kolda, harda, kruel, terorinda traiti di la verda militisti, ma olti esis emfazata e debochita dal animala pasioni a qui il cedabis su dum multa yari. Esis nula signo di digneso o di fiereso en ilua bestiala vizajo, ed ilua enorma maso extensis su sur la platformo ube il blotisis quale ula grandega diablatra

fisho, ilua sis membri emfazante la simileso per hororinda e tresayiganta maniero.

Ma la vidajo qua haltigis me pro anxio esis Deja Toris e Sola stacant avan il, ed ilua diablatra regardacho dum ke il lasis sua granda saliant okuli maligne regardar la linei di elua belega formo. El parolis, ma me ne povis audar to quon el dicas, nek komprenar la basa gruno di ilua respondo. El rekte stacis avan il, la kapo alte levit, e mem de ta disto me povis lektar la desestimo e repugno sur elua vizajo dum ke el superbe e sen timo regardis il. El ya esis la fiera filiino di mil jedak-i, en omna centimetro di elua kara, precoza korpeto; tante mikra, tante frajil apud la grandega militisti cirkum el, ma per majesto el minigis li til ne-importo; el esis la maxim povoza homo inter li, e me vere kredas ke li ton sentis.

Balde Tal Hajus gestis ke la chambro esez vakuigit, e ke la kaptiti esez sole livit avan il. Lente la chefi, la militisti e la mulieri desaparis aden l'ombri di la cirkondanta chambri, e Deja Toris e Sola sole stacis avan la jedak di la Tarkani.

Nur un chefo hezitis ante departar; me vidis ke il stacas en l'ombri di grandega kolono, ilua fingri anxioze tushis la mancho

di ilua granda espado ed ilua kruela okuli regardis Tal Hajus kun nepardonem odio. Il esis Tars Tarkas, e me povis lektar ilua penso quale apertita libro pro la necelit abomino sur ilua vizajo. Il pensis pri ta altra homino qua, quaradek yari ante lore, stacabis avan ca bestio, e se me tainstante povabus parolar un vorto aden ilua orelo, la regno di Tal Hajus esabus finigit; ma il anke tandem pazegis ek la chambro, ne savis ke il livas sua propra filiino a la mizerikordio di la kreuro quan il maxim multe abominas.

Tal Hajus staceskis, e me, mi-timante, mi-expektante ilua intenco, hastis al sinuifanta rampo qua duktas al infra etaji. Nulu esis proxima por haltigar me, e me neremarkite atingis la chef etajo dil chambro, postenizis me en l'ombro dil sama kolono quan Tars Tarkas jus livabis. Atinginte ta etajo, me audis Tal Hajus parolar.

"Princino di Helium, me povus arachar granda ransono de tua homi se me retrosendus tu nenocita a li, ma milfoye plu multe me dezirus spektar ta belega vizajo tordita pro l'agonio di tormento; ol duros longe, ton me promisas a tu; dek dii di plezuro esus tro kurta por montrar l'amo quan me havas por tua raso. La terori di tua

morto frequentos la dormo dil redi tra omna venont epoki; li tremos en l'ombri di la nokto kande lia patri naracas pri la terorinda venjo di la verdi; pri la povo e forteso ed odio e krueleso di Tal Hajus. Ma ante ta tormento tu esos por me dum un kurta horo, e ta novajo anke iros a Tardos Mors, Jedak di Helium, tua avulo, por ke il reptachez sur la sulo pro l'agonio di ilua tristeso. Morge la tormento komencos; canokte tu esas por Tal Hajus; venez!"

Il saltis del platformo e brutale sizis el ye la brakio, ma apene tushabis el ante ke me saltis adinter li. Mea kurt espado, akuta e briletant, esis en mea dextra manuo; me povabus pulsar ol aden ilua putranta kordio ante ke il komprenas ke me atakas; ma levante mea brakio por frapar, me pensis pri Tars Tarkas e, malgre mea furio, malgre mea odio, me ne darfis furtar de il ta dolc instanto por qua il vivabis ed esperabis dum longa, tedanta yari, do, vicee, me frapis per mea bona dextra pugno ilua mentono. Sen bruiso il falis al pavimento quale mortinto.

Kun la sama mortala silenco me sizis Deja Toris ye la manuo, e gestis a Sola ke el sequez. Ni senbruise kuris del chambro al supra etajo. Nevidite, ni atingis dopa fenestro e, per la rimeni e ledro di mea

harneso, me abasis unesme Sola e pose Deja Toris til la suba sulo. Lejere falinte dop li, me rapide duktis li cirkum la korto en l'ombri dil edifici, e talmaniere ni retro-iris per la sama voyo tante recente sequata de la fora limito dil urbo.

Tandem ni venis a mea toati en la korto ube me livabis li, e selizinte li, ni hastis tra l'edifico al ultra avenuo. Acensante, Sola adsur l'una bestio, e Deja Toris dop me adsur l'altra, ni adsude kavalkis del urbo Tark tra la kolino.

Vice rondirar l'urbo adnordweste vers la maxim proxima aquo-voyo, qua kurte distis de ni, ni turnis ni vers la nordesto ed iris trans la muskoza dezerto trans qua, alonge duacent danjeroza e tedanta kilometri, esis altra chefa voyo qua duktas ad Helium.

Nula vorto parolesis til ke ni livabis l'urbo distante dop ni, ma me audis la nelauta plorego di Deja Toris qua forte embracis me a pozis sua kara kapo an mea shultro.

"Se ni sucesus, mea chefo, la debo di Helium esos grandega; plu granda kam ol povus ripagar; e se ni ne sucesus," el pluse dicis, "la debo esus ne mina, quankam Helium nultempe saveskos, nam tu salvis la

lasta di nia familio de to quo esas plu mala kam morto."

Me ne respondis, ma extensis un manuo a mea flanko e presis ube oli tenis me la fingreti di ta quan me amoris; pose, kun neruptita silenco, ni hastis trans la flava, lunlumizita musko, singlu okupata da sua propra pensaji. Pri me, me povis esar nur joyoza, la varma korpo di Deja Toris presita an la mea, e malgre omna nia ne ja renkontrata danjero, mea kordio kantis tam gaye kam se ni ja eniras la pordegi di Helium.

Nia plu frua projeto esabis tante male renversita ke ni nun trovis ni sen nutrivo, sen drinkajo, e nur me esis armizit. Do ni urjis nia bestii a rapideso qua certe exhaustus li ante ke ni povus esperar vidar la fino dil unesma etapo di nia voyajo.

Ni kavalkis dum la tota nokto e dum la tota sequanta dio, kun nur kelka kurta halti. Dum la duesma nokto e ni e nia animali tote exhaustesis, do ni sternis ni adsur la musko e dormis dum kin o sis hori, ed itere rikomencis la voyajo ante jornesko. Dum la tota sequanta dio ni kavalkis, e kande, tarde posdimeze, ni vidis nula fora arbori, la signo di la grand aquo-voyi tra omna

Barsum, la terorinda vereso frapis ni — ni perdesas.

Evidente ni rondirabis, ma quadirecione on desfacile dicis, nek lo semblis posibla, havante la suno por guidar ni die e la luni e steli nokte. Omnakaze, nul aquo-voyo videsis, e la tota grupo esis preske pronta falar pro hungro, dursto, e fatigeso. Fore avan ni e kelke addextre, ni vidis la formi di basa monti. Ni decidis esforcar atingar olti, esperante ke de ula somito ni vidos la perdit aquo-voyo. Nokeskis ante ke ni atingis nia skopo, e, preske esvanante pro fatigeso e febleso, ni kushis ni e dormeskis.

Frumatine me vekigesis da ula granda korpo qua proxime presis la mea, e tresayante apertante mea okuli, vidis mea kara olda Wula, qua intime presis me; la fidema bruto sequabis ni trans ta senvoya dezerto por partoprenar nia fato, irge qua ol esez. Pozante mea brakii cirkum lua kolo, me presis mea vango a la lua, e me ne shamas pro facir lo, nek pro la lakrimi qui plenigis mea okuli dum pensar pri lua amo por me. Kurte pose, Deja Toris e Sola vekis, e decidesis ke ni quik avanirez por esforcar atingar la kolini.

Ni irabis apene 1,6 kilometri kande me remarkis ke mea toato komencas faletar e

shancelar tre kompatinde, quankam ni ne forsabis li de marchado de pos morge dimeze. Subite lu frenezioze shancelis adlatere e violentoze falegis al sulo. Deja Toris e me forjetesis e falis adsur la mola musko apene kun shoko; ma la kompatinda bestio male standis, ne mem povis staceskar, quankam sen nia pezo. Sola dicis a me ke la koldeso di la nokto, kande ol venos, kun la repozo sendubite rivivigos lu, do me decidis ne mortigar lu, quale me unesme intencis, pro ke me opinionis ke esus kruela livar lu sole ibe por mortar pro hungro e dursto. Forpreninte lua harneso, quan me jetis apud lu, ni livis la kompatindo a lua fato, ed avaniris kun un toato tam bone kam posible. Sola e me marchis, e koaktis Deja Toris kavalkar, kontre elua volo. Talmaniere ni progresis til cirkume 1,6 kilometri for la kolini quin ni volis atingar, kande Deja Toris, de la dorso dil toato, kriis ke el vidas granda grupo de kavalkanti qui venas de paseyo en la kolini distanta de plura kilometri. Sola e me regardis l'indikita direciono, ed ibe, klare videbla, esis centi de kavalkanta militisti. Li semblis irar adsudweste, voyo qua duktos li for ni.

Li sendubite esis Tarkana militisti sendita por kaptar ni, e ni sospiris pro alejo ke li voyajas kontresinse. Me rapide levis Deja Toris de la toato, e komandis ke l'animalo jacez e ni tri anke facis lo, por esar tam mikra objekti kam posibla, timante atraktar l'atenco di la militisti vers ni.

Nur instantale ni povis vidar li dum ke li iris unserie ek la paseyo, ante ke li desaparis dop amikala kolino; por ni, tre fortunoza kolino; pro ke, se li restabus videbla dum longa tempo, li apene faliabus deskovrar ni. Kande ta qua pruvis esar la lasta militisto aparis ek la paseyo, il haltis e, pavorigante ni, levis sua mikra ma povoza bilorneto a sua okuli ed omnadirecione regardis la marfundo. Evidente il esas chefo, nam en ula marcho-formaco inter la verdi, chefo esas ye la dopajo di la rango. Kande ilua bilorneto ocilis vers ni, nia kordii cesis pulsar en nia pektori, e me sentis la kolda sudoro venar ek omna poro di mea korpo.

Balde ol ocilis tote vers ni ed — haltis. La tenso di nia nervi proximeskis a la rupto-punto, e me dubitas ke irgu de ni respiris dum la kelk instanti kande il apuntis ni per sua bilorneto; lore il abasis ol, e ni vidis ke il klamas komando a la militisti qui

desaparabis dop la kolino. Il ne vartis ke li venez ad il, tamen, ma vicee turnis sua toato e furioze galopis vers ni.

Esis nur un posibleso, e ton ni mustas rapide uzar. Levante mea stranja Marsana fusilo a mea shultro, me apuntis e tushis la butono qua direktas la destensilo; akut explozo venis kande la projektilo atingis sua skopo, e l'atakanta chefo retroe falis de sua kuranta bestio.

Saltante staceskante, me urjis la toato staceskar, ed imperis ke Sola acensez kun Deja Toris e per grande esforcez atingar la kolini ante ke la verda militisti venos. Me savis ke en la ravini li forsan trovos tempala celo-loko, e quankam li ibe mortus pro hungro e dursto, to esus plu bona kam esar kaptita da la Tarkani. Koaktante ke li prenez mea du revolveri kom mikra protekto, e, kom l'ultima rekurso, kom eskapo por li ipsa de la hororinda morto qua rikapto signifikus, me levis Deja Toris en mea brakii e pozis el adsur la toato dop Sola, qua ja acensabis pro mea komando.

"Adio, mea princino," me susuris, "ni renkontrez en Helium. Me eskapis plu mala standi kam ca," e me esforcis ridetar dum mentiar.

"Quo," el kriis, "ka tu ne venas kun ni?"

“Quale, Deja Toris? Ulu mustas kurtatempe ditenar ca kerli, e me povas plu facile eskapar sole kam ni tri kune.”

El rapide saltis del toato e, pozante sua kara brakii cirkum mea kolo, turnis su a Sola e dicis, per simpla digneso: “Fugez, Sola! Deja Toris restas por mortar kun la viro quan el amoras.”

Ta vorti esas grabit en mea kordio. Ha, me joyoze cedabus mea vivo milfoye nur por itere audar oli; ma tatempe me ne povis cedar mem un sekundo al extazo di ta dolc embraco, ed unesmafoye presante mea labii a le elua, me itere levis el e jetis el ad elua plaso dop Sola, imperis per rezolvema toni ke Sola koaktante retenez el, e lore, frapante la flanko dil toato, vidis li forportit; Deja Toris luktis til la fino por liberigar su de la teno di Sola.

Turnante me, me vidis ke la verda militisti acensas la kolino e serchas lia chefo. Pos instanto li trovis il, e pose me; ma li apene remarkis me ante ke me pafeskis, sternita sur mea stomako en la musko. Me havis cent projektili en la kartochuyo di mea fusilo, e plusa cent en la zono an mea dorso, e me kontinue pafis til ke me vidis ke omna militisti qui unesme

rivenabis de dop la kolino esas o mortinta o fugant.

Tamen, l'intervalo esis kurta, nam balde la tota grupo, cirkume mil homi, rapide aparis, furioze kuris vers me. Me pafis til ke mea fusilo esis vakuigita e li preske atingis me, e lore per regardeto vidis ke Deja Toris e Sola desaparabis adinter la kolini. Me saltante staceskis, forjetis la ne-utila fusilo, e kuris kontresinse de Sola ed elua tutelo.

Se Marsano ultempe havabis salto-montro, tadie longe ante nun ol ofresis al astonata militisti, ma quankam ol tiris li de Deja Toris, ol ne distraktis li de esforcar kaptar me.

Li furioze kuris dop me til ke, tandem, mea pedo butis salianta quarco-peco, e me falegis sternit adsur la musko. Me regardis adsupre, e li esis sur me, e quankam me ektiris mea long espado por esforcar vendar mea vivo tam chere kam posible, omno balde finis. Me shancelis sub lia frapi, qui falis adsur me kom torenti; mea kapo vertijis; omno nigreskis, e me falis sub li aden senkoncieso.

CHAPITRO XVIII

Katenizita en Warhun

Plura hori pasis ante ke me rikoncieskis e me bone rimemoras la surprizo qua inundis me, komprenante ke me ne esas mortint.

Me jacis inter amaso de dormo-silkaji e furaji en l'angulo di chambreto en qua esis plura verda militisti, ed anciena e leda homino inklinis su super me.

Kande me apertis mea okuli, el turnis su ad un de la militisti e dicis,

"Il vivos, ho Jed."

"Esas bona," replikis ta qua salutesis. Il staceskis e proximeskis a mea lito, "il ofros rara sporto por la granda ludi."

Regardante, me vidis ke il ne esas Tarkano, nam ilua ornivi e metalaji ne apartenas a ta hordo. Il esis grandega homo, terorinde cikatrizit en la vizajo ed en la pektoro, havante un ruptita dentego e mankante un orelo. Ligita ye amba pektoralo esis homala kranii e dependante de olti esis multa sikigita homala manui.

Ilua aludo a la granda ludi, pri qui me audabis tante multe dum esar inter la Tarkani, konvinkis me ke me nur saltabis de purgatorio aden geheno.

Pos kelka plusa vorti kun la homino, dum qui el certigis da il ke me ne nun esas tote apta por voyajar, la jed komandis ke ni acensez la bestii e kavalkez por rajuntar la chefa parto di la trupi.

Me sekure rimenizesis adsur tam sovaja e tam nedirektebla toato kam me vidabis, ed havante un kavalkanta gardo ye singla flanko por preventar la forkuro dil bestio, ni frenezioze kavalkis por persequar la kolono. Mea vunduri nur poke dolorigis me, tante miraklatre e rapide funcionis la medikamenti ed injektaji di la homino, e tante habile el bandajizis e plastrizis la domaji.

Jus ante noktesko ni atingis la chefa parto di la trupi kelke kurtatempe pos lia

konstrukto di kampeyo por la nokto. Me quik duktesis adavan la direktanto, qua esis la jedak di la hordi di Warhun.

Simile a la jed qua duktis me, il esis terorinde cikatrizit, anke ornita per la kuraso ek homala kranii e sikigita mortinta manui qui semblis markizar omna plu povoza militisti inter la Warhunani, por montrar li astonanta feroceso, qua fore superiras mem to di la Tarkani.

La jedak, Bar Komas, qua esis kelke yuna, esis l'objekto di la feroca e jaluz odio di ilua evoza lietnanto, Dak Kova, la jed qua kaptabis me, e me ne evitis remarkar la preske intencit esforci quin Dak Kova facis por ofensar sua superioro.

Il tote omisis la formala saluti kustumala kande ni eniris la prezenteso di la jedak, e violentoze pulsante me adavan la regnanto, il klamis per lauta e minacanta voco,

“Me adportas stranja kreuro weranta la metalaji di Tarkano, quan me deziras kombatar kontre sovaja toato dum la granda ludi.”

“Il mortos quale semblas apta a Bar Komas, tua jedak, se il ya mortos,” replikis la yuna regnanto emfazoze e kun digneso.

“Se il mortos!” grunis Dak Kova. “Per la mortinta manui ye mea fauco, il ya mortos,

Bar Komas. Nula sentimentacha febleso de tu salvos il. Ho, utinam Warhun regnesez da reala jedak vice da feblulo havanta aquatra kordio, de qua mem anciena Dak Kova povus arachar la metalaji per sua nuda manui!”

Bar Komas regardis la defianta e ne-obediema chefo dum instanto, ilua mieno expresante superba, sentima desestimo ed odio, e lore, sen ektirar armo e sen parolar un vorto, il lansis su ye la fauco di la difamanto.

Me ne antee vidabis du granda verda Marsani kombatar per l’armi di naturo, e la demonstro di animalatra feroceso qua sequis esis tam timinda kam la maxim desordinit imagino povus piktar. Li atakis l’okuli e l’oreli per lia manui, e per lia briletanta dentegi li iterante incizegis e perforis til ke li amba esis sekvundita de la kapo til la pedi.

Bar Komas vinkis en ta kombato pro ke il esis plu forta, plu rapida e plu inteligenta. Balde semblis ke la kombato finis ecepte l’ultima morto-steko, kande Bar Komas faletis dum eskapar sizo. To esis l’oportunajo bezonata da Dak Kova, e lansante su ye la korpo di sua enemiko, il perforis per sua unika dentego l’inguino di

Bar Komas e per finala forteg esforco larje tranchis la yuna jedak alonge la tota korpo, la granda dentego tandem fixigante su en l'osti di la mandibulo di Bar Komas. Vinkanto e vinkito rulis laxe a senanme sur la musko, grand amaso di arachita e sangifanta karno.

Bar Komas esis absolute mortint, e nur la maxim Herkulatra laboro di la homini di Dak Kova salvis il de ilua meritita fato. Pos tri dii il marchis sen helpo a la kadavro di Bar Komas qua, segun kustumo, ne movesis de la loko ube ol falabis, e pozante sua pedo adsur la kolo dil olima regnanto, il asumis la titulo di Jedak di Warhun.

La manui e kapo di la mortinta jedak forprenesis por esar adjuntit al ornivi di la vinkanto, e pose ilua homini kremacis la restaji kun sovaja e terorinda ridado.

La domaji di Dak Kova tante longe ajornabis marcho ke li decidis abandonar l'expediciono, qua esis atako kontre mikra Tarkano-hordo kom revancho pro la destrukto di la koveyo, til pos la granda ludi, e la tota grupo de militisti, la nombro esante dekamil, retroturnis su vers Warhun.

Mea introdukto ad ita kruela e sang-avida homi esis nur indikatoro di la ceni quin me atestis preske diale dum esar inter

li. Li esas min granda hordo kam la Tarkani ma multe plu feroca. Nula dio pasis sen ula membri di la diversa Warhuna hordi kombatis til morto. Me vidas tam multa kam ok mortala dueli dum un dio.

Ni atingis l'urbo Warhun pos marchar dum tri dii e me quik jetesis aden subtera karcero e forte katenizita a la pavimento e muri. Nutrivi adportesis intervale, ma pro la tot obskureso di la loko, me ne savas ka me ibe jacis dum dii, o dum semani, o dum monati. To esis la maxim hororind experienco di mea tota vivo, e me de pos ta tempo astonesas ke mea mento ne cedis su a la terori di ta inkatra nigreso. La loko esis plena de reptanta kozi; kolda, sinuifanta korpi pasis sur me kande me kushis me, ed en l'obskureso me tempope vidis flagranta, fairatra okuli qui fixe ed intence regardis me. Nula sono venis a me de la supra mondo e mea karcer-gardisto ofris nula vorto adportante mea nutrivo, quankam me komence multe questionis il.

Tandem, omna mea odio e dement abomino por ta hororinda kreuri qui pozabis me en ta hororinda loko esis fixigita da mea shancelanta raciono a ta unika delegato qua reprezentis a me la tota Warhunaro.

Me remarkabis ke il sempre avancas kun sua febla torcho adube il povas pozar la nutrivo sat proxim a me, e kande il blotisas por pozar ol adsur la pavimento ilua kapo esas tam alta kam mea pektoro. Do, per la ruzemeso di dementulo, me retropazis aden la fora angulo di mea celulo kande me audis il venar, e prenante en mea manuo la laxa parto di la granda kateno liganta me, me vartis ilua veno blotisante quale ula rapto-bestio. Kande il inklinis su por pozar mea nutrivo adsur la sulo, me ocilis la kateno super mea kapo e per mea tota forteso frapis ilua kranio. Sen bruiso il falis al pavimento, tote mortint.

Ridante e babilante quale l'idioto quan me balde divenus, me saltis adsur ilua sternita korpo, mea fingri tastis por ilua mortinta fauco. Balde li tushis kateneto, ye la termino di qua pendis plura klefi. La sento di ta klefi rivenigis mea raciono tam subite kam penso. Me ne plus esis klukant idioto, ma racionoza, racionanta viro havanta la moyeno eskapar en mea manui.

Dum tastar por forigar la kateno de la kolo di mea viktimo, me adsupre regardis aden l'obskureso e vidis ke sis pari de brilant okuli fixe regardas me. Li lente pluproximeskis e me lente retroreptis de la

hororo en oli. En mea angulo me blotisis, la palmi avane pozit, e la terorind okuli furteme avancis til ke li atingis la mortinta kadavro ye mea pedi. Lore, lente, li retroiris, ma nun kun stranja, glitanta sono, e li tandem desaparis aden ula nigra e distant internajo di mea subtera karcero.

CHAPITRO XIX

Kombato en la areno

Me lente rekuperis mea kalmeso e tandem esforcis prenar la klefi de la kadavro di mea olima karcer-gardisto. Ma extensante mea manui aden l'obskureso por trovar ol, me hororante deskovris ke ol esas absenta. Lore la vereso flagris en mea mento; la posedanti di ta brilant okuli fortranabis mea premio por esar manjita en lia vicina refujeyo; quale oli vartabis dum dii, dum semani, dum monati, tra omna ta terorinda eterneso di mea enkarcero por tranar mea propra kadavro ad olia festino.

Dum du dii nula nutrivo adportesis a me, ma lore nova mesajero aparis e mea

enkarcero duris quale antee, tamen, me ne permisis mea raciono itere esar submersita da la hororo di mea situeso.

Kurtatempe pos ca evento, altra kaptito esis enduktita e katenizita proxim me. Per la febla torcho-lumo me vidis ke il esas reda Marsano e me esis apene kapabla vartar la departo di ilua gardisti ante parolar ad il. Dum ke lia irante pedpazi diminutis en la disto, me nelaute dicis la Marsana saluto-vorto, *kaor*.

"Qua tu esas qua parolas ek l'obskureso?" il respondis.

"Jon Karter, amiko di la redi di Helium."

"Me esas di Helium," il dicis, "ma me ne rimemoras tua nomo."

Lore me naracis ad il la historio quale me hike skribis ol, ma omisis nur irga refero a mea amoro por Deja Toris. Il esis tre ecitata da la novajo pri la princino di Helium e semblis tre certa ke el e Sola povus facile atingir sekura loko de ta loko ube eli livabis me. Il dicis ke il bone konocas ta loko pro ke la defileo tra qua venabis la Warhuna militisti qui deskovrabis ni esis l'unika paseyo uzata da li dum marchar adsude.

"Deja Toris e Sola eniris la kolini ne plu kam ok kilometri de grand aquo-voyo e

nun esas probable tre sekura," il certigis da me.

Mea kunkarcerano esis Kantos Kan, padwar [lietnanto] en la navaro di Helium. Il esabis membro di ta malchancoz expediciono qua falabis aden la manui di la Tarkani ye la kapto di Deja Toris, ed il kurte relatis l'eventi qui sequis la desvinko di l milito-navegi.

Male vundita e nur partale vir-equipat, li klaudikante e lente iris vers Helium, ma dum pasar proxime al urbo Zodango, la kapitalo di la heredal enemiki di Helium inter la redi di Barsum, li atakesis da grand amaso de milit-navegi ed omna navo ecepte to a qua apartenis Kantos Kan esis o destruktita o kaptit. Ilua navo persequesis dum dii da tri Zodangana milit-navegi, ma tandem eskapis dum l'obskureso di senluna nokto.

Triadek dii pos la kapto di Deja Toris, o cirkume la tempo kande ni venis a Tark, ilua navo atingabis Helium, havante cirkume dek travivanti ek la sepacent oficiri e viri dil originala kruo. Nemediate, sep granda navari, singla de li havanta cent forta milit-navi, sendesis por serchar Deja Toris, e de ta navi duamil min granda navi kontinue e vane serchis la perdita princino.

Du hordi de verda Marsani esis efacita de Barsum da la venjema navari, ma nula traco di Deja Toris trovesis. Li serchabis inter la nordala hordi, e nur dum la recenta dii li extensabis la sercho adsude.

Kantos Kan asignesis ad un de la mikra flug-mashini por un homo e desfortunoze deskovresis da la Warhunani dum explorar lia urbo. La braveso ed audaco di ta viro ganis mea maxim granda respekto ed estimo. Sole il enirabis l'edifici cirkum la placo. Dum du dii e nokti il explorabis lia lojeyi e lia subtera karceri por serchar sua amata princino, ma falis aden la manui di grupo de Warhunani dum livar, pos certigante da su ke Deja Toris ne esas kaptito ibe.

Dum la tempo di nia enkarcero, Kantos Kan e me bone konoceskis l'una l'altra, e facis varme personal amikeso. Nur kelka dii pasis, tamen, ante ke ni esis tranit ek nia subtera karcero por la granda ludi. Frumatine ni duktesis ad enorm amfiteatro qua, vice esir konstruktata sur la tero, esis exkavita sub la surfaco. Ol esis partale plena de eskombro, por ke me ne facile dicas quante grand ol esabis. En olua nuna stando ol kontenis omna duadekamil Warhunani dil asemblita hordi.

La areno esis imensa ma tre desplana e desordinit. La Warhunani amasigabis cirkum ol stonegi de ula ruinit edifici dil anciena urbo por preventar ke animali e kaptiti eskapez aden la spektantaro, e ye singla extremajo kaji konstruktesis por kontenar li til lia foyi renkontrar ula hororinda morto en la areno.

Kantos Kan e me kune inkluzesis en un de la kaji. En l'altra kaji esis sovaja kaloti, toati, furioza zitidari, verda militisti, e mulieri de altra hordi, e multa stranja e feroca sovaja bestii di Barsum quin me nultempe vidabis. La bruisego di lia grondado, bramado, e kriachado surdigis on e la timind aspekto di irga de li suficus donar la maxim grava presenti a la maxim forta kordio.

Kantos Kan explikis a me ke ye dio-fino un de ta kaptiti ganos libereso e l'altri jacos mortinte tra la areno. La vinkanti di la diversa konkursi dum la dio esos sendita l'una kontre l'altra til ke nur du restas vivant; la vinkanto dil ultima kombato liberigesos, sive animalo sive homo. Sequante matine la kaji plenigesos per nova grupo de viktimi, e tale tra la dek dii di la ludi.

Kurtatempe pos ke ni enkajigesis, l'amfiteatro pleneskis e pos un horo omna disponebla parto di la sido-spaco okupesis. Dak Kova, kun ilua jed-i e chefi, sidis en la mezo di un latero dil areno sur granda levita platformo.

Ye signalo de Dak Kova, la pordi di du kaji apertesis e dek-e-duk verda Marsanini esis ekpulsita til la mezo dil areno. Singlu donesis poniardo e lore, ye la fora extremajo, grupo de dek-e-du kaloti, o sovaja hundi, esis sendita kontre eli.

Kande la bestii, grondante e spumifante, hastis a la preske sendefensa mulieri, me turnis mea kapo por ne vidar la hororinda vidajo. La klami e ridi di la verda turbo pruvis l'ecelanta qualeso di ta sporto, e retroe turnante me vers la areno, kande Kantos Kan dicis ke la kombato finesis, me vidis tri vinkinta kaloti qui grondis e grunachis super la kadavri di sua viktimi. La mulieri bonege kombatabis.

Pose furioza zitidaro liberigesis adinter la restanta hundi, e talmaniere la ludi procedis dum ta longa, varmega, hororinda dio.

Dum ta dio me unesme sendesis kontre viri e pose kontre bestii, ma pro ke me armizesis per long espado e sempre ecelis l'adverso pri ajileso ed anke maxim ofte pri

forteso, to esis por me nur la ludo di pueri. Iterante me ganis la aplaudo di la sang-avida turbo, e venante a la fino di la dio, krii demandis ke me esez duktit ek la areno e membrigesez a la hordi di Warhun.

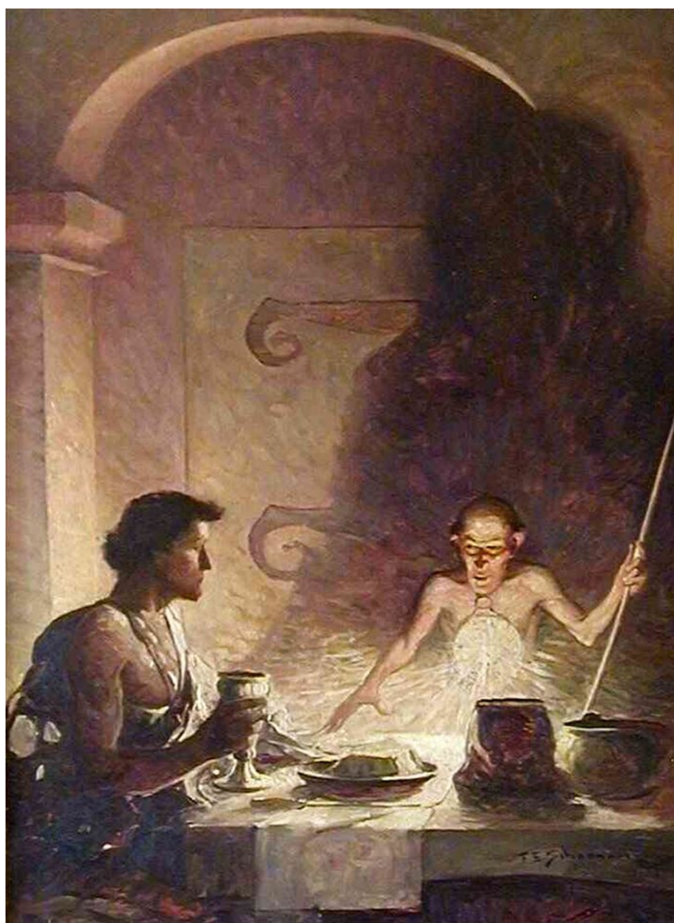
Tandem restis nur tri de ni, granda verda militisto de ula fora nordala hordo, Kantos Kan, e me ipsa. L'altra du esis sendita por kombatar, e me kombatos la vinkanto por la libereso donit al ultima vinkanto.

Kantos Kan plurfoye kombatis dum ta dio e, quale me, sempre vinkis, ma ulfoye nur apene, precipue kontre la verda militisti. Me nur poke esperis ke il vinkos sua gigant adversulo, qua falchabis omni dum ta dio. La kerlo havis alteso de preske kin metri, e Kantos Kan havis alteso min kam du metri. Dum ke li avancis por renkontrar l'una l'altra, me unesmafoye vidis habila stroko di Marsan espadago qua pozis omna espero por vinko e vivo di Kantos Kan sur un ludkubo-jeto, nam, il venante a cirkume sis metri de la kerlego, il jetis sua espado-brakio fore dop su super la shultro e per forteg ociligo lansis sua armo pint-avane vers la verda militisto. Ol flugis tam certe kam flecho e, perforante la kordio di la kompatinda diablo, sendis il mortinta a la sulo.

Kantos Kan e me nun mustas kombatar l'una l'altra, ma venante por renkontrar, me susuris ad il ke il durigez la kombato preske til noktesko, pro espero ke ni povas trovar ula moyeno eskapar. La turbo evidente konjektis ke ni ne volis kombatar l'una l'altra, do li ululis pro furio dum ke nek me nek il ofris mortal espado-stroko. Jus kande me vidis la subita noktesko, me susuris a Kantos Kan ke il pulsez sua espado adinter mea sinistra brakio e mea korpo. Il facis lo, e me retroe shancelis, forte tenante l'espado per mea brakio, e talmaniere falis al sulo, l'armo semblante saliante ek mea pektoro. Kantos Kan komprenis mea trompo e, rapide pazante a mea flanko, il pozis sua pedo adsur mea kolo, ektiris sua espado de mea korpo, e donis l'ultima morto-stroko tra la kolo, qua on supozas tranchar la jugulara veino, ma takaze la kolda lamo nenoce glitis aden la sablo dil areno. En l'obskureso qua nun falabis, nulu povis distingar kad il advere mortigis me. Me susuris ke il irez e reklamacez ilua libereso e pose vartez me en la kolini este del urbo; do il livis me.

Kande l'amfiteatro vakuesis, me furteme reptis al suprajo e, pro ke la grand exkavo situesis for la placo en nehabitata parto di

la granda mortint urbo, me facile atingis l'ultra kolini.

L'OLDULO SIDESKIS E PAROLIS KUN ME DUM HORI.

(videz pagino 229)

CHAPITRO XX

En l’atmosfer fabrikerio

Dum du dii me ibe vartis Kantos Kan, ma pro ke il ne venis, me pede iris adnordweste vers ta loko ube, il dicabis, esas l’aquo-voyo maxim proxima. Mea nura nutrivo konsistis ek vejetarala lakto de la planti qui tante jeneroze donis ta precoza fluido.

Dum du longa semani me vagis, mispazis tra la nokti guidata nur da la steli, e die celis me dop ula salianta roko od inter l’intermitanta kolini transpasat. Plurfoye me atakesis da sovaja bestii; stranja, barbara monstri qui saltis adsur me en l’obskureso, por ke me sempre mustis tenar mea long espado en la manuo por esar

pronta por li. Kustumale mea stranja, nove ganita telepatiala povo avertis me ante sata tempo, ma unfoye me esis faligit, la vicioza dentegi an mea jugulara veino ed haroza vizajo proxim la mea, ante ke me savis, ke me minacesas.

Quala kozo esis sur me, me ne savas, ma me sentis ke ol esas granda e pezoz ed havas multa gambi. Mea manui esis an olua fauco ante ke la dentegi esis kapabla mordar me, e me lente koaktis retroirar de me la haroza vizajo e mordilatre presis mea fingri an olua trakeo.

Senbruise ni ibe jacis, la bestio esforcante por atingar me per ta terorinda dentegi, e me penis por tenar ol for mea fauco. Lente mea brakii cedis su dum la ne-egala lukto, e milimetrope la brulant okuli e brilanta dentegi di mea adverso reptis vers me, til ke, kande la haroza vizajo itere tushis la mea, me agnoskis ke omno finesas. Lore vivant amaso de destrukto saltis ek la cirkondant obskureso adsur la kreuro qua tenis me an la sulo. La du bestii grondante rulis sur la musko, laceris ed arachis l'una l'altra per timinda maniero, ma to balde finis e mea salvanto staceskis, la kapo abasit, adsuper la fauco di la mortinta kozo qua volabis mortigar me.

La plu proxima luno, subite hastante adsuper la horizonto e lumizante la Barsumana ceno, revelis ke mea salvanto esas Wula, ma de ube lu venabis, o quale lu trovabis me, me tote ne savis. Ne bezonesas dicar, ke me joyis pro lua kompaneso, ma mea plezuro vidar lu minigesis da anxio pri lua motivo abandonar Deja Toris. Me certesis ke nur elua morto explikus lua absenteso de el, lu esis tante fidinda pri mea imperi.

Per la lumo di la nun brilanta luni, me vidis ke lu esas nur ombro dil olima Wula, ed erste lu turnis de mea karezo ed avide manjeskis la kadavro ye mea pedi, me komprenis ke la kompatindo esis plu kam mi-mortinta pro hungrego. Me ipsa standis ne plu bone, ma me ne povis koaktar me manjar la kruda karno e me havis nula moyeno fairifar. Wula fininte sua repasto, me rikomencis mea fatiganta e semblante senfina vagado por serchar l'eludema aquo-voyo.

Ye jornesko di la dek-e-kinesma dio di mea sercho, me multe joyis vidar l'alt arbori qui markizis l'objekto di mea sercho. Ye dimezo, cirkume, me fatigite tranis me a la pordi di enorm edifico qua kovris forsan sis kilometri quadrata ed alta de sisadek

metri. Ol montris nul aperturo en la forta muri ecepte la pordeto avan qua me exhaustite falis, nek ibe esis irga vivo-signo.

Me trovis nula pord-klosheto od altra moyeno anuncar mea prezenteso a la habitanti di ca edifico, ecepte ke mikra ronda truo en la muro proxim la pordo esis por ta skopo. Ol havis la grandeso di krayono, e pensante ke ol forsan esas parolo-tubo, me pozis mea boko an ol ed esis pronta parolar kande voco venis ek ol e questionis qua me esas, de ube me venas, e la motivo por mea arivo.

Me explikis ke me espakabis de la Warhunani e mortas pro hungrego ed exhausto.

"Tu weras la metalaji di verda militisto e sequesas da kaloto, ma tu havas la figuro di redulo. Kolore tu esas nek verda nek reda. Per la nomo di la nonesma dio, quala sorto de kreuro tu esas?"

"Me esas amiko di la redi di Barsum e me hungregas. Per humaneso, apertez a ni," me replikis.

Balde la pordo retroiris per dek-e-ok metri, haltis e lejere glitis adsinistre por expozar kurta e streta koridoro ek betono, ye la fora extremajo di qua esis altra pordo, omnamaniere simila a to quon me jus

trapasabis. Nulu videsis, ma quik pos ke ni pasis l'unesma pordo, ol lejere glitis aden sua loko dop ni e rapide retroiris a sua originala poziciono en la avana muro dil edifico. Kande la pordo glitis adlatere, me remarkis olua granda dikeso de sis metri, e kande ol atingis sua plaso pos klozesar dop ni, granda cilindri ek stalo venis ek la plafono dop ol e fitis sua infra extremaji aden aperturi en la pavimento.

Duesma e triesma pordi retroiris avan me e glitis adlatere quale l'unesma ante ke me atingis grand interna chambro, ube me trovis nutrivo e drinkajo pozita sur granda petra tablo. Voco direktis ke me satisfacez mea hungro e nutrez la kaloto, e dum ton facar mea nevidebla hosto severe e komplete inquestis.

"Tua aserti esas tre remarkinda," dicis la voco pos konkluzar l'inquesto, "ma tu evidente vere parolas, ed esas egale evidenta ke tu ne esas di Barsum. Me ton intelektas pro la strukturo di tua cerebro e la stranja lokizo di tua interna orgeni e la formo e grandeso di tua kordio."

"Ka tu povas vidar tra me?" me klamis.

"Yes, me povas vidar omno ecepte tua pensaji, e se tu esus Barsumano, me povus oltin lektar."

Lore pordo apertesis ye la fora latero di la chambro e stranja, velkita vireto quale mumio venis vers me. Il weris nur un vesto od ornivo, mikra kolumo ek oro de qua pendis sur ilua pektoro ornivego tam granda kam dineo-plado inkastrata per enorma diamanti, ecepte la centro, qua okupesas da stranja gemo havanta diametro de duadek-e-kin milimetri, qua cintilifis pro non diversa e distingita radii; la sep kolori di nia terala spektro e du belega radii qui, segun me, esis nova e sennoma. Me ne esas kapabla deskriptar oli, quale on ne esas kapabla deskriptar redo a blindo. Me nur savas ke oli esis extreme belega.

L'oldulo sideskis e parolis kun me dum hori, e la maxim stranja parto di nia konverso esis ke me povis lektar omna ilua pensaji dum ke il ne povis deskovrar to quo esis en mea mento sen ke me parolis.

Me ne informis il pri mea kapableso sentar ilua mentala funciono, do me saveskis multo quo plu tarde pruvis esar extreme valoroza a me e qua me nultempe saveskabus se il suspektabus mea stranja povo, nam la Marsani havas tante perfekta dominaco di la mentala mashinaro ke li esas kapabla tote precize direktar sua pensaji.

L'edifico en qua me trovis me kontenis la mashinaro qua produktas l'artifical atmosfero qua posibligas vivo sur Marso. La sekretajo di la tota procedo dependas del uzo di ta nonesma radio, un de la belega cintili quin me remarkabis emanar de la granda gemo en l'ornivo di mea hosto.

Ta radio separesas del altra radii di la suno per subtile adjustigit instrumenti pozita sur la tekto dil enorma edifico, la tri quarimi di qua uzesas kom rezervuyi en qui konzervesas la nonesma radio. Ca produkturo esas pose elektrale modifikat, o plu juste, ula proporcioni di rafinit elektrala vibri asimilesas aden ol, e la rezulturo lore pumpesas a la kin chef aer-centri di la planeto ube, liberigit, kontakto kun l'etero di spaco transformas ol aden atmosfero.

Sempre esas sat multa konzervita nonesma radio en la grand edifico por mantenar la nuntempa Marsan atmosfero dum mil yari, e l'unika timo, quale mea nov amiko dicis, esas ke ul acidento eventus en la pump-aparato.

Il duktis me aden interna chambro ube me vidis rango de duadek radium-pumpili, singla de oli kapabla provizar la tota Marso per l'atmosfer-kombinuro. Dum okacent yari, il dicis a me, il gardabis ta pumpili qui

uzesas alternante, singla de oli dum un dio, o dum kelke plu kam duadek-e-quar ed un duimo terala hori. Il havas un helpanto qua partigas la faciono kun il. Dum la duimo di Marsana yaro, cirkume triacent-e-quaradek-e-quar de nia dii, singla homo sole habitas ca enorm, izolata fabrikerio.

Dum la maxim frua puereso, omna reda Marsano docesas pri la principi di fabriko dil atmosfero, ma nur du samtempe havas la sekretajo pri enirar la grand edifico, qua, konstruktita quale ol esas kun muri dika de quaradek-e-kin metri, esas tote ne-asaltebla, mem la tekto gardita de asalto da aer-navi per vitra kovrilo dika de du metri.

L'unika timo quin li havas esas atako da la verda Marsani o da ula dementa redulo, nam omna Barsumani komprenas ke l'existo ipsa di omna vivo-formo sur Marso dependas de la ne-interruptita funciono di ta fabrikerio.

Me deskovris un stranja fakto dum spektar ilua pensaji: l'extera pordi manipulesas telapatiale. La seruri esas tante precize adjustigita ke la pordi movigesas dal ago di ula kombinuro di penso-radii. Por probar mea nove trovita ludilo, me pensis surprizar il tale quale il revelez ta kombinuro, do me sensucie questionis,

quale il sucesabis apertar la masiva pordi por me del interna chambri dil edifico. Tam rapide kam flagro non Marsana soni saltis aden ilua mento, ma tam rapide desaparis kande il respondis, ke to esas sekretajo quan il ne darfas divulgar.

De lore ilua konduto a me chanjis, quale se il timis ke il surprizesis revelar la granda sekretajo, e me vidis suspekto e timo en ilua aspekto e penso, quankam ilua vorti restis bela.

Ante ke me retretris por la nokto, il promisis donar a me letro a proxima agrokultiv-oficiro qua helpos me irar a Zodango, qua, il dicis, esas la maxim proxima Marsana urbo.

"Ma ne savigez da li ke tu iras ad Helium, pro ke li militas kontre ta lando. Mea helpanto e me esas di nula lando, ni apartenas ad omna Barsum e ca talismano quan ni weras protektas ni en omna landi, mem inter la verdi — quankam ni ne fidas ni a li se posible," il pluse dicis.

"Do bona nokto, mea amiko," il dicis, "juez longa e repozoza dormo — yes, longa dormo."

E quankam il agreable ridetis, me vidis en ilua penso la deziro ke il nultempe admisabis me, e pose imajo ke il stacas

super me dum la nokto, la rapida pulso di longa poniardo e la mi-formacita vorti, "Me regretas, ma ico esas por la maxim granda boneso di Barsum."

Klozante la pordo di mea chambro dop il, ilua penso esis tam rapide klozita a me kam ilua prezenteso, qua semblis stranja a me, pro mea mikra savo pri penso-transfero.

Quo esis facenda? Quale eskapar tra ta fortega muri? Me facile povus mortigar il, nun avertit, ma se il esus mortint, me ne povus eskapar, e kun la halto di la mashinaro di la granda fabrikerio, me mortus kun omna altra habitanti di la planeto — omnu, mem Deja Toris, se el ne ja mortabis. Por l'altri me tote ne suciis, ma la penso pri Deja Toris pulsis ek mea mento omna deziro mortigar mea eroroza hosto.

Me cirkonspekte apertis la pordo di mea apartament e, sequata da Wula, iris al interna pordego. Baroka skemo venabis aden mea mento; me esforcos forsar la granda seruri per la non penso-radii quin me lektabis en la mento di mea hosto.

Furteme reptante tra koridoro pos koridoro e decensante sinuifanta penti qui tordis su adhike ed adibe, me tandem atingis la granda halo en qua me tamatine finigabis mea longa fasto. Me nulloke

vidabis mea hosto, nek savis ube il esas dum la nokto.

Me jus audacoze pazeskis aden la chambro kande bruiseto dop me avertis ke me retoirez aden l'ombri di konkavajo en la koridoro. Tranante Wula kun me, me base blotisis en l'obskureso.

Balde l'oldulo proxime preterpasis me, e dum ke il eniris la feble lumizita chambro quan me preske trairis, me vidis ke il tenas longa e dina poniardo en la manuo e ke il akutigas ol per stono. En ilua mento esis la decido inspektar la radium-pumpili, qua ago bezonos triadek minuti, cirkume, e pose rivenar a mea lito-chambro e mortigar me.

Il trairis la halego e desaparis alonge la pento qua duktas a la pumpilo-chambro, e me furteme ekiris mea celo-loko e transiris a la granda pordo, la maxim interna de la tri pordi qui stacas inter me e libereso.

Koncentrante mea mento vers la masiva seruro, me jetis la non penso-radii kontre ol. Senrespire expektante me vartis, til ke tandem la pordego nelaute movis vers me e senbruise glitis adlatere. Lore la duesma e la triesma restanta pordi apertis su ye mea impero, e Wula e me ekpazis aden l'obskureso, libera, ma en ne plu bona

stando kam olim, ecepte ke ni havis plena stomaki.

Forhastante del ombri di la timind edifico, me iris al unesma kruco-voyo; me intencis irar a la centrala choseo tam rapide kam posible. Me atingis ol ye jornesko ed, enirante l'unesma klozeyo renkontrat, me serchis ula pruvi di habito.

Ol esis basa, longa edifici ek betono klozita per pezoza e nepasebla pordi, e nula quanto de frapado e klamado instigis respondo. Fatigit ed exhaustita pro nedormo, me jetis me adsur la sulo ed imperis ke Wula gardez.

Ultempe plu tarde me vekigesis da lua timinda grunacho ed apertis mea okuli por vidar tri reda Marsani qui stacas ye kurta disto de ni ed apuntis me per lia fusili.

"Me esas senarma e nul enemiko," me hastis explikar. "Me esis kaptito inter la verdi e me iras a Zodango. Me nur demandas nutrivi e repozo por me e por mea kaloto e la just instrukti por atingar mea voyajo-fino."

Li abasis sua fusili ed agreable avancis vers me, pozis lia dextra manui adsur mea sinistra shultro, segun lia salut-maniero, e multe questionis pri me e mea vagado. Pose

li duktis me a la domo di un de li, qua esis nur kelke fora.

L'edifici quin me frapabis frumatine okupesis nur da provizuri e farm-produkturi, la domo ipsa situesis en bosko de enorm arbori, e, quale omna domo di la reda Marsani, elevesis nokte til dek-e-du o dek-e-kin metri super la tero per granda ronda metala fusto qua glitas adsupre od adinfre en tubo en la sulo, ed ol manipulesas per mikrega radium-motoro en l'enireyo dil edifico. Vice traktar barili e seruri en lia lojeyi, la reda Marsani nokte nur levas oli de danjero. Li anke havas privata moyeni abasar od elevar oli de la tero se li deziras forirar e livar oli.

Ta fratuli, kun lia spozini e filii, lojis su en tri simila domi en ca farmeyo. Li ipsa ne laboris, li esis guvernerial oficiri qui direktas. La laboro facesis da kondamniti, milito-kaptiti, tarda debanti, e rezolvema celibuli tro povra pagar la granda celib-imposto impozata da omna guvernerii di la reda Marsani.

Li esis l'enkorpigo di kordialeso e gastigemeso e me pasis plura dii kun li, repozis e rekuperis de mea longa ed ardua experienci.

Audinte mea historio — me omisis omna refero a Deja Toris e l'oldulo dil atmosfer-fabrikerio — li konsilis ke me kolorizez mea korpo por plu bone similesar lia propra raso e pose serchar employo en Zodango, od en l'armeo od ed la navaro.

"Esas mikra posibleso ke tua historio kredesos til pos ke tu pruvabos tua fidindeso e ganabos amiki inter la plu alta nobeli di la korto. Tu maxim facile facos lo per militala servo, pro ke ni esas militala homi sur Barsum," un de li explikis, "ed ofras nia maxim bona favori a la militisto."

Kande me esis pronta departar, li furnisis me per mikra domtita toatulo, tala quala uzesas da omna reda Marsani por kavalkar. L'animalo havas la grandeso di kavalo ed esas tre dolca, ma exakte sama pri koloro e formo ad olua grandega e feroca sovaja kuzo.

La fratuli provizis me per redatra oleo per qua me indutis mea tota korpo ed un de li tondis mea hararo, qua tre longe kreskabis, segun la tatempa modo, dope quadratra e kovranta la fronto, por ke me similesez reala reda Marsano irgaloke sur Barsum. Mea metalaji ed ornivi anke rinovigesis segun la modo di Zodangano di

la domo di Ptor, qua esis la familio-nomo di mea bonfacanti.

Li plenigis saketo ye mea flanko per la pekunio di Zodango. La pekunio sur Marso ne esas nesimila a nia propra, ecepte ke la moneto-peci esas oval. Papera pekunio emisesas da homi segun neceseso e redemtata dufoye yarale. Se homo emisas plu multo kam lu povas redemtar, la guvernerio tote pagas la kreditanti e la debanto laboras por ripagar la quanto ye farmeyi od en mineyi, qui esas posedata da la guvernerio. Ta procedo konvenas ad omnu ecepte la debanto, pro ke esas desfacila havar suficanta voluntanta laboro por la grand izolata farmeyi di Marso, qui extensas quale streta rubandi de polo a polo tra sovaja landi habitata da sovaj animali e plu sovaja homi.

Me mencionis mea nekapableso ripagar lia benigneso, e li certigis da me ke me havos sat mult okazioni por ripagar se me longe habitas Barsum, ed adiante, li spektis me til ke me ne plus esis videbla sur la larja blanka choseo.

CHAPITRO XXI

Aer-explorero por Zodango

Dum durar mea voyajo vers Zodango, multa stranj ed interesanta vidaji kaptis mea atenco, e ye la plura farm-domi ube me haltis, me saveskis multa nov ed instruktiva kozi pri la metodi e la manieri di Barsum.

L'aquo qua provizas la farmeyi di Marso kolektesas de la fuzata glacio-strati aden imensa rezervuyi subtera ye singla polo, e pumpesas tra longa tubi a la diversa populizita loki. Alonge amba latero di ta tubi, extensante alonge lia tota longeso, esas la kultivita distrikti. Olti dividesas aden regioni simile granda, singla regiono

direktata da un o plu multa oficiri di la guvernerio.

Vice inundar la surfaco dil agri, e talmaniere disipar imensa quanti de aquo per vaporigo, la precoza liquido subtere duktesas tra vasta reto de tubeti direte adsub la radiki di la vejetantaro. La rekoltaji sur Marso esas sempre uniforma, nam esas nula senpluveso, nula pluvo, nula ventegi, e nul insekti e nul uceli destruktant.

Dum ta voyajo me unesmafoye gustis karno de pos livir la Tero — granda, grasoza lonchi e kotleti de la bone nutrit animali di la farmeyi. Me anke juis saporoza frukti e legumi, ma nula tipo de nutrajo exakte similesas irgo Teral. Omna planto e floro e legumo ed animalo esas tante rafinita da epoki di sorgema ciencala kultivado e parigado, ke simila speci di Tero semblas esar pala, griza, senkaraktera nuleso kompare ad oli.

Ye la duesma halto me konoceskis ula tre desnaiva homi di la nobelo-klaso, e dum konversar ni hazarde parolis pri Helium. Un de la plu evoza viri esabis ibe kelka yari ante lore pro diplomacala misiono e regretoze parolis pri la kondicioni qui semblas destinar ke ta du landi sempre militos.

“Helium,” il dicis, “juste fanfaronas havar la maxim belega mulieri di Barsum, e de omna ilua trezori, la marvelatra filiino di Mors Kajak, Deja Toris, esas la maxim ecelanta floro.

“Advere,” il pluse dicis, “la homi adoras la sulo sur qua el marchas, e de pos elua desaparo dum ca malfortunoz expediciono, la tota Helium drapiresas pro chagreno.

“Ke il atakis la domajita navaro dum ke ol rivenis ad Helium esis nur plusa terorind eroro di nia regnanto quan me timas o balde o plu tarde koaktos Zodango elevar plu saja viro ad ilua plaso.

“Mem nun, quankam nia vinkant armei cirkondas Helium, la homi di Zodango parolas sua desplezuro, nam la milito ne esas popular, pro ke ol ne fondesas sur justeso od yusteso. Nia trupi profitis per l’absenteso di la chefa navaro di Helium dum lia sercho por la princino, do ni facile reduktis l’urbo a mizeroza stando. On dicas ke ol vinkesos dum la kelka venonta pasi di la plu fora luno.”

“Quon tu opinionas esir la fato di la princino, Deja Toris?” me questionis tam sensucie kam posible.

“Mortint,” il respondis. “Ni saveskis to de verda militisto recente kaptita da nia trupi

en la sudo. El eskapis de la hordi di Tark kun stranja kreuro de ul altra mondo, nur por esar kaptita da la Warhunani. Lia toati trovesis vaganta sur la fundo di la maro e traci di sangoza lukto proxime deskovresis."

Quankam ca informajo tote ne kurajigis me, ol anke ne esis konkluziva pruvo di la morto di Deja Toris, do me rezolvis facar omna posibla esforco por atingar Helium tam rapide kam posible e portar a Tardos Mors tala novaji pri la loko di ilua nepotino quala me havis.

Dek dii pos livir la tri fratuli Ptor, me arivis en Zodango. Del instanto kande me renkontrabis la reda habitanti di Marso, me remarkabis ke Wula atraktas a me granda quanto de desagreabla atenco, pro ke la brutego esas speco nultempe domtita da la reda homi. Se on flanus alonge Broadway kun Numidiana leono ye sua hancho, l'efekto esus simila a to quon me incitus se me enirus Zodango kun Wula.

Pensar pri abandonar la fidem amiko produktis tante multa regreto e reala tristeso, ke me ajornis ol til jus ante arivar ye la pordegi dil urbo; ma lore, tandem, ni ya mustis separar ni. Se nulo ecepte mea propra sekureso o plezuro riskabus, nul argumento koaktabus me renuncar l'unika

kreuro sur Barsum qua nultempe faliabis demonstrar afeciono e loyaleso; ma pro ke me volunte ofrabus mea vivo por servar ta por qua me serchas ed esis pronta defiar la nekonocata danjeri di ca misterioza, segun me, urbo, me ne darfis permisar ke mem la vivo di Wula minacez la suceso di mea esforco, certe ne lua tempala feliceso, nam me ne dubitis ke lu balde oblivius me. Do me afecionoze adiis la kompatinda bestio; tamen, me promisis ke, se me sekure travivos mea aventuro, me ulmaniere serchos lu.

Lu semblis tote komprenar me, e kande me indikis retroe vers Tark, lu tristoze turnis su, e me ne povis tolerar vidar lua iro; ma rezolveme me turnis me vers Zodango e kun poka kordio-maladeso pluproximeskis a la desafabla muri.

La letro quan me portis de le Ptor quik ganis eniro por me aden la vast urbo murigit. Esis ankore tre frue matine e la stradi esis preske vakua. La rezideyi, alte elevita sur metala koloni, similesis grandega frugileg-nestari, e la koloni ipsa similesis stal arbor-trunki. La butiki kustumale ne elevesas de la tero, lia pordi ne esas seruragita o barat, pro ke furteso esas preske nekonocata sur Barsum. Ocido

esas la perpetua timo di omna Barsumani, e nur pro to la domi esas elevit alte super la tero nokte o dum danjeroza tempi.

La fratuli Ptor donabis a me strikt instruciono quale atingar la loko en l'urbo ube me trovos lojeyo proxim la kontori dil agenti guvernerial por qui li donabis letri a me. Mea voyo duktis a la centrala placo, segun la kustumo en omna urbi Marsana.

La placo di Zodango inkluzas un kilometro quadrata, bordizita da la palaci di la jedak, di la jed-i, e dil altra homi rejala e nobela di Zodang, anke da la chefa publik edifici, restorerii, e butiki.

Transirante la granda placo, astonate admirante la marvelatra arkitekturo e la belega skarlata vejetantaro qua kovris la larja gazoni, me deskovris ke reda Marsano rapide marchas vers me del ul avenuo. Il tote ne atencis me, ma preterpasante me, me rikonocis il, e turnante me, pozis un manuo adsur ilua shultro, e klamis:

"Kaor, Kantos Kan!"

Fulminatre il turnis su ed ante ke me povis abasar mea manuo, la pinto di ilua long espado pozesis an mea pektoro.

"Qua tu esas?" il grunis, e lore, kande retroa salto portis me dek-e-kin metri de

ilua espado, il abasis la pinto a la tero e ridante klamis,

"Me ne bezonas plu bona respondo, esas nur un viro sur Barsum qua povas saltetar quale kauchuka bulo. Per la matro di la plu fora luno, Jon Karter, quale tu adhike venis, e ka tu divenis darsino, kapabla segunvole chanjar tua koloro?

"Tu endanjerigis me dum mi-minuto, mea amiko," il duris dicar, pos ke me kurte skisabis mea aventuri de pos esir separata de il en la areno ye Warhun. "Se mea nomo ed urbo saveskabus da la Zodangani, me balde sidus sur la rivi di la perdita maro di Korus kun mea veneracata e mortint ancestri. Me esas hike pro Tardos Mors, Jedak di Helium, por deskovrar ube esas Deja Toris, nia princino. Sab Tan, princulo di Zodango, celis el en l'urbo e demente amoreskis el. Ilua patro, Tan Kosis, Jedak di Zodango, postulas ke elua voluntanta mariajo kun sua filiulo esez la preco di paco inter nia du landi, ma Tardos Mors ne konkordas kun ta postulajo e sendis mesajo ke il ed ilua populo preferus regardar la mortinta vizajo di la princino kam regardar el spozigit ad irg altru kam elua propra selekto, e ke il personale preferus esar enterigit en la cindri di perdit ed incendiita

Helium kam ligar la metalaji di sua domo a to di Tan Kosis. Ilua respondo esis la maxim mortigiv ofenso posibla a Tan Kosis e la Zodangani, ma ilua populo plu multe amas il pro ol, ed ilua forteso en Helium esas hodie plu granda kam antee.

"Me esas hike dum tri dii," pluse dicis Kantos Kan, "ma ne ja trovis ube Deja Toris enkarcerigesas. Hodie me membreskas a la Zodangana navaro kom aer-explorero e talmaniere esperas ganar la konfido di Sab Tan, la princulo, qua komandas ta diviziono di la navaro, e tale saveskar ube esas Deja Toris. Me joyas ke tu venas, Jon Karter, nam me savas tua loyaleso a mea princino e du kunlaborante povos multe facar."

La placo nun komencis plenigesar per homi irante pro la dial ago di sua devi. La butiki apertesis e la restorerii plenigesis per frumatinala klienti. Kantos Kan duktis me ad un de la luxoza manjeyi ube ni servesis tote da mekanik aparati. Nula manuo tushis la nutraji de pos ke oli krude eniras l'edifico til ke oli venas varmega e delicoz adsur la tabli avan la gasti qui tushabis butoneti segun lia deziri.

Pos nia repasto, Kantos Kan iris kun me a la chefa kontoro dil eskadro dil aer-exploreri ed introduktis me ad ilua chefo, e

demandis ke me esez membrigit en l'armeo-korpo. Segun kustumo, exameno necesesis, ma Kantos Kan informabis me ke me ne timez pro to, nam il atencos ol. Il facis lo per portar mea examen-bilieto al examenant oficiro e per prizentar su kom Jon Karter.

"On plu tarde deskovros ta ruzo," il gaye explikis, "kande li kontrolas mea pezo, grandeso, ed altra personal identifikanta datumi, ma esos plura monati ante ke li facos lo e nia misiono od esos facita od faliabos longe ante lore."

Kantos Kan pasis la sequanta dii per docar a me la komplikeso di aviacar e reparar la delikat aparati quin la Marsani uzas. La fuzelajo dil un-homal aer-navo esas longa de cirkume 4,8 metri, larja de 0,6 metri, e dika de 5 centimetri, e divenas pintatra ye singla extremajo. L'aviacero sidas sur ta aviono en sidilo konstruktita super la mikra, senbruisa radium-motoro qua propulsas ol. La flotac-moyeno kontenesas en la dina metala muri di la fuzelajo e konsistas ek l'okesma Barsumana radio, o propulso-radio, quale on darfas nomar ol pro olua propraji.

Ca radio, quale la nonesma radio, ne konocesas sur Tero, ma la Marsani

deskovris ke ol esas inata proprajo di omna lumo de irga fonto. Li deskovris ke la sunal okesma radio esas to quo propulsas la lumo di la suno til la diversa planeti, e ke l'individual okesma radio di singla planeto esas to quo "reflektas," o propulsas la lumo tale ganat retroe aden spaco. La sunal okesma radio absorbesus da la surfaco di Barsum, ecepte ke la Barsuman okesma radio, qua tendencas propulsar lumo de Marso aden spaco, sencese fluas de la planeto ed agas kom repulso-forco a gravitado qua, inkluzat, esas kapabla levar grandega pezaji de la surfaco di la tero.

Ta radio esas to quo kapabligis li tante perfekte aviacar ke batalio-navi, qui multe plu pezas kam la batalio-navi di Tero, flotacas tam gracioze e lejere tra la din aero di Barsum kam ludil-balono en la pezoz atmosfero di Tero.

Dum la frua yari pos la deskovro di ca radio, multa stranj acidenti eventis ante ke la Marsani saveskis quale mezurar e dominacar l'astonanta povo deskovrat. En un kazo, cirkume nonacent yari ante lore, l'unesma granda batalio-navo konstruktata kun la rezerveyi dil okesma radio esis plenigita per tro granda quanto di la radio e flotacis adsupre de Helium, portante

kinacent oficiri e soldati, e nultempe rivenis.

Olua repulso-povo por la planeto esis tante granda ke ol portabis ol fore aden spaco, ube ol hodie esas vidit, per la helpo di povoza teleskopi, hastante tra cielo dek-e-sisamil kilometri de Marso; mikrega satelito qua tale cirkumiros Barsum til la fino di tempo.

Dum la quaresma dio pos mea arivo en Zodango, me unesmafoye flugis, e pro to me ganis promoco qua inkluzis lojeyo en la palaco di Tan Kosis.

Dum acensar adsuper l'urbo, me plurfoye cirkumiris, quale me vidabis facar Kantos Kan, e pose embragante la motoro a la maxim granda rapideso, me iris per terorinda rapideso adsude, alonge un de la grand aquo-voyi qua eniras Zodango de ta direciono.

Me trapasis forsan triacent-e-duadek kilometri ante un horo kande me vidis infre distanta grupo de tri verda militisti qui furioze kuris vers mikra figuro pediranta qua semblis esforcar atingar un de la murigit agri.

Rapide decensante vers li, e cirkumirante addop la militisti, me balde vidis ke l'objekto di lia persequo esas reda Marsano

weranta la metalaji dil aer-explor-eskadro di qua me esis membro. Kelke fore esis ilua mikra flugilo, cirkondata dal utensili per qui il evidente okupesabis reparar ula domajo kande surprizata da la verda militisti.

Li preske rajuntis il; lia kureganta toati hastis a la kompare mikracha figuro per terorinda rapideso, e la militisti base inklinis su addextre, tenante lia granda lanci metalizit. Singlu semblis esforcar esar l'unesma empalar la kompatinda Zodangano e pos plusa instanto ilua fato esabus certigita se me ne hazarde venabus.

Veturagante mea rapid aer-navo per granda rapideso direte dop la militisti, me balde rajuntis li e sen diminutar mea rapideso, me kolizionis mea mikra flugilo adinter la shultri di la maxim proxima homo. La shoko, qua suficabus perforar centimetri di solida stalo, jetis la senkapigita korpo di la kerlo aden la aero super la kapo di ilua toato, ube ol falis sternita adsur la musko. La toati dil altra du militisti turnis su, kriachante pro pavoro, e kuris kontresinse.

Diminutante mea rapideso, me cirkumiris e venis a la tero ye la pedi dil astonata Zodangano. Il varme dankis me pro mea oportuna helpo e promisis ke mea laboro

havez la meritita kompenso, nam esis la vivo di la kuzulo ipsa di la jedak di Zodango quan me salvabis.

Ni disipis nula tempo per konversar, nam ni savis ke la militisti rivenos tam rapide kam li dominacos lia toati. Hastante ad ilua domajita mashino, ni agis por rapide facar la necesa reparo e preske kompletigabis ol kande ni vidis ke la du verda monstri rivenas per maxim granda rapideso ye nia du flanki. Kande li pluproximeskis til nonadek-e-un metri de ni, lia toati itere divenis neguvernebla e tote refuzis avancar vers l'aer-navo qua pavorigabis oli.

La militisti tandem decensis ed entravis lia animali, e pede avancis vers ni kun ektirita long espadi. Me avancis por renkontrar la plu granda, dicis a la Zodangano ke il agez tam bone kam posible kontre l'altra. Mortigante la mea preske sen esforco, qua pro multa praktikado divenabis preske kustumal, me hastis por rivenar a mea nova konocato, quan me trovis en danjeroza stando.

Il vundesis e jacis sur la sulo, la granda pedo di ilua enemiko sur ilua fauco e la granda long espado levita por donar l'ultima stroko. Per salto me trapasis la dek-e-tri metri inter ni amba, e per l'extensata

pinto pulsis mea espado tote tra la korpo di la verda militisto. Ilua espado falis, nenociva, a la sulo ed il laxe falis adsur la sternita formo di la Zodangano.

Neprofund exploro di la viro revelis nula mortiganta domajo, e pos kurta repozo il asertis ke il sentas su kapabla facar la retroa voyajo. Il mustos veturagar sua propra navo, tamen, pro ke ta frajila navi ne esas facita por portar plu kam un homo.

Rapide kompletigante la reparo, ni ensemble acensis aden la tranquil, sennuba cielo di Marso, e per granda rapideso e sen plusa problemo retroiris a Zodango.

Pluproximeskante al urbo, ni deskovris granda turbo de civitani e trupi asemblita sur la planajo avan l'urbo. La cielo esis nigra per navi dil armeo e plezuro-navi privata e publik, qui portis longa rubandi ek gaye kolorizita silkaji, e standardi e flagi havanta stranja e pitoreska devizi.

Mea kompanulo gestis ke me minrapideskez, e veturagante sua mashino proxime a la mea, sugestis ke ni proximeskez e spektez la ceremonio, qua, il dicis, esas por donar honori ad oficiri e viri pro kurajo ed altra distingata servo. Il lore desfaldis standardeto qua indikas ke ilua navo portas membro di la rejala familio di

Zodango, e ni kune iris tra la labirinto di base flugant aer-navi til ke ni flotacis direte super la jedak di Zodango ed ilua stabo. Li omna kavalkis sur la mikra domestika toatuli di la reda Marsani, e lia equipaji ed ornamenti havis tante multa belege kolorizita plumi ke me mustis remarkar la surprizanta simileso quan ta grupo havis a bando di red indijeni di mea propra Tero.

Un de la stabo remarkigis da Tan Kosis la prezenteso di mea kompanulo super li e la regnanto gestis ke il decensez. Dum vartar la movo di la trupi aden poziciono koram la jedak, la du serioze kunparolis, la jedak ed ilua stabo tempope regardante me supre. Me ne povis audar lia konverso, e balde ol cesis e li omna decensis, dum ke la lasta trupi turnis su avan sua imperiestro. Membro di la stabo avancis vers la trupi, e klamante la nomo di un soldato, imperis ke il avancez. L'oficiro lore recitis la naturo di la heroala ago qua ganabis la aprobo di la jedak, e la jedak avancis e pozis metal ornamento adsur la sinistra brakio di la fortunoza viro.

Dek viri esabis tale ornamentizita kande l'adjutanto klamis,

"Jon Karter, aer-explorero!"

Me nultempe esabis tante surprizat, ma la kustumo di milito-diciplino esas forta en me, e me lejere decensigis mea mashineto til la tero e pede avancis quale me vidabis facar l'altri. Kande me haltis koram l'oficiro, il parolis per voco audebla da la tot asembluro di trupi e spektanti.

"Agnoskante, Jon Karter," il dicis, "tua remarkinda kurajo ed habileso dum defensar la kuzulo di la jedak Tan Kosis e sole vinkante tri verda militisti, esas la plezuro di nia jedak donar a tu la signo di ilua estimo."

Tan Kosis avancis vers me e pozis ornamento adsur me, e dicis:

"Mea kuzulo naracis la detali di tua marveloz ago, qua semblas preske miraklatra, e se tu povas tante bone defensar kuzulo di la jedak, quante plu bone tu defensus la korpo di la jedak ipsa. Do tu asignesas kom padwar di La Guardi e de nun lojos en mea palaco."

Me dankis il, e segun ilua komando iris adinter la membri di ilua stabo. Pos la ceremonio, me veturagis mea mashino ad olua plaso sur la tekto di la kazerno dil aer-explorer-eskadro, e kun ordonanco de la palaco por guidar me, me prizentis me al oficiro qua gardis la palaco.

CHAPITRO XXII

Me trovas Deja

La majordomo a qua me prizentis me esabis imperata postenizar me proxim la jedak ipsa qua, dum milito, sempre subisas granda danjero pro asasino, nam la regulo ke omno esas yusta dum milito semblas konstitucar la tot etiko di Marsan interlukto.

Do il quik duktis me al apartamento en qua esas Tan Kosis. La regnanto konversis kun sua filiulo, Sab Tan, e plura kortani di la domanaro, e ne perceptis ke me eniras.

La parieti dil apartamento esis tote kovrita per splendida tapeti qui celis irga fenestri o pordi qui forsan perforas oli. La

chambro lumizesis da la karcerigita radii di sunlumo inkluzat inter la plafono ipsa e to quo aspektis esar falsa plafono ek despolisita vitro qua pendis kelka centimetri infre ol.

Mea duktisto fortranis un de la tapeti e deskovris paseyo qua cirkumiris la chambro inter la pendaji e la parieti. En ta paseyo me restez, il dicis, tam longe kam Tan Kosis restas en l'apartamento. Kande il livos, me sequez il. Mea nura devo esis gardar la regnanto e restar nevidita tam ofte kam posible. Me remplasesos pos quar hori. La majordomo lore livis me.

La tapeti esis ek stranja texo qua aspektis pezoze solide del una latero, ma de mea celo-loko me perceptis to omna quo eventas en la chambro tam facile kam se nula kurteno intervenas.

Me apene atingabis mea posteno kande la tapeto ye l'opozant extremajo di la chambro separesis e quar soldati di La Guardo eniris, cirkondante hominala figuro. Venante a Tan Kosis, la soldati pasis ad amba lateri, ed ibe, stacante avan la jedak e ne plu kam tri metri for me, vizajo radianta per rideto, esis Deja Toris.

Sab Tan, Princulo di Zodango, avancis por renkontrar el, e manuo en manuo li

pluproximeskis al jedak. Tan Kosis surprizate regardis e, stacante, salutis el.

“A qua stranj evento me debas ca vizito de la Princino di Helium, qua, du dii ante nun, per rara konsidero pri mea fiereso, certigis da me ke el preferus Tal Hajus, la verda Tarkano, kam mea filiulo?”

Deja Toris nur plu larje ridetis e, kun koketa foseti ye l’anguli dil elua boko, el respondis:

“De la komenco di tempo sur Barsum, la prerogativo di la muliero esas altre pensar dum shancelar e disimular pri to quo koncernas la kordio. Ton tu pardonos, Tan Kosis, quale pardonis tua filiulo. Du dii ante nun me ne esis certa pri ilua amoro por me, ma nun me esas, e me venas por pregar ke tu obliviez mea temerara vorti e aceptez la promiso di la Princino di Helium ke, ye la justa tempo, el mariajeskos kun Sab Tan, Princulo di Zodango.”

“Me joyas ke tu tale decidis,” replikis Tan Kosis. “Me tote ne volas pluse presar milito kontre la homi di Helium, e tua promiso esos enrejistrata e proklamajo a mea populo esos quik facit.”

“Plu bone, Tan Kosis,” interruptis Deja Toris, “la proklamajo esez ajornata til la fino di ca milito. Semblus ya tre stranja a

mea populo ed a la tua se la Princino di Helium donus su al enemiko di elua lando dum militado."

"Ka la milito ne povas esar quik finigit?" parolis Sab Tan. "Nur la vorto di Tan Kosis bezonesas por krear paco. Dicez ol, mea patro, dicez la vorto qua hastigos mea feliceso, e qua haltigos ca nepopulara konflikto."

"Ni trovos," respondis Tan Kosis, "quale la homi di Helium aceptas paco. Me adminime ofros ol a li."

Deja Toris, pos kelka vorti, turnis su e livis l'apartamento, ankore sequata da elua guardani.

Talmaniere l'edifico di mea kurta revo di feliceso krulis, frakasit, al sulo di realeso. La muliero por qua me ofrabis mea vivo, e de la labii di qua me tante recente audabis amoro-deklaro por me, facile obliviabis mea existo ipsa e ridetante ofris su a la filiulo dil enemiko maxim odiata da elua populo.

Quankam me audabis per mea propra oreli, me ne povis kredar lo. Me mustis trovar elua apartamenti e koaktar ke el repetez la kruela vereso a me ante ke me konvinkesos, do me desertis mea posteno ed hastis tra la paseyo dop la tapeti vers la pordo per qua el ekirabis la chambro.

Senbruise glitante tra ca aperturo, me deskovris labirinto de sinuifanta koridori qui bifurkis e turnis en omna direcioni.

Rapide kurante lore alonge una koridoro, lore alonge altra, me balde senespere perdesis ed anhelante stacis an parieto kande me audis proxima voci. Li evidente venas del altra latero di la parieto an qua me apogis me e me balde distingis la toni di Deja Toris. Me ne povis audar la vorti ma savis ke me ne posible eroras pri la voco.

Movante per kelka pazi, me deskovris plusa paseyo, ye l'extremajo di qua esis pordo. Audacoze avane marchante, me eniris la chambro, ma trovis me esar en avan-chambreto ube esis la quar guardani qui akompanabis el. Un de li quik staceskis e parolis, demandis la kauzo di mea veno.

"Me venas de Tan Kosis," me respondis, "e deziras private parolar kun Deja Toris, Princino di Helium."

"Ka tua komando?" la kerlo questionis.

Me ne komprenis ilua questiono, ma respondis ke me esas membro di La Guardo, e sen vartar repliko de il, me avane pazis vers l'opozanta pordo dil avana chambro, dop qua me povis audar la konverso di Deja Toris.

Ma mea eniro ne tante facile facesos. La guardano pazis adavan me, dicis,

"Nulu venas de Tan Kosis sen portar komando o la pas-vorto. Tu donez a me l'una o l'altra ante pasar."

"L'unika komando quan me bezonas, mea amiko, por enirar segun mea volo, pendas ye mea flanko," me replikis, e frapetis mea long espado; "ka tu permisas me pasar pacoze o ne?"

Kom respondo il ektiris sua propra espado, klamis al altri ke li venez ad il, do la quar staceskis, kun ektirit armi, e baris mea plusa avaniro.

"Tu ne venas per la komando di Tan Kosis," klamis ta qua unesme parolabis a me, "e tu ne nur ne eniros l'apartamenti di la Princino di Helium, ma tu gardate retroiros a Tan Kosis por explikar ca senkauza temerareso. Forjetez tua espado; tu ne povas esperar vinkar ni quar," il pluse dicis kun severa rideto.

Mea respondo esis rapida stroko qua livas a me nur tri enemiki, e me certigas da tu ke li meritis mea metalaji. Pos kurta tempo li presabis me al parieto e me kombatis por mea vivo. Me lente iris ad angulo di la chambro ube me povis koaktar ke li venez a me nur unope, e talmaniere ni

luktis dum plu kam duadek minuti; la klikto di stalo an stalo facis tumult-bruiso en la chambreto.

La bruiso venigis Deja Toris a la pordo dil apartamento, ed el ibe stacis dum la konflikto, Sola dop el regardante de super elua shultro. Elua vizajo esis ferma e senemoca e me komprenis ke el ne rikonocas me, ke Sola anke ne rikonocas me.

Tandem fortunoza stroko faligis duesma guardano e lore, nur du kontre me, me chanjis taktiko e kuris vers li segun la maniero di kombato qua ganabis por me multa vinki. La triesma falis ante dek sekundi pos la duesma, e la quaresma mortinte jacis sur la sangoza pavimento kelk instanti plu tarde. Li esabis bravuli e nobla kombatanti, e me regretis ke me mustis mortigar ili, ma me volunte despopulizabus la tota Barsum se nul altra voyo duktabus me a mea Deja Toris.

Engainigante mea sangizita lamo, me avancis vers mea Marsana Princino, qua ankore tacante stacis e regardis me sen signo di rikonoco.

"Qua tu esas, Zodangano?" el susuris. "Plusa enemiko qua persekutos me dum mea mizero?"

“Me esas amiko,” me respondis, “olim afecionat amiko.”

“Nul amiko di la princino di Helium weras ta metalaji,” el respondis, “ma ta voco! Me olim audis ol; ol ne esas — ne povas esar — no, nam il esas mortint.”

“Ma ya esas, mea Princino, Jon Karter ipsa,” me dicis. “Ka tu ne rikonocas, mem tra fardo ed enemikala metalaji, la kordio di tua chefo?”

Venante proxime ad el, el shancelis vers me, la manui extensat, ma kande me extensis mea propra manui por embracar el, el trepidante retrotiris su e mizeroze jemis.

“Tro tarde, tro tarde,” el lamentis. “Ho ta qua esis mea chefo, quan me supozis mortint, se tu rivenabus nur un kurta horo plu frue — ma nun esas tro tarda, tro tarda.”

“Quon tu volas dicar, Deja Toris?” me kriis. “Ke tu ne promisabus tu a la Zodangana princulo se tu savabus ke me vivas?”

“Ka tu supozas, Jon Karter, ke me donus mea kordio a tu hiere ed hodie ad altru? Me supozis ke ol esas enterigita en tua cindri en la fosi di Warhun, do hodie me promisis mea korpo ad altru por salvar mea populo de la malajo di vinkanta Zodangan armeo.”

“Ma me ne esas mortint, mea princino. Me venas por ganar tu, ed la tota Zodango ne povas preventar lo.”

“Tro tarde, Jon Karter, mea promiso donesas, e sur Barsum, to esas final. La ceremonii qui plu tarde sequos esas nur sensignifika formalajo. Oli ne plu certigas la fakto di mariajo kam la funer-procesiono di jedak itere pozas la mort-siglo sur il. Me esas versimile mariajigit, Jon Karter. Ne plus tu darfas nomar me tua princino. Ne plus tu esas mea chefo.”

“Me nur kelke savas tua kustumi hike sur Barsum, Deja Toris, ma me savas ke me amoras tu, e se tua lasta vorti parolat a me dum ke la hordi de Warhunani hastis a ni esis vera, nul altra viro reklamacos tu kom sua spozino. Tua vorti tatempe esis vera, ed esas ankore vera! Dicez, ke lo esas vera.”

“Mea vorti esis vera, Jon Karter,” el susuris. “Me ne nun darfas repetar oli, nam me nun donis me ad altru. Ha, se tu nur komprenabus nia etiko, mea amiko,” el pluse dicis, nelaute, preske a su, “la promiso longa monati ante nun esabus tua propra, e tu darfabus reklamacar me avan omnu. To forsan signifikabus la falo di Helium, ma me donabus mea tota imperio por mea Tarkana chefo.”

Lore laute el dicis: “Ka tu rimemoras la nokto dum qua tu ofensis me? Tu nomis me tua princino sen demandar mea manuo de me. Tu ne konocis, e me ne devis ofensesar; me nun komprenas lo. Ma lore esis nulu por informar tu pri to quon me ne darfis, ke sur Barsum esas du sorti de mulieri en l’urbi di la reda homi. Por l’una sorto ili kombatas por ke ili povas demandar eli por mariajo; por l’altra sorto ili anke kombatas, ma nultempe demandas elia manui. Kande viro ganas muliero, il darfas parolar ad el kom sua princino, o per irga altra nomi qui signifikas posedo. Tu kombatabis por me, ma nultempe demandis me por mariajo, do kande tu nomis me tua princino, komprenez,” el feble dicis, “me vundesis, ma mem lore, Jon Karter, me ne repulsis tu, quale me devis, til ke tu duopligis la domajo per mok-insultar me ke tu ganabis me per kombato.”

“Me ne nun bezonas demandar tua pardono, Deja Toris,” me kriis. “Tu ya komprenas ke mea eroro esis pro nulsavo pri tua Barsumana kustumi. To quon me faliis facar, pro inata kredo ke mea prego esez prezuntoza e male aceptat, me nun facas, Deja Toris; me demandas ke tu divenez mea spozino, e per omna

Virginiana kombato-sango qua fluas en mea veini, tu esos."

"No, Jon Karter, to esas vana," el senespere kriis, "me nultempe esus la tua dum ka vivas Sab Tan."

"Tu siglas ilua mort-kondamno, mea princino — Sab Tan mortos."

"Nek to," el hastis por explikar. "Me ne darfas mariajeskar kun ta qua mortigas mea spozulo, mem pro su-defenso. Yen la kustumo. Ni esas regnata da kustumi sur Barsum. Esas vana, mea amiko. Tu mustas kun me subisar ca chagreno. Adminime ton ni povas kune partoprenar. Ton, e la memorajon di la kurta dii inter la Tarkani. Tu nun mustas irar, nek itere vidar me. Adio, mea olima chefo."

Senkurajigita e depresit, me iris ek la chambro, ma me ne esis tote senkurajigit, nek konfesis ke Deja Toris ne esez la mea, til ke la ceremonio esabos facit.

Dum vagar la koridori, me esis tam perdit en la labirinti di sinuifanta paseyi kam me esabis ante deskovrar l'apartamenti di Deja Toris.

Me savis ke mea unik espero esas eskapar l'urbo Zodango, nam la afero di la quar mortinta guardani esez explikat, e pro ke me nultempe povis atingar mea unesma

posteno sen guido, on ya suspektos me tam balde kam me esos deskovrata senskope vagar tra la palaco.

Tandem me venis a spiral eskalero qua duktis ad infra etajo, e me iris per ol adinfre, trapasante plura etaji, til ke me atingis la pordo di grand apartamento en qua esis multa guardani. Sur la parieti di ca chambro pendis travidebla tapeti, dop qui me celis me sen esar remarkat.

La konverso di la guardani esis general, e ne incitis intereso til ke oficiro eniris la chambro e komandis ke quar de ta viri remplasez la soldati qui gardis la Princino di Helium. Lore, me savis, mea trublo serioze komencas, ed ol ya venis tro balde, nam semblis ke l'eskadro apene ekirabis la chambro ante ke un de li itere anhelante enhastis, e kriis ke li trovabis lia quar kamaradi buchita en l'avan-chambro.

Instantale homi esamifis tra la tota palaco. Guardani, oficiri, kortani, servisti, e sklavi pelmele kuris tra la koridori ed apartamenti, portante mesaji e komandi,e serchante traci dil asasinanto.

To esis mea oportunajo, e quankam ol aspektis mikrege, me sizis ol, nam kande plura soldati hastante preterpasis mea celo-loko, me iris dop li e sequis li tra la labirinti

di la palaco til ke, trapasante granda halo, me vidis la beata lumo di dio qua envenis tra serio de plu granda fenestri.

Hike me livis mea guidi e, sekrete irante al maxim proxima fenestro, serchis eskapo-voyo. La fenestri apertis a granda balkono super un de la larj avenui di Zodango. La tero esis suba de cirkume non metri, e tante for l'edifico esis muro adminime alta de sis metri, konstruktita ek polisita vitro dika de 0,3 metri. Por reda Marsano, eskapar per ta voyo semblabus neposibla, ma por me, per mea Terala forteso ed ajileso, ol semblis ja facit. Mea unika timo esis esar vidita ante noktesko, nam me ne audacis saltar en dilumo dum ke la suba korto e l'ultra avenuo esas turboza per Zodangani.

Pro to me serchis celo-loko e tandem hazarde trovis bona loko, en grandega pendant ornamento qua ocilis de la plafono di la halo, cirkume tri metri super la pavimento. Me facile saltis aden la kapaca bolatra vazo, ed apene sideskis en ol ante ke me audis ke multa homi eniras l'apartamento. La grupo haltis sub mea celo-loko e me klare audis omna lia vorti.

"L'ago di Heliumani," dicis un de la viri.

"Yes, ho Jedak, ma quale li eniris la palaco? Me kredus ke mem malgre la

diligenta sorgemeso di tua guardani un enemiko forsan povus enirar l'interna chambri, ma quale grupo de sis od ok militisti facus lo neremarkite, me tote ne komprenas. Ni balde saveskos, tamen, nam nun venas la rejala psikologo."

Altra viri venis a la grupo e, pos formale salutar sua regnanto, dicis:

"Ho povoza Jedak, esas stranja historio quan me lektis en la mortinta menti di tua fidema guardani. Li mortigesis ne da multa militisti, ma da nur un enemiko."

Il pauzis por lasar ke la tota pezo di ca anunco impresez sua askoltanti, e la nepacienta klamacho di nekredo qua eskapis la boko di Tan Kosis montris ke ilua dicajo esis apene aceptat.

"Qua sorton de stranja rakonto tu portas a me, Notan?" il kriis.

"Ol esas vera, mea Jedak," respondis la psikologo. "Fakte, l'impresuri esis forte markizita sur la cerebro di singlu de la quar guardani. Lia enemiko esis tre alta viro weranta la metalaji di un de tua propra guardani, ed ilua kombat-kapableso esis preske marveloza nam il yuste luktis kontre omna quar e vinkis ili per sua eminenta habileso e superhomala forteso e duriveso. Quankam il weris la metalaji di Zodango,

mea Jedak, tala viro nultempe videsis en ca od irg altra lando di Barsum.

"La mento di la Princino di Helium, quan me exploris ed inquestis, esis vakua a me, el havas perfekta dominaco e me ne povis lektar mem un atomo di ol. El dicis ke el spektis parto dil evento, e ke kande el regardis, nur un viro luktis kontre la guardani; viro quan el ne rikonocis antee vidir."

"Ube esas mea propozata salvanto?" klamis Tan Kosis. "Quik duktez il a me. Quon tu savas pri il, kuzulo? Semblis stranja a me, nun pensante, ke tala kombatanto esus en Zodango pri qua, mem pri ilua nomo, ni savis nulo ante hodie. Ed anke ilua nomo, Jon Karter, qua ultempe audis tala nomo sur Barsum!"

Novaji balde venis ke me ne esas trovebla, od en la palaco od en mea olima lojeyo en la kazerno dil aer-explorer-eskadro. Li trovabis Kantos Kan ed inquestis il, ma il tote ne savis ube me esas, e pri mea pasinto, il dicabis ke il savas preske nulo, pro ke il nur recente konoceskis me dum kapteso inter la Warhunani.

"Surveyez ca altru," imperis Tan Kosis. "Il anke esas nekonocato e li amba probable

venas de Helium, ed ube l'unu esas, ni plu balde o plu tarde trovos l'altru. Quaropligez l'aer-patrolo, e severe questionez omna homo qua aere o pede ekiras l'urbo."

Altra mesajero lore eniris kun novajo ke me ankore restas ulloke en la palaco.

"L'imajo di omna homo qua eniris od ekiris la palaco sorgeme exploresis," konkluzis la kerlo, "e ne un de li proximeskas al aspekto di ta nova padwar di la guardani, ecepte to quo esis enrejistrita kande il eniris."

"Do ni balde havos il," kontente komentis Tan Kosis, "e dume ni iros al apartamenti di la Princino di Helium e questionos el pri ca afero. El forsan savas plu multo kam el deziras divulgar a tu, Notan. Venez."

Li livis la halo, e pro ke nokto venabis extere, me lejere glitis de mea celo-loko ed hastis al balkono. Nur kelka homi esis videbla, e selektante instanto kande nulu semblis esar proxima, me rapide saltis al suprajo di la vitra muro e de ibe til l'avenuo ultre la palaco-domeno.

CHAPITRO XXIII

Perdita en la cielo

Sen esforcar celar me, me hastis al vicineyo di nia lojeyo, ube me certe trovos Kantos Kan. Pluproximeskante al edifico, me plu prudente movis, pro ke me expektis, e juste, ke la loko esez gardat. Plura viri werante civila metalaji stacis proxim la avana enireyo e dope esis altri. Mea nura moyeno atingar, nevidate, la supra etajo ube esas nia apartamenti esis tra adjuntat edifico, e pos multa ruzema movi me sucesis atingar la tekto di butiko distanta de plura edifici.

Saltante de tekto a tekto, me balde atingis apertita fenestro en l'edifico ube me esperis trovar la Heliumano, e pos plusa instanto

me stacis en la chambro avan il. Il esis sola e montris nula surprizo pro mea veno, dicis ke il expektabis me multe plu frue, pro ke mea dejuro certe ja kompletigesis.

Me komprenis ke il nule savis pri l'eventi di ta dio en la palaco, e pos informar il, il esis tre ecitat. La novajo ke Deja Toris promisabis su a Sab Tan plenigis il per desespero.

"Ne posible," il ekklamis. "Ne posible! Ho, omna viro en omna Helium preferus morto a la vendo di nia amata princino a la regnanti di Zodango. El evidente dementeskis por asentar a kontrato tante abominind. Tu, qua ne savas quante ni di Helium amas la membri di nia regnantaro, ne povas komprenar la hororo per qua me kontemplas tante despia alianco.

"Quon on povas facar, Jon Karter?" il pluse dicis. "Tu esas injenioza viro. Ka tu ne povas inventar ula moyeno por salvar Helium de ca deshonoro?"

"Se Sab Tan venus aden la pareo di mea espado," me respondis, "me povus solvar la problemo relate Helium, ma pro personala motivi me preferas ke altru donez la stroko qua liberigos Deja Toris."

Kantos Kan suspekteme regardis me ante parolar.

“Tu amoras el!” il dicis. “Kad el savas?”

“El savas, Kantos Kan, e repulsas me nur pro ta promiso a Sab Tan.”

La bonega kerlo saltante staceskis, e sizante me ye la shultro, alte levis sua espado e klamis:

“E se la selekto esabus la mea, me ne povus selektar plu apta spozo por l’unesma princino di Barsum. Yen mea manuo sur tua shultro, Jon Karter, e mea promiso ke Sab Tan extingesos per la pinto di mea espado por mea amo ad Helium, a Deja Toris, ed a tu. Canokte me esforcos atingar ilua apartamenti en la palaco.”

“Quale?” me questionis. “Tu esas forte gardata e quaropligita trupi patrolas la cielo.”

Il inklinis sua kapo e pensis dum instanto, lore stacis sufideme.

“Me nur bezonas pasar ta gardisti e me povas facar lo,” il tandem dicis. “Me savas pri sekret enireyo di la palaco tra la pinaklo di la maxim alta turmo. Me hazarde trovis ol kande me supre preterpasis la palaco dum patrolar. Ca laboro postulas ke on explorez omna nekustumal evento vidit, e vizajo qua regardis de la pinaklo dil alta turmo di la palaco esis, segun me, tre nekustumal. Do me pluproximeskis e

deskovris ke la posedanto di ta regardanta vizajo esas Sab Tan ipsa. Il esis kelke embarasata pro videsir, imperis ke me retenez ta savo, ed explikis ke la paseyo de la turmo direte duktas ad ilua apartamenti e ke nur il savas pri ol. Se me atingus la tekto di la kazerno e mea mashino, me povas enirar la lojeyo di Sab Tan ante kin minuti; ma quale me eskapos de ca edifico gardat, quale tu dicas?"

"Quante bone gardata esas la mashin-hangari di la kazerno?" me questionis.

"Kustumale esas nur un viro dejurata nokte sur la tekto."

"Irez al tekto di ca edifico, Kantos Kan, ed ibe vartez me."

Sen haltar por explikar mea projeto, me iris per mea olima voyo al strado ed hastis a la kazerno. Me ne audacis enirar l'edifico, pro ke ol plenigesis per la membri dil aer-explorer-eskadro, qui, kun la tota Zodango, guatas me.

L'edifico esis enorma, la suprajo esis adminime alta de plu kam triacent metri. Ma kelk edifici en Zodango esas plu alta kam ta kazerno, quankam kelka de oli esas plu alta kam deki de metri; l'ankrageyi di la granda batalio-navi di la navaro esas cirkume quaracent-e-kinadek-e-sep metri

super la tero e la stacioni por kargaji e pasajeri di la komercal eskadri esas preske tam alta.

La klimo adsupre alonge la fasado dil edifico esis longa, e plena de multa danjero, ma nul altra voyo existis, do me esforcis facar ta tasko. La fakto ke l'arkitekturo di Barsum esas extreme ornita plufaciligis l'ago kam me anticipis, nam me trovis orniva tabuli e saliaji qui agis kom perfekta skalo por me til la avana tekto. Ibe me trovis l'unesma real obstaklo. La avana tekto saliis preske sis metri de la muro a qua me akrochis me, e malgre ke me cirkumiris la grand edifico, me trovis nul aperturo tra oli.

La supra etajo esis lumizit, e plena de soldati qui juis l'amuzo di sua sorto; do me ne povis atingar la tekto tra l'edifico.

Esis nur un mikra, riskoza posibleso, e me decidis ke me mustas sizar ol — por Deja Toris, e nula viro vivas qua ne riskus mil morti por tala muliero.

Tenante la muro per mea pedi ed un manuo, me desligis un de la longa ledra rimeni di mea metalaji, ye l'extremajo di qua pendis granda hoko per qua aer-navisti pendas de la lateri e bazi di lia avioni por

diversa repar-skopi, e per qua soldati esas abasita til la tero de la batalio-navi.

Me plurfoye cirkonspekte ociligis ca hoko vers la tekto ante ke ol tandem ferme tenis; me milde tiris ol por plufortigar ta teno, ma kad ol suportos la pezo di mea korpo, me ne savis. Ol forsan apene tenas l'extrema bordo di la tekto, por ke, kande mea korpo ocilos ye l'extremajo di la rimeno, ol glitante liberigus me e sendus me a la pavaro triacent metri sub me.

Me hezitis dum un instanto, lore, liberigante me de la suportant ornamento, me ocilis aden spaco ye l'extremajo di la rimeno. Fore infre esis la brilante lumizita stradi, la harda pavaro, e morto. Venis spasmatra movo ye la suprajo dil avana tekto, e timinde glitanta, skrachanta sono qua koldigis me pro pavoro; lore la hoko trovis lojeyo e me esis sekura.

Rapide klimante adsupre, me sizis la bordo dil avana tekto e tranis me adsur la surfaco di la supra tekto. Staceskante, me konfrontesis da la sentinelo dejurant, e trovis ke me regardas aden la tubo di ilua revolvero.

"Qua tu esas e de ube tu venis?" il kriis.

"Me esas aer-explorero, amiko, e tre proxim esir mortint aer-explorero, nam nur

hazarde me eskapis falar a la suba avenuo," me respondis.

"Ma quale tu venis a la tekto, homo? Nulu decensis o venis del edifico dum la pasinta horo. Rapide, explikez tu, o me advokos la gardisti."

"Regardez hike, sentinelo, e tu vidos quante proxime a morto me venis e mea granda risko," me respondis, e turnis me vers la bordo di la tekto ube, sis metri sube, del extremajo di mea rimeno pendis omna mea armi.

La kerlo, agante pro l'urjo di kuriozeso, pazis a mea flanko ed ad ilua fino, nam kande il inklinis su por regardar la avana tekto, me sizis il ye la fauco e ye la brakio qua havis la pistolo e fore jetis ilua adsur la tekto. L'armi falis de ilua manuo, e mea fingri sufokis ilua esforcata krio por helpo. Me stopis ilua boko e ligis il e lore pendigis il de la bordo di la tekto quale me ipsa pendabis kelk instanti plu frue. Me savis ke il ne trovesos ante jornesko, e me bezonis tam multa tempo kam posibla.

Metinte mea metalaji ed armi, me hastis al hangari, e balde ektirabis la mashini di me e di Kantos Kan. Ligante la ilua dop la mea, me enswichis la motoro, e glitante super la bordo di la tekto me decensis aden

la stradi dil urbo multe plu base kam la kustumala niveli dil aer-patrolo. Ante min kam un minuto me sekure decensis adsur la tekto di nia apartamentaro apud l'astonata Kantos Kan.

Me ne disipis tempo per explikar, ma quik diskutis nia projeto por la venont instanti. Ni decidis ke me esforcos atingar Helium dum ke Kantos Kan eniros la palaco e mortigos Sab Tan. Se il sucesus, il lore sequus me. Il ajustis mea busolo, injenioz aparato qua restos ferme fixigita por irga punto sur la surfaco di Barsum, e ni adiis l'una l'altra ed acensis per nia navi e flugis vers la palaco, qua esis anke la necesa voyo por atingar Helium.

Proximeskante al alta turmo, patrolo venis desupre, jetis la lumo de olua perforanta serch-lumizilo ye mea aviono, e voco bramis impero ke me haltez, e pose pafis pro ke me ne atencis ilua saluto. Kantos Kan rapide decensis aden l'obskureso dum ke me gradope acensis e per grandega rapideso flugis tra la Marsana cielo, sequata da dek-e-du aer-explorer-navi qui adjuntabis su al persequo, e plu tarde da rapida kroz-navo qua portis cent viri e baterio de rapide pafanta kanoni. Per turnadar mea mashineto, per lore acensar,

lore decensar, me maxim ofte sucesis evitar lia serch-lumizili, ma anke tardeskis pro la taktiko, do decidis riskar omno per rekte irar e fidar a fato e la rapideso di mea mashino.

Kantos Kan demonstrabis a me maniero embragar, savata nur da la navisti di Helium, qua multe augmentis la rapideso di nia mashini, por ke me certesis devancar mea persequanti se me povus evitar lia projektili dum kelk instanti.

Hastante tra la aero, me konvinkesis da la kriachi di la kugli cirkum me ke nur per miraklo me eskapos, ma la lud-kubo jetesis, ed embragante per tota rapideso, me rekte flugis vers Helium. Gradope me livis la persequanti sempre plu for dop me, e me jus gratulabis me pro la fortunoz eskapo, kande bone apuntita kuglo de la kroz-navo explozis ye la pruo di mea avioneto. L'explozo preske renversis ol, e kun nauzeiganta plunjo ol falis adinfre tra l'obskura nokto.

Quanta disto me falis ante itere guvernar l'aviono me ne savas, ma me evidente esis tre proxim la tero kande me itere acenseskis, nam me klare audis la brami di animali sub me. Itere acensante, me regardis la cielo por mea persequanti, e

tandem vidante lia lumi for dop me, vidis ke li decensas, evidente por serchar me.

Me ne audacis enswichar mea lampeto sur la busolo til ke lia lumi ne plus esas videbla, e lore me konsternate trovis ke fragmento di la projektilo tote destruktabis mea unika guido, anke mea takimetro. Advere me povus irar pro la steli segun la generala direciono vers Helium, ma sen savar l'exakta loko dil urbo o la rapideso per qua me iras, la posibleso trovar ol esis mikra.

Helium esas dek-e-sisamil kilometri sudweste de Zodango, e kun funcionanta busolo la voyajo durabus, sen acidenti, inter quar e kin hori. Fakte, tamen, jornesko trovis me rapide irante super vasta mortinta marfundo pos preske sis hori di kontinua flugo ye granda rapideso. Balde grand urbo aparis sub me, ma ol ne esis Helium, pro ke ta urbo unike inter omna Barsumana metropoli konsistas ek du imensa, cirklatra, murigit urbi distanta de cent e duadek metri l'una de l'altra, ed esas facile distingebla del alteso ye qua me flugis.

Kredante ke me venabis tro fore norde e weste, me turnis me adsudeste, dum la matino pasis plur altra urbegi, ma oli ne similesis la deskripto di Helium donata da

Kantos Kan a me. Ultre la du-urbo formo di Helium, plusa distinganta traito esas la du imensa turmi, l’una brilante skarlata, alta de preske 1,6 kilometri en la centro di un del urbi, e l’altra hele flava e same alta, qui markizas la fratal urbo.

CHAPITRO XXIV

Tars Tarkas trovas amiko

Ye dimezo cirkume me base pasis super grand urbo mortinta di anciena Marso, e glitante trans l'ultra planajo me venis koram plura mili de verda militisti en terorinda batalio. Me apene vidabis li kande salveo venis vers me, e pro lia preske perfekta precizeso, mea avioneto esis quik ruinit, eratike sinkis al tero.

Me falis preske direte aden la mezo dil feroca kombato, adinter militisti qui ne vidabis mea veno, esante tro okupata da lukto por vivo e morto. La homuli pede luktis per long espadi, dum ke tempopa pafo de tiraliero ye la bordo dil batalio

faligis militisto qua instantale separabis su del intrikat amaso.

Dum ke mea mashino sinkis adinter li, me komprenis ke me mustas luktar o mortar, kun bona chanco omnakaze mortar, do me atingis la tero havante mea long espado ja ektirit, pronta defensar me tam bone kam posible.

Me falis adapud grandega monstro qua luktis kontre tri enemiki, e regardetante ilua feroca vizajo, lumizita dal batalio, me rikonocis Tars Tarkas la Tarkano. Il ne vidis me, pro ke me esis kelke dop il, e tatempe la tri militisti enemikal, quin me rikonocis kom Warhunani, samtempe avancis. La fortega kerlo rapide mortigis un de li, ma retropazante por plusa stroko, il falis sur kadavro dop il e frapis la sulo ed esis quik sen defenso kontre li. Tam rapide kam fulmino li atakis, e Tars Tarkas rapide irabus a sua patri sen ke me saltis adavan ilua sternita formo e konfrontis ilua enemiki. Me mortigabis un de li kande la fortega Tarkano itere staceskis e rapide mortigis l’altra.

Il regardis me, e mikra rideto tushis ilua severa labii kande, tushante mea shultro, il dicis,

“Me apene rikonocas tu, Jon Karter, ma esas nul altra mortivo sur Barsum qua facabus to quon tu facis por me. Me opinionas ke me lernas ke ya esas amikeso, mea amiko.”

Il ne plus dicis, nek esis oportunajo, nam la Warhunani pluproximeskis cirkum ni, e ni kune luktis, shultro an shultro, dum ta tota longa, varmega posdimezo, til ke fortuno chanjis e la restaji dil feroca Warhun-trupi kuris a lia toati e fugis aden la venont obskureso.

Dekamil homuli laborabis en ta titana lukto, e sur la batalio-agro sternesis triamil mortintuli. Nek l’una latero nek l’altra demandabis indulgo od indulgabis, nek esforcis kaptar enemiki.

Retroveninte al urbo pos la batalio, ni irabis direte a la lojeyo di Tars Tarkas, ube me solitare livesis dum ke la chefo asistis la kustumala kunveno qua quik sequas batalio.

Dum vartar la riveno di la verda militisto, me audis ulo movar en apuda apartamento, e kande me adsupre regardis, subite hastis a me enorma e ledega kreuro qua retroe pulsis me an l’amaso de silkaji e furaji sur qua me jacis. To esis Wula — fidema, amanta Wula. Lu trovabis sua voyo a Tark

e, quale Tars Tarkas plu tarde naracis, irabis quik a mea olima lojeyo ube lu komencabis sua patetika e semblante senespera varto por mea riveno.

"Tal Hajus savas ke tu esas hike, Jon Karter," dicis Tars Tarkas rivenante de la lojeyo di la jedak; "Sarkoja vidis e rikonocis tu dum nia riveno. Tal Hajus komandis ke me duktez tu ad il canokte. Me havas dek toati, Jon Karter; tu darfas selektar de oli, e me akompanos tu a la maxim proxim aquovoyo qua duktos ad Helium. Tars Tarkas esas forsan kruela verda militisto, ma il povas anke esar amiko. Venez, ni komencez."

"E quo kande tu rivenos, Tars Tarkas?" me questionis.

"La sovaja kaloti, posible, o plu mala kozo," il respondis. "Ecepte ke me hazarde havus l'oportunajo quan me tante longe vartas por kombatar kontre Tal Hajus."

"Ni restos, Tars Tarkas, e canokte iros a Tal Hajus. Tu ne sakrifikez tu, e forsan canokte tu havos ta oportunajo quan tu vartas."

Il ardoroze objecionis, dicis ke Tal Hajus ofte sovaje pasioneskas nur pro la pensajo pri la stroko quan me donabis ad il, e ke, se

il itere kaptus me, me subisus la maxim hororinda tormenti.

Dum ke ni manjis, me repetis a Tars Tarkas la historio quan Sola naracabis a me dum ta nokto sur la marfundo dum la marcho a Tark.

Il nur poke parolis, ma la granda muskuli di ilua vizajo konvulsis pro pasiono e pro peno rimemorar la hórori amasigit adsur la nura kozo quan il ultempe amorabis en omna ilua kolda, kruela, terorinda vivo.

Il ne plus hezitis kande me sugestis ke ni irez a Tal Hajus, nur dicis ke il volas unesme parolar a Sarkoja. Ye ilua demando, me akompanis il ad elua lojeyo, e la regardo di venenoz odio quan el jetis ye me preske rekompensis irga futura malaji quan ca hazarda riveno a Tark portez a me.

“Sarkoja,” dicis Tars Tarkas, “quaradek yari ante nun tu helpis efektigar la tormento e mortigo di homino nomizita Gozava. Me jus deskovris ke ta militisto qua amoris ta homino saveskas pri tua laboro pri l’evento. Il forsan ne mortigos tu, Sarkoja, to ne esas nia kustumo, ma nulo preventas ke il ligez l’una extremajo di rimeno cirkum tua kolo e l’altra a sovaja toato, nur por probar tua stando por travivar ed helpar propagar nia raso.

Audinte ke il facos lo morge, me opinionis ke on juste avertez tu, nam me esas yusta viro. La fluvio Is esas nur kurta pilgrimo, Sarkoja. Venez, Jon Karter."

Sequantamatine, Sarkoja desaparabis, nek plus videsis.

Taceme ni hastis a la palaco di la jedak, ube ni quik admisesis ad ilua prezenteso; fakte, il apene toleris vartar me, e stacis rekte sur sua platformo e severe regardis l'enireyo kande me eniris.

"Ligez il a ta kolono," il kriachis. "Ni vidos ta qua audacas frapar la povoza Tal Hajus. Varmigez la fera stangi; per mea propra manui me brulos l'okuli ek ilua kapo por ke il ne polutez me per sua infama regardo."

"Chefi di Tark," me kriis, turnante me vers l'asemblita konsilantaro ed ignorante Tal Hajus, "me esis chefo inter vi, ed hodie me kombatis por Tark shultro an shultro kun elua maxim granda militisto. Vi debas audienco a me, adminime. Hodie me multe ganis. Vi asertas ke vi esas yusta homi—"

"Tacez," bramis Tal Hajus. "Stopez la boko di ta kreuro e ligez il quale me imperas."

“Yusteso, Tal Hajus,” klamis Lorquas Ptomel. “Qua tu esas por ignorar la kustumi di yarcenti inter la Tarkani?”

“Yes, yusteso!” ekis dek-e-du voci, e lore, dum ke Tal Hajus grunis e spumifis, me duris parolar.

“Vi esas brava populo e vi amas braveso, ma ube esis via povoza jedak dum la kombato hodie? Me ne vidis il en la mezo di la batalio; il ne asistis. Il arachas sendefensa mulieri e mikra pueri en sua retreteyo, ma quante recente un de vi vidis ke il luktas kontre homi? Nu, mem me, nano apud il, faligis il per un frapo di mea pugno. Kad ek tala homi la Tarkani facas sua jedak-i? Nun apud me stacas granda Tarkano, povoza militisto e nobla homulo. Chefi, quale sonas Tars Tarkas, Jedak di Tark?”

Mujo di bas-tona plaudado respondis a ta sugesto.

“La konsilantaro nur bezonas imperar, e Tal Hajus mustas pruvar sua kapableso regnar. Se il esus bravulo, il invitus Tars Tarkas a kombato, nam il ne amas il, ma Tal Hajus timas; Tal Hajus, via jedak, esas poltrono. Per mea nuda manui me povus mortigar il, e ton il savas.”

Pos mea parolo venis tensa silenco, nam omna okuli regardegos Tal Hajus. Il nek

parolis nek movis, ma la kuperosika verdeso di ilua vizajo paleskis, e la spumo frosteskis sur sua labii.

"Tal Hajus," dicis Lorquas Ptomel per kolda, harda voco, "nultempe dum mea longa vivo me vidis jedak di la Tarkani tante humiligit. Esas nur un posibla respondo a ca akuzo. Ni vartas ol." Ed ankore Tal Hajus stacis quale petrigit.

"Chefi," pluse dicis Lorquas Ptomel, "ka ca jedak, Tal Hajus, pruvez sua apteso regnar Tars Tarkas?"

Duadek chefi esis cirkum la rostro, e duadek espadi alte flagris kom asento.

Restis nul alternativo. Ta dekreto esis final, do Tal Hajus ektiris sua long espado ed avancis por renkontrar Tars Tarkas.

La kombato balde finesis, e, pozinte pedo sur la kolo di la mortinta monstro, Tars Tarkas divenis jedak inter la Tarkani.

Ilua unesma ago esis facar me kompleta chefo havanta la rango ganita per mea kombati dum l'unesma semani di mea kapteso inter li.

Vidante la favoroz atitudo di la militisti pri Tars Tarkas, anke pri me, me sizis l'oportunajo rekrutar li por mea kauzo kontre Zodango. Me naracis a Tars Tarkas

mea aventuri, e per kelka vorti explikis to quon me pensis.

"Jon Karter propozas," il dicis a la konsilantaro, "to quon me aprobas. Me kurte explikos. Deja Toris, la Princino di Helium, qua esis nia kaptito, nun kaptesas da la jedak di Zodango, kun la filiulo di qua el mustas mariajeskar por salvar elua lando de devasto sub la manui di la trupi di Zodango.

"Jon Karter sugestas ke ni salvez el e portez el ad Helium. La spoliaji di Zodango esos splendida, e me ofte pensis ke, se ni federus ni kun la homi di Helium, ni ganus suficanta sekureso di vivo-moyeni por ke ni augmentez la grandeso e frequenteso di nia filii, e talmaniere ni sendubite divenus suprega inter la verdi di tota Barsum. Quon vi dicas?"

To ofris posibleso kombatar, oportunajo spoliar, e li mordis la lurilo quale truto mordas musho.

Segun la kustumi di la Tarkani, li esis furioze entuziasmoza, ed ante plusa mi-horo, duadek kavalkanta mesajeri hastis trans la mortinta mar-fundi por advokar la hordi por l'expediciono.

Ante tri dii ni marchis vers Zodango, povoza per centamil militisti, pro ke Tars

Tarkas esis kapabla rekrutar la servo di tri plu mikra tribui per promisar la granda spolio di Zodango.

Ye l'avano di la kolono me kavalkis apud la granda Tarkano e ye mea taloni trotis mea amata Wula.

Ni voyajis nur nokte, aranjis nia marchi por ke ni kampis diale en abandonit urbi ube ni omna, mem la bestii, restis interne dum la dii. Marchante, Tars Tarkas, per sua remarkinda kapableso ed administro politikal, rekrutis plusa kinadekamil militisti de diversa tribui, por ke, dek dii pos nia departo, ni haltis ye noktomezo exter la granda murigit urbo di Zodango, havante cent-e-kinadekamil militisti.

La kombato-povo ed efikeso di ca hordo de feroca verda monstri egalis dekopla la nombro di reda viri. Nultempe dum la historio di Barsum, Tars Tarkas dicis a me, tante grand armeo di verda militisti kune marchis a batalio. Esis enorma tasko retenar mem semblo di harmonio inter li, e me astonesis ke il sucesis duktar li al urbo sen ke granda batalio komencez inter li.

Ma pluproximeskante a Zodango, lia personala disputachi submersesis en lia plu grand odio por la reda viri, e precipue por la Zodangani, qui dum yari facabis

senkompata kampanio por exterminar la verdi, e precipue per ruinar lia kovaparati.

Lore stacante avan Zodango, la tasko ganar eniro al urbo venis a me, e direktante ke Tars Tarkas retenez ilua trupi en du divizioni ultre l'audebleso-porteo dil urbani, singla diviziono opozante ad un granda pordego, me duktis duadek decensata militisti plu proxim un de la pordeti qui perforas la muri ye kurt intervali. Ta pordeti ne havas kustumala gardisti, ma spektesas da sentineli qui patrolas l'avenuo qua encirkligas l'urbo en la muri, simile a quale nia metropolala policisti patrolas lia rondiri.

La muri di Zodango esas alta de duadek-e-tri metri e dika de dek-e-kin metri. Li konstruktesas ek enorma bloki de karborundo, e la tasko enirar l'urbo semblis, a mea eskorto de verda militisti, neposibla. La kerli qui komandesis akompanar me esis ek un de la plu mikra tribui, do ne konocis me.

Pozante tri de li, vizaji an la muro e brakii intrikata, me komandis ke du altri klimez a lia shultri, e sisesma homo me komandis klimar adsur la shultri di la du supra homi. La kapo di la maxim alta militisto levesis dek-e-du metri de la tero.

Talmaniere, per dek militisti, me konstruktis serio de tre gradi de la tero a la shultri di la maxim alta homulo. Lore, de kurta disto dop li, me rapide kuris adsupre del una rango a la nexta, e per plusa salto de la larja shultri di la maxim alta me sizis la suprajo di la granda muro e nelaute tiris me adsur olua larja surfaco. Dope me tranis six ledra rimeni de egala nombro di mea militisti. Ita rimeni ni antee kune nodigabis, e pasante l'una extremajo a la maxim alta militisto, me prudente abasis l'altra extremajo del opozanta latero di la muro vers la suba avenuo. Me vidis nulu, do, abasante me til l'extremajo di la ledra rimeno, me falis tra la restanta non metri til la suba pavaro.

Me saveskabis de Kantos Kan la sekretajo quale apertar ca pordeti, e pos plusa instanto mea duadek granda kombatanta homuli stacis en la kondamnat urbo di Zodango.

Me joyoze trovis ke me enirabis ye la plu basa limito dil enorma domeno di la palaco. L'edifico ipsa distante aparis kom flagro di glorioza lumo, e me quik rezolvis duktar detachmento de militisti direte aden la palaco ipsa, dum ke la restaji di la granda hordo atakas la kazerni di la soldati.

Sendante un de mea homi a Tars Tarkas por grupo de kinadek Tarkani, kun mesajo pri mea intenco, me komandis ke dek militisti kaptez ed apertez l'una granda pordego dum ke kun la non restanti me kaptos l'altra. Ni laborez taceme, nula pafo esez pafata e nula general avanco facesez ante ke me atingabos la palaco kun mea kinadek Tarkani. Nia projeto perfekte funcionis. La du sentinelin renkontrita ni sendis a lia patri sur la rivi di la perdita maro di Korus, e la gardisti ye amba pordegi taceme sequis li.

CHAPITRO XXV

La spolio di Zodango

Kande la pordego ube me stacis ocilante apertesis, mea kinadek Tarkani, duktata da Tars Tarkas, kavalkis adinterne sur lia povoza toati. Me duktis li al muri dil palaco, quan me facile transsaltis sen helpo. Interne, tamen, la pordego ne facile apertesis, ma me tandem rekompensesis per vidar ol ocilar sur la granda charniri, e balde mea feroc eskorto kavalkis trans la gardeni dil jedak-i di Zodango.

Pluproximeskante al palaco, me vidis tra la granda fenestri dil ter-etajo aden la brilante lumizit audienco-chambro di Tan Kosis. L'imensa halo esis turboza per la

nobeli e lia dami, quale se ul importanta ceremonio eventas. Nula gardisto esis videbla exter la palaco, pro, me supozis, la fakto ke la muri dil urbo e dil palaco konsideresis kom nekonquestebla, do me proxime advenis e regardis adinterne.

Ye un extremajo dil chambro, sur masiva ora troni inkrustata per diamanti, sidis Tan Kosis e sua spozino, cirkondata da oficiri e dignuli dil stato. Avan li extensesis larja pasvoyeto, bordizita ye amba lateri da soldati, e dum ke me regardis, ye la fora extremajo dil halo eniris la avano di procesiono qua avaniris til la bazo dil trono.

Unesme marchis quar oficiri dil Guardo di la jedak, portante grandega pleto sur qua repozis, sur kuseno ek skarlata silko, grand ora kateno havanta kolumo e padloko ye amba extremaji. Jus dop ta oficiri venis quar altri qui portis simila pleto suportanta splendid ornamenti di princulo e princino dil regnanta familio di Zodango.

Ye la bazo dil trono ta du grupi separis su ed haltis, posturis facie l'una al altra ye opozanta lateri dil pasvoyeto. Lore venis plusa dignuli, e l'oficiri dil palaco e dil armeo, e tandem du figuri tote kovrita per skarlata silko, por ke ne un traito nek dil una nek dil altra esis videbla. Ta du haltis

ye la bazo di la trono koram Tan Kosis. Pos ke la restajo di la procesiono enirabis e prenis plasi, Tan Kosis parolis a la paro qua stacas avan il. Me ne povis audar ilua vorti, ma balde du oficiri avancis e forprenis la skarlata robo de un del figuri, e me vidis ke Kantos Kan faliabis pri sua misiono, nam esis Sab Tan, Princulo di Zodango, qua revelesis a me.

Tan Kosis nun prenis l'ornamenti de un pleto e pozis un ora kolumo cirkum la kolo di sua filiulo, e klozis la padloko. Pos kelka plusa vorti a Sab Tan il turnis su al altra figuro, de qua l'oficiri nun prenis la kovranta silko, e deskovris a mea nun komprenanta vido Deja Toris, Princino di Helium.

La skopo dil ceremonio esis klara a me; pos plusa instanto Deja Toris esos por sempre ligit al Princulo di Zodango. La ceremonio esis impresiva e belega, me supozas, ma semblis a me la maxim diablatra vidajo ultempe vidit, e kande l'ornamenti adjustigesis sur elua belega figuro ed elua ora kolumo esis apertita da la manui di Tan Kosis, me levis mea long espado adsuper mea kapo e, per la pezoza tenilo, me frakasis la vitro dil granda fenestro e saltis adinter l'astonat asembluro.

Per un salto me atingis la gradi dil platformo apud Tan Kosis, e dum ke il stacis stuporata da surprizo, me tranchis per mea espado l'ora kateno qua ligabus Deja Toris ad altru.

Instantale omno esis konfuza; mil ektirit espadi minacis me de omna latero, e Sab Tan saltis vers me tenante juvelizita poniardo tirit ek sua mariajal ornamenti. Me povabus mortigar il tam facile kam mortigar musho, ma l'anciena kustumo di Barsum haltis mea manuo, e sizante ilua karpo kande la poniardo pulsesis vers mea kordio, me tenis il quale se en mordilo e per mea long espado indikis la fora extremajo dil halo.

"Zodango falas," me kriis. "Regardez!"

Omna okuli turnesis al loko indikat, ed ibe, esamifante tra la pordi dil enireyo, kavalkis Tars Tarkas ed ilua kinadek militisti sur sua granda toati.

Krii de surprizo ed astoneso eruptis ek l'asembluro, ma nula timo-vorto, e quik la soldati e nobeli di Zodango jetis su vers l'avancanta Tarkani.

Pulsante Sab Tan kapavane del platformo, me tiris Deja Toris a mea flanko. Dop la trono esis streta pordo ed en to lore stacis Tan Kosis konfrontante me kun

ektirita long espado. Ni quik atakis, e me trovis nula febla enemiko.

Cirkumirante sur la larja platformo, me vidis ke Sab Tan hastas alonge la gradi por helpar sua patro, ma, il levante sua manuo por frapar, Deja Toris saltis adavan il, e lore mea espado trovis ta korpo-parto qua facis Sab Tan la jedak di Zodango. La patro rulante mortinta sur la pavimento, la nova jedak liberigis su del manui di Deja Toris, e ni itere konfrontis l'una l'altra. Balde quar oficiri adjuntis su ad il e, mea dorso an l'ora trono, me itere kombatis por Deja Toris. Me desfacile defensis me sen mortigar Sab Tan e, per il, mea last oportunajo ganar la muliero quan me amoras. Mea lamo ocilis per la rapideso di fulmino dum ke me serchis parear la stroki e frapi di mea enemiki. Me desarmizis du, ed un de li falabis, kande plur altri hastis por helpar lia nova regnanto e venjar la morto dil olima regnanto.

Dum ke li avancis klami venis, "La muliero! La muliero! Mortigez el; co es elua projeto. Mortigez el! Mortigez el!"

Klamante ke Deja Toris venez addop me, me pazope iris vers la pordeto dop la trono, ma l'oficiri komprenis mea intenco, e tri de li saltis addop me ed obstruktis mea

posibleso ganar poziciono por defensar Deja Toris kontre armeo de espadisti.

La Tarkani okupesis en la mezo dil chambro, e me agnoskeskis ke nulo ecepte miraklo salvos Deja Toris e me, kande me vidis ke Tars Tarkas pazegis tra la turbo de pigmei qui esamifis cirkum il. Per un ocilo di sua povoza long espado, il jetis dek-e-du kadavri ye sua pedi, e tale tranchis paseyo avan il til pos plusa instanto il stacis sur la platformo apud me, donante morto e destrukto addextre ed adsinistre.

La kurajo dil Zodangani astonesis, ne un de li esforcis eskapar, e la lukto cesis nur pro ke nur Tarkani restis vivanta en la granda halo, ecepte Deja Toris e me.

Sab Tan sternesis mortinta apud sua patro, e la kadavri di le maxim bona nobeli e kavalieri kovris la pavimento en sangifant amasi.

Mea unesma pensajo pos la kombato esis pri Kantos Kan, e livante Deja Toris al responso di Tars Tarkas, me hastoze duktis dek-e-du militisti aden la karceri sub la palaco. Omna gardisti livabis por helpar la kombatanti en la trono-chambro, do ni serchis la labirintala karcero sen rezisto.

Me laute klamis la nomo di Kantos Kan en omna nova koridoro e fako, e tandem

rekompensesis per audar febla respondo. Guidata da ta sono, ni balde trovis il, senpova en obskura chambreto.

Il joyegis vidar me, e saveskar la signifiko dil kombato, febla eki di qua atingabis il en la karcer-celulo. Il dicis a me ke l'aer-patrolo kaptabis il ante ke il atingis l'alta turmo dil palaco, por ke il ne mem vidabis Sab Tan.

Ni deskovris ke esus vana esforcar tranchar la stangi e kateni qui karcerigas il do, segun ilua sugesto, me retroiris por serchar la kadavri en la supra etajo por la klefi por apertar la padloki di ilua celulo e di ilua kateni.

Felice, un de le unesma serchata esabis ilua gardisto, e ni balde havis Kantos Kan kun ni en la trono-chambro.

La bruiso di forta pafado, mixita kun klami e kriachi, venis a ni del stradi dil urbo, e Tars Tarkas forhastis por direktar l'extera kombato. Kantos Kan akompanis il por agar kom guido, la verda militisti komencis kompleta trasercho dil palaco por altra Zodangani e por spoliaji, e Deja Toris e me restis sole.

El falabis adsur un del ora troni, e me turnante me vers el, el salutis me per febla rideto.

“Kad esis ultempe tala viro!” el ekklamis. “Me savas ke Barsum nultempe vidis tala quala tu. Kad esas posibla ke omna Terani similesas tu? Sole, nekonocat, chasat, minacat, persequat, tu facis dum kelka kurta monati to quon nula viro dum omna pasint epoki di Barsum facis: tu federis la sovajo hordi dil mar-fundi e duktis li por kombatar kom kunfederiti di reda Marsani.”

“On facile respondas, Deja Toris,” me ridetante replikis. “Ne me facis lo, ma amoro, amoro por Deja Toris, povo qua facus mem plu granda mirakli kam to quon tu vidas.”

Beleta redesko kovris elua vizajo ed el respondis,

“Nun tu darfas dicar lo, Jon Karter, e me darfas askoltar, nam me esas liberigit.”

“E me dicos plu multo, ante ke ol esez itere tro tarde,” me replikis. “Me facis multa stranj agi dum mea vivo, mult agi quin plu saja viri ne audacabus, ma nultempe en mea maxim bizara revi me revabus ganar Deja Toris por me ipsa — nam me nultempe revis ke en la tot universo vivas tala muliero quala la Princino di Helium. Tu esante princino ne embarasas me, ma tu esante tu esas sato por igar ke me dubitez mea

mentala saneso kande me demandas, mea princino, ke tu esez la mea.”

“Il ne embarasesez qua tante bone savas la respondo a sua demando ante demandir,” el replikis, staceskis e pozis sua kara manui adsur mea shultri, e tale me embracis el e kisis el.

Talmaniere en la mezo di urbo sovaje kombatant, plena del kriachi di milito; morto e destrukto recevante sua terorinda rekoltajo cirkum el; talmaniere Deja Toris, Princino di Helium, vera filiino di Marso la Deo di Milito, fiancis su kun Jon Karter, Jentilulo di Virginia.

CHAPITRO XXVI

Tra buchado a joyo

Plu tarde Tars Tarkas e Kantos Kan rivenis por raportar ke Zodango tote vinkesas. Olua trupi esas tote destruktita o kaptit, ed on expektesez nula plusa rezisto del urbo. Plura batalio-navi eskapabis, ma mili de navi militala e komercala gardesas da Tarkana militisti.

La plu mikra hordi spolieskis e disputis inter su, do on decidis asemblar omna militisti posible, equipar per viri tam multa navi kam posible, plenigar li per Zodangana kaptiti, ed irar ad Helium sen plusa ajorno.

Kin hori plu tarde ni flugis de la tekti di la dok-edifici kom navaro de duacent-e-

kinadek batalio-navi, portante preske centamil verda militisti, sequata da navaro qua portas nia toati.

Dope ni livis l'afliktit urbo en la feroca e brutala manui di preske quaradekamil verda militisti di la min povoza tribui. Li spoliis, ocidis, e luktis inter su. Li incendiis cent loki, e koloni ek densa fumo acensis super l'urbo quale se por celar l'infra hororinda vidaji de la cielal okulo.

Posdimeze ni vidis la skarlata e flava turmi di Helium, e kurtatempe plu tarde granda navaro de Zodangana batalio-navi acensis del kampeyi dil siejanti exter l'urbo, ed avancis por renkontrar ni.

La baneri di Helium esabis pendigita del pruo til pupo di singla de nia povoza navi, ma la Zodangani ne bezonis ta signo por komprenar ke ni esas enemiki, nam nia verda Marsana militisti pafeskis ye li preske samtempe kande li livis la sulo. Per lia fantastika paf-kapableso li enfilis la venanta navaro per salveo pos salveo.

La jemelatra urbi di Helium, perceptante ke ni esas amiki, eksendis centi de navi por helpar ni, e lore komencis l'unesma reala aer-batalio quan me vidabis.

Ni komandis ke la navi portanta nia verda militisti cirkumirez super la

kombatanta navari di Helium e Zodango, pro ke lia baterii esis neutila en la manui dil Tarkani qui, ne havanta navaro, ne esas habila pri navo-kanonarto. Lia pafado per fusili, tamen, multe efikis, e l'ultima rezulto dil batalio esis forte influat, se ne tote decidat, da lia prezenteso.

Komence la du navari cirkle iris ye la sama alteso, singla de li sendis flankala salvei aden l'altra. Balde granda truo arachesis en la kareno di un del imensa batalio-navi del Zodangana kampeyo; tremante, ol tote renversesis, la kru-figureti plunjis, turnis e tordis su, vers la sulo triacent metri sube; lore, per nauzeiganta rapideso, ol falis dop li, preske tote enterigis su en la mol argilo dil anciena marfundo.

Sovaja krio di exulto acensis del Heliuman eskadro, e per duopligita feroceso li atakis la Zodangana navaro. Per bela manovro, du de la navi di Helium ganis poziciono super l'enemiki, de qua li varsis adsur li del kareno-baterii perfekta torento de explozanta bombi.

Lore, unope, la batalio-navi di Helium sucesis acensar adsuper la Zodangani, e pos kurta tempo multa de la batata batalio-navi flotacis kom senespera navi avariita vers l'alta skarlata turmo dil plu granda Helium.

Plur altri esforcis eskapar, ma oli balde cirkondesis da mili de mikrega flugili individual, e super singla de li pendis monstroza batalio-navo di Helium, pronta faligar abordo-grupi adsur la ferdeki.

Ante kelke plu kam un horo del instanto kande la vinkanta Zodangan eskadro acensabis por renkontrar ni del kampeyo dil siejanti, la batalio finis, e la restanta navi dil vinkita Zodangani aviacesis vers l'urbi di Helium da maxim bona krui.

Tre patetik evento akompanis la cedo di ta povoza navi, pro anciena kustumo qua postulis ke cedo esez distingata dal voluntanta plunjo al tero dal komandero dil vinkita navo. Unu pos altru la bravuli, alte tenante sua standardi super la kapo, saltis del altego prui di sua povoza navi a terorinda morto.

Ne til ke la komandero dil tota navaro facabis la timinda plunjo, tale indikante la cedo dil restanta navi, cesis la lukto, e la vana sakrifiko di bravuli finis.

Ni nun signalis ke l'admiral-navo dil navaro di Helium proximeskez, e kande ol venis aden audo-porteo, me klamis ke ni havas la Princino Deja Toris sur la navo, e ke ni deziras transdonar el al admiral-navo por ke el esez quik portita al urbo.

Kande la vera signifiko di mea anunco kompreneskis, grand aklamado acensis del ferdeki dil admiral-navo, e quik pose la standardi dil Princino di Helium aparis ye cent loki sur la supra ferdeki. Kande l'altra navi dil eskadro komprenis la signifiko di ta signali montrita a li, li anke furioze klamis e desfaldis elua standardi en la brilanta sunlumo.

L'admiral-navo venis a ni, e kande ol gracioze ocilis a ni e tushis nia nav-flanko, dek-e-du oficiri saltis adsur nia ferdeko. Lia astonat okuli vidante la centi de verda militisti, qui nun venis ek la kombat-shirmivi, li stuporate haltis, ma vidante Kantos Kan, qua avancis por renkontrar li, li anke avaniris adcirkum il.

Deja Toris e me lore avancis, e li vidis nulo ecepte el. El gracioze aceptis ili, single nomizis ili, nam ili esis viri di alta rangi en l'estimo e servo di elua avulo, ed el bone konocis ili.

"Pozez via manui adsur la shultro di Jon Karter," el dicis ad ili, turnante su a me, "la viro a qua Helium debas ed elua princino ed anke elua triumfo hodie."

Li esis tre polita a me e dicis multa vorti benigna e laudant, ma to quo semblis maxime impresar li esis ke me ganabis la

helpo di la feroca Tarkani por mea kampanio por liberigar Deja Toris ed Helium.

"Vi plu grande debas via gratitudo ad altru kam me," me dicis, "e yen il; konoceskez un de la maxim granda soldati e politikisti di Barsum, Tars Tarkas, Jedak di Tark."

Per la sama polisita politeso montrit da lia maniero a me, ili extensis sua saluti a la granda Tarkano, ed il, me surprizesis audar, ne esis min habila pri experteso pri su-teno o pri kortala diskurso. Quankam ne ek babilanta raso, la Tarkani esas tre formal, e lia konduto astonante fitas la dignoza e kortatra maniero.

Deja Toris abordis l'admiral-navo, ed iritesis pro ke me ne sequis el, ma, quale me explikis, la batalio esas nur partale ganit; ni ankore mustas traktar la terala trupi di la siejanta Zodangani, e me ne livus Tars Tarkas til ke to esez facit.

La komandero di la navaro di Helium promisis aranjar ke l'armei di Helium atakos del urbo samtempe kun nia teral atako, do la navi separesis e Deja Toris esis triumfale portata a la korto di elua avulo, Tardos Mors, Jedak di Helium.

Fore esis nia navaro di transport-navi, portante la toati di la verda militisti, ube oli restabis dum la batalio. Sen abord-stacioni, desembarkar ta bestio adsur la negardita planajo esis desfacila, ma nul altra posibleso existis, do ni iris a loko cirkume dek-e-sis kilometri for l'urbo e komencis ta tasko.

Necesesis abasar l'animali a la tero per stropi, e ta laboro okupis la restajo di la dio e la duimo di la nokto. Dufoye ni atakesis da grupi de la Zodangana kavalrio; tamen, ni perdis nur kelki, e pos noktesko li foriris.

Tam balde kam la lasta toato deskargesis, Tars Tarkas komandis avancar, e kom tri divizioni ni reptis vers la Zodangana kampeyo del nordo, del sudo, e del esto.

Ye cirkum un kilometri e duimo del chefa kampeyo ni renkontris lia avan-posteni e, quale pre-aranjit, aceptis lo kom signalo atakar. Per sovaja, feroca krii e la desagreabla skridado di batalio-furiigita toati, ni atakis la Zodangani.

Ni ne trovis ke li dormetas, ma trovis ke bone trancheigita batalio-lineo konfrontas ni. Iterante ni repulsesis til ke, ye cirkume dimezo, me timeskis pri la rezulto dil batalio.

La Zodangani havis preske un milion militisti, asemblita de polo a polo irgeloke

extensas lia rubandatra aquo-voyi, ed opozante li esis min kam centamil verda militisti. La trupi de Helium ne ja arivabis, nek ni povis recevar irga mesajo de li.

Ye dimezo ni audis forta pafado alonge la tota lineo inter la Zodangani e l'urbi, e ni lore savis ke nia tre bezonata rinforco venas.

Itere Tars Tarkas komandis atakar, ed itere la povoza toati portis lia terorinda kavalkanti kontre la remparti dil enemiki. Samtempe la batalio-lineo di Helium esamifis super l'opozanta parapeti dil Zodangani e pos plusa instanto, li esis aplastata quaze inter du muel-diski. Li noble luktis, ma vane.

La planajo avan l'urbo divenis versimila ruino ante ke la lasta Zodangano cedis su, ma tandem la buchado cesis, la kaptiti marchigesis ad Helium, e ni eniris la plu granda de la pordegi dil urbo, enorma triumfala procesiono de vinkanta heroi.

La larj avenui bordizesis da mulieri e pueri, inter qui esis la kelka viri, la devi di qui necesigis ke li restez en l'urbo dum la batalio. Ni salutesis da sencesa plaudado ed ornamenti ek oro, platino, arjento, e precoza juveli varsesis adsur ni. L'urbo dementeskis pro joyo.

Mea feroca Tarkani produktis la maxim frenezioz eciteso ed entuziasmo. Nultempe antee armizita grupo de verda militisti enirabis la pordegi di Helium, e ke li lore venas kom amiki ed kunfederiti plenigis la redi per joyego.

Esis evidenta, pro la lauta kriado di mea nomo e pro la vasta nombro de ornamenti fixigita a me ed a mea grandega toato dum ke ni pasis alonge l'avenui vers la palaco, ke mea povra servo a Deja Toris esabis savigita da la Heliumani, nam mem afrontata da la feroc aspekto di Wula, la populo proxime presis su cirkum me.

Proximeskante a ta splendid edifico, ni renkontresis da grupo de oficiri qui varme salutis ni e demandis ke Tars Tarkas e sua jed-i, kun la jedak-i e jed-i di sua sovaj kunderiti, anke kun me, decensez ed akompanez li por recevar de Tardos Mors expresuro di ilua gratitudo por nia servo.

Ye la suprajo di la grand eskalero qua duktas a la chefa pordi di la palaco stacis la rejala grupo, ed atingante la plu basa gradi, un de li decensis por renkontrar ni. Il esis preske perfekta specimeno di vireso; alta, tam rekta kam flecho, belege muskulizit, ed havante la su-teno e konduto di regnanto di

homi. Me ne bezonis informesar ke il esas Tardos Mors, Jedak di Helium.

L'unesma membro di nia grupo quan il renkontris esis Tars Tarkas, ed ilua unesma vorti por sempre siglizis la nov amikeso inter la rasi.

"Ke Tardos Mors," il solene dicis, "darfas konoceskar la maxim granda vivanta militisto di Barsum esas senpreca honoro, ma ke il povas pozar sua manuo adsur la shultro di amiko ed aliancito esas mem plu granda favoro."

"Jedak di Helium," replikis Tars Tarkas, "necesesis ke viro de altra mondo docez a la verda militisti di Barsum la signifiko di amikeso; ad il ni debas la fakto ke la hordi di Tark povas komprenar tu; ke li povas komprenar e reciproke ofrar la sentimenti tante gracioze expresat."

Tardos Mors lore salutis singla verda jedak e jed, ed a singlu parolis vorti amikal ed admirant.

Venante a me, il pozis la amba manui adsur mea shultri.

"Esez bone aceptat, mea filiulo," il dicis; "ke tu esas grantat, joyoze, e sen un vorto opozant, la maxim precoza juvelo en omna Helium, yes, en omna Barsum, esas suficanta pruvo di mea estimo."

Ni lore prizentesis a Mors Kajak, Jed di la plu mikra Helium, e patro di Deja Toris. Il proxime sequabis Tardos Mors e semblis esar mem plu afektata da la renkontro kam sua patro.

Il dek-e-dufoye esforcabis expresar sua gratitudo a me, ma ilua voco tante sufokesis da emoco ke il ne povis parolar, tamen il havis, quale me plu tarde saveskis, reputo por feroceso e sentimeso kom kombatanto qua esas remarkinda mem sur militatra Barsum. Komune kun omna Helium il adoris sua filiino, nek povis pensar pri to quon el eskapabis sen profund emoco.

CHAPITRO XXVII

De joyo a morto

Dum dek dii la hordi di Tarkani e lia sovaja kunfederiti festinesis ed amuzesis, e pose charjata per precoza donacaji ed eskortata da dekamil soldati di Helium direktata da Mors Kajak, li komencis la voyajo a lia propra landi. La jed di plu mikra Helium kun grupeto de nobeli akompanis li totavoye a Tark por plu forte nodigar la nova ligili di paco ed amikeso.

Sola anke akompanis Tars Tarkas, elua patro, qua avan omna sua chefi agnoskabis el kom sua filiino.

Tri semani plu tarde, Mors Kajak e sua oficiri, akompanata da Tars Tarkas e Sola,

abordis batalio-navo sendita a Tark por querar li por asistar la ceremonio qua unigos Deja Toris e Jon Karter.

Dum non yari me servis en la konsilantari e kombatis en l'armei di Helium kom princulo di la familio di Tardos Mors. La homi semblis nultempe fatigar pri honorizar me, e nula dio pasis sen ula nova pruvo di lia amo por mea princino, la nekomparebla Deja Toris.

En ora kovaparato sur la tekto di nia palaco esis ovo tam blanka kam nivo. Dum preske kin yari, dek soldati di la Guardo di la jedak kontinue stacis apud ol, e nula dio pasis kande me esis en l'urbo dum qua Deja Toris e me ne stacis, manuo en manuo, avan nia templeto e projetis pri la futuro, kande la delikata shelo ruptesos.

Vivsimil en mea memoro esas l'imajo di la lasta nokto kande ni sidis ibe e nelaute parolis pri la stranja romanco qua interplektabis nia vivi e pri ca marvelo qua venos por augmentar nia feliceso e satisfacar nia espero.

Distante ni vidis la hele blanka lumo di proximeskanta aer-navo, ma ni ne specale atencis tante ordinara vidajo. Quale fulmino-stroko ol hastis vers Helium til ke olua rapideso ipsa demonstris lo ne-ordinar.

Flagrante la signali qui proklamas su esar mesajero por la jedak, ol nepaciente cirkumiris dum vartar la lenta patrol-navo qua duktos ol a la doki di la palaco.

Dek minuti pos ke ol decensis a la palaco, mesajo advokis me a la konsilo-chambro, quan me trovis plena de la membri di la konsilantaro.

Sur l'elevita platformo di la trono esis Tardos Mors, qua adavane e retroe pazis kun tensata mieno. Kande omnu sideskis, il turnis su a ni.

"Camatine," il dicis, "mesajo venis a plura guvernerii di Barsum ke la direktanto dil atmosfer-fabrikerio sendas nula radiofon-raporto dum du dii, e ke la preske sencesa voki ad il de duadek chefurbi tiris nula respondanta signo.

"L'ambasadisti dil altra nacioni demandas ke ni atencez ca afero ed hastez a la vice-direktanto di la fabrikerio. Dum la tota dio, mil kruzo-navi serchis il til ke, jus nun, un de li rivenas portante ilua mortinta korpo, trovita en la fosi sub ilua domo, hororinde mutilata da ul asasinanto.

"Me ne bezonas dicar a vi la senco di to por Barsum. Monati bezonesus por penetrar ta muregi, fakte, la laboro ja komencas, e ni poke timez se la motoro di la pumpili bone

funcionus quale oli funcionis dum centi de yari; ma lo maxim mala, ni timas, eventas. L'instrumenti montras rapide diminutanta aer-preso en omna parti di Barsum — la motoro haltis.

"Mea viri," il konkluzis, "ni havas admaxime tri dii por vivar."

Tota silenco restis dum plura minuti, lore yuna nobelulo staceskis, ed alte tenante sua ektirit espado super la kapo, parolis a Tardos Mors.

"La viri di Helium fierigas su ke li sempre montras a Barsum quale naciono di redi vivez, nun esas nia oportunajo montrez quale li mortez. Ni facez nia devi quale se mil utila yari restas avan ni."

La chambro resonis per aplaudo e, pro ke nulo plu bona esis facebla kam alejar la timo di la populo per nia exemplo, ni ekiris, rideti sur la vizaji e chagreno mordante la kordii.

Rivenante a mea palaco, me trovis ke la rumoro ja atingabis Deja Toris, do me dicis ad el omno audata.

"Ni esis tre felica, Jon Karter," el dicis, "e me dankas irge qua fato rajuntos ni, se ol permisas ke ni kune mortez."

La sequanta du dii montris nula remarkinda chanjo en la aer-provizo, ma ye

jornesko di la triesma dio, respirar divenis desfacila ye l'alteso di la tekti. L'avenui e la placi di Helium plenigesis per homi. Omna komerco haltis. La plu multi kurajoze afrontis sua nechanjebla fato. Hike ed ibe, tamen, homi cedis su a nelauta chagreno.

Ye cirkume dimeze, multi de le plu febla sukombeskis ed ante un horo la homi di Barsum milope falis aden la senkoncio qua precedas morto pro asfixio.

Deja Toris e me kun altra membri di la rejala familio asemblis ni en la sinkita gardeno en interna korto di la palaco. Ni nelaute konversis, kande ni konversis, dum ke stuporo pro la severa mort-ombro reptis dasur ni. Mem Wula semblis sentar la pezo di la venonta kalamitato, nam lu presis su proxime a Deja Toris e me, e kompatinde ploretis.

La mikra kovaparato adportesabis de la tekto di nia palaco pro la demando di Deja Toris, ed el sidis e deziregante regardis la nekonocata viveto quan el nultempe konocos.

Kande respirado divenis percepteble desfacila, Tardos Mors staceskis e dicis,

“Ni adiez l'una l'altra. La dii di la glorio di Barsum finas. La suno morge regardos mortinta mondo qua tra eterneso ocilados

tra la cielo, populizita ne mem da memoraji. Yen la fino."

Il inklinis su e kisis la mulieri di sua familio, e pozis sua forta manuo adsur la shultri di la viri.

Tristoze turnante me de il, me regardis Deja Toris. Elua kapo sinkabis adsur elua sino, el aspektis senviva. Kun krio me saltis ad el e levis el per mea brakii.

Elua okuli apertesis e regardis la mea.

"Kisez me, Jon Karter," el murmuris. "Me amoras tu! Me amoras tu! Esas kruela ke ni mustas esar separata, ni qui jus komencis vivo di amoro e feliceso."

Presante elua kara labii a la mea, l'olima sento di nekonquestebla povo ed autoritato kreskis en me. La kombatema sango di Virginia rivivigis en mea veini.

"To ne esos, mea princino," me kriis. "Ula moyeno existas, mustas existar, e Jon Karter, qua luktis tra stranjera mondo por amorar tu, trovos ol."

Kun mea vorti reptis aden mea koncianta mento serio de non longe obliviata soni. Quale fulmino-stroko en tenebro, lia granda signifiko venis a me — la klefo a la tri pordegi dil atmosfer-fabrikerio!

Subite turnante me vers Tardos Mors, ankore embracante mea morteskant amorato a mea sino, me klamis,

"Flugilo, Jedak! Quik! Komandez tua maxim rapida flugilo al tekto dil palaco. Me povas ankore salvar Barsum."

Il ne vartis por questionar, ma gardisto quik sendesis kuregante al maxim proxima dokeyo e, quankam la aero esis dina e preske desaparabis del tekto, li sucesis lansar la maxim rapida un-homal aer-explorer-mashino quan la habileso di Barsum fabrikabis.

Dekedufoye kisante Deja Toris ed imperante ke Wula, qua volis sequar me, restez e gardez el, me saltis per mea olima ajileso e forteso al alta remparto dil palaco, e pos plusa instanto me aviacis vers la skopo dil espero di omna Barsum.

Me mustis base flugar por havar suficant aero por respirar, ma me iris per rekta voyo trans anciena marfundo, do bezonis nur flugar un metro super la sulo.

Me voyajis per astonanta rapideso, nam mea tasko esis konkurencar kontre morto. La vizajo di Deja Toris sempre aparis avan me. Turnante me por lastafoye regardar la palaco-gardeno, me vidabis ke el shancelas e sinkas adsur la sulo apud la mikra

kovaparato. Me tro bone savis ke el falabis aden l'ultima komato qua finos en morto, se l'aer-provizo restus ne riplenigit, do, riskante omno, me forjetis del navo omno ecepte la motoro e buselo, mem mea ornamenti, e jacante sur mea ventro sur la ferdeko, l'una manuo sur la guvernilo e l'altra pulsante la rapideso-levero til olua maxim alta nocho, me perforis la desdens aero di mortanta Marso tam rapide kam meteoro.

Un horo ante noktesko, la granda muri dil atmosfer-fabrikerio subite aparis avan me, e per nauzeiganta *tump*-o me plunjis al tero avan la pordeto qua retenis la viv-cintilo del habitanti di tota planeto.

Apud la pordo, granda grupo de viri laborabis por perforar la muro, ma li apene skrachabis la silexatra surfaco, e lore la maxim multa de li sternesis en l'ultima dormo de qua mem aero ne vekos li.

Kondicioni hike esis multe plu mala kam en Helium, e me desfacile respiris. Kelka viri ankore konciis, ed ad un de li me parolis.

"Se me povas apertar ca pordi, kad esas viro qua povas startar la motori?" me questionis.

"Me povas," il respondis, "se tu rapide apertos. Me duros nur kelka plusa instanti. Ma to esas vana, li amba esas mortinta e nulu altra sur Barsum savas la sekretajo di ta terorinda seruri. Dum tri dii viri dementa pro pavoro vane laboris ye ca pordo por solvar la misterio."

Me havis nula tempo por parolar, me multe febleskis e nur desfacile dominacis mea mento.

Ma, per grand esforco, feble sinkante a mea genui, me jetis la non penso-radii ye ta terorinda kozo avan me. La Marsano reptabis a mea flanko e per larj okuli regardegante la panelo avan ni, ni vartis en mort-silenco.

Lente la pezoza pordo retroiris avan ni. Me esforcis staceskar por sequar ol, ma esis tro febla.

"Sequez ol," me kriis a mea kompanulo, "e se tu atingas la pumpilo-chambro, funcionigez omna pumpili. Yen l'unika posibleso por ke Barsum morge existez!"

De mea plaso me apertis la duesma pordo, e pose la triesma, e vidante l'espero di Barsum feble reptar sur manui e genui tra la lasta pordeyo, me senkoncie falis adsur la sulo.

CHAPITRO XXVIII

Ye la kaverno en Arizona

Omno esis obskura kande me itere apertis mea okuli. Stranja, rigida vesti esis sur mea korpo; vesti qui krakis e polveskis kande me rekte sideskis.

Me tushis me de kapo til pedo e de kapo til pedo me vestizesis, quankam kande me senkoncie falabis ye la pordeto, me esabis nuda. Avan me esis mikra makulo di lunlumizita cielo qua aparis tra rokoz aperturo.

Dum ke mea manui pasis sur mea korpo, li tushis poshi ed en un de oli esis paketo de alumeti envolvit en oleizita papero. Me acendis un de ta alumeti, ed olua febla

flamo lumizis to quo semblis esar grandega kaverno, en la dopajo di qua me deskovris stranja, senmova figuro inklinata super benketo. Irante ad ol, me vidis ke ol esas la mortinta e mumiigita restajo di mikra oldino havanta longa nigra hararo, e to super qua ol inklinesis esis mikra brulilo por ligno-karbono, sur qua esis ronda kupra vazo qua kontenis mikra quanto de verdatra pulvero.

Dop el, pendante de la plafono per rimeni ek kruda felo, ed extensata trans la tota kaverno, esis rango de homala skeleti. De la rimeno qua tenis oli extensesis altra rimeno til la mortinta manuo dil oldineto; me tushis la kordo, e la skeleti ocilis segun la movo kun bruiso simila a la susurado di mortinta folii.

To esis tre groteska ed hororinda vidajo e me hastis adextere a la fresh aero; me joyis eskapar de tante abomininda loko.

La vidajo quan me vidis pazante adextere adsur streta rok-tabulo avan l'enireyo di la kaverno tote konsternis me.

Nova cielo e nova peizajo frapis mea regardo. L'arjentea distanta monti, la preske senmova luno qua pendis en la cielo, l'infra valo puntizita per kaktusi, ne esis di Marso. Me apene kredis mea okuli, ma la

vereso lente impresis me — me regardas Arizona de la sama rok-tabulo de qua, dek yari ante lore, me deziregante regardabis Marso.

Pozante mea kapo adinter mea brakii, me turnis me, paneant, tristoza, vers la voyeto de la kaverno.

Super me brilis la red okulo di Marso tenante sua pavoriganta sekreto, sepadek-e-sep milion kilometri for me.

Ka la Marsano atingis la pumpilo-chambro? Ka la rivivigant aero atingis la homi di ta fora planeto sat rapide por salvar li? Ka mea Deja Toris vivas, o kad elua belega kadavro sternesas kolde, mortinte, apud la mikra, ora kovaparato en la sinkita gardeno dil interna korto di la palaco di Tardos Mors, la jedak di Helium?

Dum dek yari me vartas e pregas por respondo a mea questioni. Dum dek yari me vartas e pregas esar itere portata a la mondo di mea perdit amoro. Me preferus ibe jacar mortinte apud el kam vivar sur la Tero, milioni de kilometri for el.

L'anciena mineyo, quan me trovis netushit, fabloze richigis me; ma quale amar richeso!

Sidante hike en mea studieyo super la Hudson-fluvio, exakte duadek yari pasis de

pos ke me unesmafoye apertis mea okuli sur Marso.

Me povas vidar ol brilant en la cielo tra la fenestreto apud mea skribtablo, e canokte ol semblas itere advokar me, quale ol ne advokis de pos ta longe pasinta nokto, e me supozas ke me povas vidar, trans ta terorind abismo di spaco, belega, nigre harizita muliero qua stacas en la gardeno di palaco, ed apud el esas pueruleto qua embracas el dum ke el indikas vers la cielo ye la planeto Tero, e ye elua pedi esas granda e ledega kreuro havanta oratra kordio.

Me kredas ke li ibe vartas me, e me ulmaniere sentas ke me balde saveskos.

FINO

Marsana terminaro

darsino
Reptanto havanta la kapableso chanjar sur koloro.

dwar
Kapitano.

jed
Rejulo.

jedak
Imperiestro, rejo di reji.

kaloto
Hundatra animalo tam granda kam Shetland-kavaleto, omnivora, havanta dek kurta gambi. La kapo kelke similesas

to di rano, ma la boko kontenas tri rangi de longa, akuta dentegi e l'okuli salias.

padwar
Lietnanto.

toato
Kavalatra animalo de du sorti. La toato di la verda Marsani esas alta de cirkume tri metri ye la shultro ed havas ok gambi, larja e plata kaudo plu granda ye l'extremajo kam ye la bazo, rekte pozita dum kurar. La boko fendas la kapo de la muzelo til la kolo. Ol esas senhara. La pedi esas tre vatizita e senungla. La reda Marsano havas simila ma min grand animalo. L'animalo anke uzesas kom nutrivo.

zitidaro
Mastadontatra tir-animalo. La ledra feli uzesas por fabrikar sandali. L'animalo anke uzesas kom nutrivo.

Edgar Rice Burroughs